

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**MATEMATİK VE FEN BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
FEN BİLGİSİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVREYE YÖNELİK DAVRANIŞLARININ
VE DUYUŞSAL EĞİLİMLERİNİN BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SERKAN ARSLAN

**TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. SERKAN TİMUR**

ÇANAKKALE – 2022

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MATEMATİK VE FEN BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
FEN BİLGİSİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVREYE YÖNELİK DAVRANIŞLARININ
VE DUYUŞSAL EĞİLİMLERİNİN BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SERKAN ARSLAN

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. SERKAN TİMUR

ÇANAKKALE – 2022

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Serkan ARSLAN tarafından Prof. Dr. Serkan TİMUR yönetiminde hazırlanan ve **31/01/2022** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “**Ortaokul Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Davranışlarının ve Duyuşsal Eğilimlerinin Belirlenmesi**” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Matematik ve Fen Bilimleri Anabilim Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Serkan TİMUR

(Danışman)

Prof. Dr. Osman ÇİMEN

Doç.Dr. Fatih DOĞAN

İmza

.....

.....

.....

Tez No : 10449878

Tez Savunma Tarihi : 31/01/2022

.....
Doç. Dr. Yener PAZARCIK
Enstitü Müdürü

...../...../2022

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunmuş olduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Serkan ARSLAN

31/01/2022

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleőmesinde benden her türlü desteğini esirgemeyen, yol göstericiliği ve sonsuz yardımları için saygı değer danışman hocam Prof. Dr. Serkan TİMUR, karőılaőtıęım her türlü zorlukta bana destek olan hayat arkadaőım Hatice ARSLAN, hayatım boyunca amaçlarıma ulaőmamda her daim yanımda ve destekçim olan canım aileme teőekkürlerimi sunarım.

Serkan ARSLAN

anakkale, Őubat 2022

ÖZET

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVREYE YÖNELİK DAVRANIŞLARININ VE DUYUŞSAL EĞİLİMLERİNİN BELİRLENMESİ

Serkan ARSLAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Serkan TİMUR

31/01/2022, 104

Çevre eğitimini gerçekleştirmek üzere uygulanan programların etkin hale gelmesi için bireylerin çevresel davranışları ve duyuşsal eğilimleri ne düzeyde olduğunu bilmek oldukça önem arz etmektedir. Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik davranış ve duyuşsal eğilim düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenip belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmanın örneklemini Tekirdağ ili Hayrabolu ilçesinde öğrenim görmekte olan 623 tane ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak ortaokul öğrencileri için geliştirilmiş olan “Çevresel Davranış Ölçeği” ve “Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada bir nicel araştırma yöntemi olan betimsel tarama yöntemi uygulanmıştır. Ölçeklerden toplanan verilere SPSS programı ile analiz yapılmıştır. Elde edilen verilere bağımsız değişkenler için t-Testi, Anova ile birlikte Mann Whitney U ve Kruskal Wallis H analizleri uygulanmıştır. Çevresel davranış ve Duyuşsal Eğilim arasındaki ilişkiyi belirlemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin çevresel davranışları çevre ile ilgili bir topluluğa üyelik, sınıf, yaş, aile gelir durumu, anne eğitimi, anne ve baba mesleği değişkenlerine göre anlamlı bir farklılığın olmadığı; baba eğitim, doğal alanlarda bulunma sıklığı, çevreye yönelik merak düzeyi değişkenlerinde ise anlamlı farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri ise çevre ile ilgili topluluğa üyelik, sınıf, yaş, aile gelir seviyesi, anne ve baba mesleği değişkenlerine göre anlamlı farklılık bulunmuşken; anne eğitim, baba eğitim, doğal alanlarda bulunma sıklığı ve çevreye merak düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Aynı zamanda ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri orta düzeyde iken, çevreye yönelik duyuşsal

eğilimleri yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Çalışmada çevresel davranışlar ile duyuşsal eğilim arasında orta düzeyde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Çevresel Davranış, Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilim

ABSTRACT

DETERMINING THE ENVIRONMENTAL BEHAVIORS AND ATTITUDE TENDENCIES OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS

Serkan ARSLAN

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Science Education Master's Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Serkan TİMUR

31/01/2022, 104

It is very important to know the level of environmental behaviors and affective tendencies of individuals in order for the programs implemented to realize environmental education to become effective. In this study, environmental behavior and affective tendency levels of secondary school students were examined and tried to be determined in terms of various variables. The sample of this study consists of 623 secondary school students studying in the Hayrabolu district of Tekirdağ. "Environmental Behavior Scale" and "Environmentally Affective Tendency Scale", which were developed for secondary school students, were used as data collection tools in this research. The descriptive survey research, which is a quantitative research method, was used in the study. The data which is collected from the scales were analyzed with the SPSS program. T-Test for independent variables, Mann Whitney U and Kruskal Wallis H analyzes with Anova were applied to the obtained data. Correlation analysis was performed to determine the relationship between environmental behavior and Affective Tendency. As a result of the research, it was determined that there was no significant difference in secondary school students' environmental behaviors according to the variables of membership in a community related to the environment, class, age, family income, mother's education, mother's profession,

father's profession; It was found that there was a significant difference in father's education, frequency of being in natural areas, and level of curiosity towards the environment. While the affective tendencies of secondary school students towards the environment did not differ significantly according to the variables of membership in the environmental community, class, age, family income, mother's profession, father's profession; mother's education, father's education, frequency of being in natural areas and interest in the environment showed significant differences. At the same time, it was determined that while the environmental behavior levels of secondary school students were at a medium level, their affective tendencies towards the environment were at a high level. In the study, a moderately significant difference was found between environmental behaviors and affective tendencies.

Keywords: Environmental, Environmental Behaviors, Affective Tendency Towards The Environment

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	xii
TABLolar DİZİNİ.....	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Problem Cümlesi	6
1.1.2 Alt Problemler.....	6
1.2. Araştırmanın Amacı	7
1.3. Araştırmanın Önemi	7
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	12
1.5. Varsayımlar	12
1.6. Tanımlar	12

İKİNCİ BÖLÜM
KURAMSAL ÇERÇEVE/ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

14

2.1. Çevre	14
2.1.1. Hava Kirliliği.....	14
2.1.2. Toprak Kirliliği.....	15
2.1.3. Su Kirliliği	15
2.1.4. Çevreciliğin Tarihsel Süreci	16
2.2. Eğitim ve Çevre Eğitimi	18
2.2.1. Çevre Okuryazarlığı	21
2.2.2. Çevresel Davranış, Tutum ve Duyuşsal Eğilimler	22
2.3. İlgili Araştırmalar	28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

36

3.1. Araştırma Modeli	36
3.2. Evren ve Örneklem	36
3.3. Veri Toplama Araçları	37
3.3.1. Verilerin Toplanması	38
3.4. Verilerin Analizi	39

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ARAŞTIRMA BULGULARI

42

4.1. Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ve çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri nedir?.....	42
4.2. Ortaokul Öğrencilerinin Çevresel Davranışları Çevre İle İlgili bir Topluluğa Üye olma durumuna göre Anlamlı bir Farklılık Göstermekte midir?.....	43
4.3. Ortaokul Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimleri Çevre ile İlgili bir Topluluğa üye olma Durumuna göre Anlamlı Farklılık Göstermekte midir?.....	44
4.4. Ortaokul Öğrencilerinin Çevresel Davranışları Sınıf Seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?.....	46
4.5. Ortaokul Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimleri Sınıf seviyesine göre anlamlılık göstermekte midir?.....	48
4.6. Ortaokul Öğrencilerinin Çevresel Davranışları Yaş seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?.....	50
4.7. Ortaokul Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimleri Yaş seviyesine göre Anlamlı bir Farklılık göstermekte midir?.....	52
4.8. Ortaokul Öğrencilerinin Çevresel Davranışları Aile Gelir durumuna göre Anlamlı bir Farklılık göstermekte midir?.....	54
4.9. Ortaokul Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimleri Aile Gelir Durumuna göre Anlamlı Farklılık göstermekte midir?	56
4.10. Ortaokul Öğrencilerinin Çevresel Davranışları Anne Eğitim durumuna göre Anlamlı Farklılık göstermekte midir?.....	58
4.11. Ortaokul Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimleri Anne Eğitim Durumuna göre Anlamlı bir Farklılık göstermekte midir?.....	60
4.12. Ortaokul Öğrencilerinin Çevresel Davranışları Baba Eğitim durumuna göre Anlamlı bir Farklılık göstermekte midir?.....	63
4.13. Ortaokul Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimleri Baba Eğitim Durumuna göre Anlamlı bir Farklılık göstermekte midir?.....	65
4.14. Ortaokul Öğrencilerinin Çevresel Davranışları Anne Meslek durumuna göre Anlamlı Farklılık göstermekte midir?.....	68

4.15.	Ortaokul Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimleri Anne Meslek Durumuna göre Anlamli bir Farklilik göstermekte midir?.....	70
4.16.	Ortaokul Öğrencilerinin Çevresel Davranışları Baba Meslek durumuna göre Anlamli bir Farklilik göstermekte midir?.....	73
4.17.	Ortaokul Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimleri Baba Meslek Durumuna göre Anlamli bir Farklilik göstermekte midir?.....	75
4.18.	Ortaokul Öğrencilerinin Çevresel Davranışları Doğal Alanlarda bulunma sıklığına göre Anlamli bir Farklilik göstermekte midir?.....	78
4.19.	Ortaokul Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimleri Doğal Alanlarda bulunma sıklığına göre Anlamli bir Farklilik göstermekte midir?.....	80
4.20.	Ortaokul Öğrencilerinin Çevresel Davranışları Çevreye Karşı Duyulan Merak Düzeyine göre Anlamli bir Farklilik göstermekte midir?.....	84
4.21.	Ortaokul Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimleri Çevreye Karşı Duyulan Merak Düzeyine göre Anlamli bir Farklilik göstermekte midir?.....	86
4.22.	Çevresel Davranış ile Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilim Arasındaki ilişkiler.....	90

BEŞİNCİ BÖLÜM

88

SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1.	Sonuç.....	92
5.2.	Öneriler	96
KAYNAKÇA		97
EKLER		I
EK 1.	DUYUŞSAL EĞİLİMLER ÖLÇEĞİ KULLANIM İZİNİ.....	I
EK 2.	ÇEVREYE YÖNELİK DUYUŞSAL EĞİLİMLER ÖLÇEĞİ.....	II
EK 3.	ÇEVRESEL DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ KULLANIM İZİNİ.....	III
EK 4.	ÇEVRESEL DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ.....	V
EK 5.	ETİK KURUL UYGUNLUK YAZISI.....	VI

SİMGELER VE KISALTMALAR

<i>SPSS</i>	<i>Statistical Package for the Social Sciences</i>
<i>IPCC</i>	<i>Intergovernmental Panel on Climate Change</i>
<i>BM</i>	<i>Birleşmiş Milletler</i>
<i>IEEP</i>	<i>Uluslararası Çevre Eğitim Programı</i>
<i>UNESCO</i>	<i>United Nations Educational Scientific and Cultural Organization</i>
<i>UNEP</i>	<i>Birleşmiş Milletler Çevre Programı</i>
<i>TDK</i>	<i>Türk Dil Kurumu</i>

TABLolar DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Çevresel davranış ölçeği alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik katsayıları.....	37
Tablo 2	Çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği alt boyutları güvenilirlik katsayıları.....	38
Tablo 3	Çevresel Davranış Ölçeğine ilişkin Basıklık-Çarpıklık tablosu....	39
Tablo 4	Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğine ilişkin Basıklık-Çarpıklık tablosu.....	40
Tablo 5	Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış testi ve duyuşsal eğilimler ölçeği düzeyleri.....	42
Tablo 6	Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin çevre ile ilgili bir topluluğa Üye olma durumu farklılığı için t-Testi sonuçları.....	43
Tablo 7	Ortaokul öğrencilerinin çevresel yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevre ile ilgili bir topluluğa üye olma durumuna göre farklılığı için t-Testi sonuçları.....	44
Tablo 8	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu çevre ile ilgili topluluğa üyelik farklılığı Mann-Whitney U testi sonuçları.....	45
Tablo 9	Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin öğrencilerin sınıflarına göre farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	46
Tablo 10	Ortaokul öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre betimsel verileri.....	47
Tablo 11	Ortaokul öğrencilerinin çevresel yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin sınıf seviyesi farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	48
Tablo 12	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevresel tutum alt boyutu sınıf farklılığı için Kruskal Wallis testi sonuçları.....	49
Tablo 13	Ortaokul öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre betimsel verileri...	49
Tablo 14	Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin yaş farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	50

Tablo 15	Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin yaş seviyelerine göre betimsel verileri.....	51
Tablo 16	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin yaş farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları...	52
Tablo 17	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevresel tutum alt boyutu yaş farklılığı için Kruskal Wallis analizi.....	53
Tablo 18	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin yaş seviyelerine göre betimsel verileri.....	53
Tablo 19	Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin aile gelir durumu değişkenine göre Farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	54
Tablo 20	Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranışlar ölçeğinin aile gelir durumuna göre betimsel verileri.....	55
Tablo 21	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin aile gelir durumu farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	56
Tablo 22	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevresel tutum alt boyutu aile gelir durumu farklılığı için Kruskal Wallis testi sonuçları.....	57
Tablo 23	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri aile gelir durumuna göre betimsel verileri.....	57
Tablo 24	Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin anne eğitim durumu farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	58
Tablo 25	Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin anne eğitim durumu betimsel verileri.....	59
Tablo 26	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeğinin anne eğitim durumu farklılığı için tek yönlü varyans analizi Sonuçları.....	60
Tablo 27	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevresel tutum alt boyutu anne eğitim durumu farklılığı için Kruskal Wallis testi sonuçları.....	61
Tablo 28	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeğinin anne eğitim durumu betimsel verileri.....	62

Tablo 29	Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğini baba eğitim durumu farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	63
Tablo 30	Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin baba eğitim durumu betimsel verileri.....	64
Tablo 31	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeğinin baba eğitim durumu farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	65
Tablo 32	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevresel tutum alt boyutu baba eğitim durumu farklılığı için Kruskal Wallis testi sonuçları.....	66
Tablo 33	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu baba eğitim durumu farklılığı için Mann-Whitney U analizi.....	66
Tablo 34	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeğinin baba eğitim durumuna betimsel verileri.....	68
Tablo 35	Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin anne meslek durumu değişkenine göre farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	69
Tablo 36	Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinde anne mesleği betimsel verileri.....	70
Tablo 37	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeğinin anne meslek durumu farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	71
Tablo 38	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevresel tutum alt boyutu anne meslek durumu farklılığı için Kruskal Wallis analizi.....	72
Tablo 39	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeğinin anne meslek durumu betimsel verileri.....	72
Tablo 40	Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğini baba meslek durumu farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	73
Tablo 41	Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin baba meslek durumu betimsel verileri.....	74
Tablo 42	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeğinin baba meslek durumu farklılığı için tek yönlü anova analizi sonuçları.....	75

Tablo 43	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevresel tutum alt boyutu baba meslek durumu farklılığı için Kruskal Wallis analizi.....	76
Tablo 44	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu baba mesleği farklılığı Mann-Whitney U analizi.....	76
Tablo 45	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin baba meslek durumu betimsel verileri.....	77
Tablo 46	Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin doğal alanlarda bulunma farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	79
Tablo 47	Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin doğal alanlarda bulunma sıklığı betimsel verileri.....	80
Tablo 48	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeğinin doğal alanlarda bulunma farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	81
Tablo 49	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevresel tutum alt boyutu doğal alanlarda bulunma farklılığı için Kruskal Wallis H analizi.....	82
Tablo 50	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu doğal alanlarda bulunma farklılığı için Mann-Whitney U analizi.....	82
Tablo 51	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin doğal alanlarda bulunma sıklığına göre betimsel verileri.....	84
Tablo 52	Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin çevreye karşı duyulan merak düzeyi farklılığı için tek yönlü anova analizi.....	85
Tablo 53	Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin çevreye karşı duyulan merak düzeyine göre betimsel verileri.....	86
Tablo 54	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeğinin çevreye karşı duyulan merak düzeyi farklılığı için tek yönlü anova analizi.....	87
Tablo 55	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevresel tutum alt boyutu çevreye duyulan merak düzeyi farklılığı için Kruskal Wallis testi sonuçları.....	88
Tablo 56	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu çevreye duyulan merak düzeyi farklılığı Mann-Whitney U testi sonuçları.....	88

Tablo 57	Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevreye karşı duyulan merak düzeyi betimsel verileri.....	90
Tablo 58	Çevresel davranış ile çevreye yönelik duyuşsal eğilim puanları arasındaki ilişkiler.....	91

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Çalışmanın bu kısmında araştırmanın amacından, öneminden, problem durumundan, problem cümlesinden, sınırlılıklarından, varsayımlardan ve araştırmada bahsi geçen tanımlardan söz edilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Çevre, canlı ve cansız varlıkları bir bütün olarak içinde tutan sistemlerin tamamıdır. Çevrenin sürdürülebilirliği onu oluşturan unsurlar olan hava su toprak ve diğer cansız varlıklar ile insan gibi türlerin tamamından oluşan canlı varlıkların arasındaki uyuma bağlıdır.

Dünyada insan nüfusunun süratle artması, endüstrileşme hareketinin çok hızlı sürede yayılması, üretim-tüketim döngüsünü de hızlandırmış; ardından gelen çevre sorunları kaçınılmaz bir hal almıştır. İnsan nüfusunun dengesiz bir şekilde artış göstermesi doğal kaynakların da aşırı ve bilinçsiz tüketimine sebep olmuştur. Teknolojinin ilerlemesi ile beraber yakın çağda, kentlerde hızla yoğunlaşan sanayileşme ile kentler göç alarak kaldıracabileceğinden daha fazla insan sayısına ulaşmıştır. Bu durum da çevre ve doğal kaynaklar üzerinde ciddi tahribatlar yaratmıştır (Bay ve Gökçe, 2020).

Kentleşmenin ilerlemesi ile hızla artan çevre tahribatlarından bir tanesi hava kirliliğidir. Hava kirliliği beraberinde su ve toprak kirliliğini de getirir. Fosil yakıtların tüketimi sonucu oluşan sera gazları havada birikerek asit yağmurları oluşturarak toprağa karışırlar (Işık, 2021).

Hava kirliliği, havadaki sera gazlarının artışı sonucu küresel ısınma; ve iklim değişiklikleri, çağımızdaki tüm canlıların yaşamlarını tehdit eden çevresel bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Buzulların erimesi, deniz seviyesini yükseltirken, iklim değişiklikleri sebebiyle doğa yıkımları ardı ardına sıralanıyor. Çevresel felaketler birbiri arkasına devam ederken insanların da bu sorunların neden meydana geldiğini; bu sorunları nasıl çözüme kavuşturması gerektiğini ciddiyle araştırması gerekiyor.

Çevre problemlerinin kaynağı insan faktörü olduğuna göre problemin çözümünü de insanda aramak gerekir (Doğan ve Keleş, 2020).

İnsanlar parçası oldukları bu çevrenin efendisi olmadığını idrak ederek; her kesimden insanın çevre ve çevrecilik düşüncesine katkı sağlaması gerekmektedir. Her birey çevreye verdiği zararın bilincinde olmalıdır (Kayaer, 2013).

Çevre kirliliği, ekolojik dengenin bozulması yalnızca bireyleri değil ülkeleri de tehdit eder hale gelmiştir. Bu sebeple çevrenin korunması ülkeler için de ortak bir sorun haline gelmiştir. Bireylerin ve ülkelerin üzerlerine düşen; bir an evvel tedbir almak, okullarda nitelikli çevre eğitimini artırıcı girişimlerde bulunarak, daha sağlıklı daha yaşanılabilir bir çevrenin oluşması için çaba harcamaktır.

Sürdürülebilir yaşam için ekolojik dengenin muhafaza edilmesi, doğanın dengesinin korunmasına yönelik beceri ve davranışların kazandırılmasında eğitim önemli bir yere sahiptir (Özdemir ve Gökçe, 2019).

Geniş insan kitlelerinin çevresel problemlerin farkına varması, önemini idrak etmesi, çevre sorunlarının çözümüne yönelik çabada bulunması çevre bilinci olarak ifade edilmektedir.

Çevre bilincini geliştirecek en önemli vasıta ise çevre eğitimidir. Çevre eğitimi ile geliştirilen davranışlar ve artan bilgi düzeyi sayesinde çevreye duyarlılığın artırılması ve

yaygınlaştırılması hedeflenmektedir (Doğan ve Keleş, 2020).

Yeterli seviyede çevre eğitimi ile çevre ve insan sağlığıyla ilgili toplumun çevreye karşı tutumunda hedeflenen değişiklikler oluşturularak çevreye karşı bilinçli nesiller yetiştirmek oldukça ehemmiyetli hale gelmiştir (Bay ve Gökçe, 2020).

Çevre sorunlarına çözüm bulabilmek için doğal yaşam alanlarını iyileştirip, devamında bu iyileşme muhafaza ettirilmelidir. Bizden sonraki nesillere daha yaşanılabilir bir çevre teslim edebilmemiz için ise çevre konusunda daha bilinçli ve daha sorumlu olmalıyız.

Çevre ile ilgili problemlerin çözümü hususunda eğitilmiş ve duyarlı tutum sergileyen kişilerin daha sorumlu ve girişken olduğu bilinmektedir. Geleceğimizi düşünüyorsak yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelip bu hususta toplum olarak daha duyarlı olmalıyız (Yenice ve Tunç, 2018).

Çevresel problemlere çözüm arayışı 1970 li yıllarda yoğunlaşmıştır. Bu yıllarda çevre eğitimi genel eğitim içerisinde hususi olarak yer almaya başlamıştır. Çevre eğitimi; davranış, tutum ve duyuşlarımızı değiştirebilmemizin yegane kaynağı olarak görülmeye başlanmıştır.

Tiflis Bildirgesi'nde (1977) çevre eğitimi ile; kentler ve kırsal alanlardaki çevresel, mali ve toplumsal bağlantılara ilgi çekmek, bilinç oluşturmak, toplumdaki her bir kimsenin çevreye karşı olması gereken sorumluluk ve davranışları, becerileri elde etmesine imkan sağlamak, odak noktası çevre olan kişisel ve sosyal tutumu ve duyarlılığı kazandırmak amaçlanmıştır (Yücel ve Özkan, 2014).Bildirgeden de anlaşılıyor ki çevre eğitimi öğrencilerin tutum ve davranışlarında bilinçle hareket etmelerini sağlama, doğal kaynakların korunmasında, çevresel problem çözümünde aktif olarak rol alma becerisini kazandırma gibi amaçları da içermektedir (Yücel ve Özkan, 2014).

Yine bu bildirmede çevresel eğitimin bileşenlerinden de bahsedilmiştir. Bu bileşenler farkındalık, bilgi, tutum, beceri ve katılımdır (Yücel ve Özkan, 2014).

Çevre eğitimi yeterli ölçüde verilerek, çevre ve insan sağlığı ile ilgili ,toplumun, çevreye karşı tutumunda hedeflenen değişiklikler meydana getirilerek, çevreye karşı bilinçli; “çevre okuryazarı” nesiller yetiştirmek oldukça ehemmiyetli hale gelmiştir (Sontay, Gökdere, Usta, 2015).

Dünyada ilk olarak çevre okuryazarlığı ibaresi Charles Roth tarafından, kişilerin çevreye yönelik davranışları ve farkındalık seviyesi olarak tanımlanmıştır (Roth, 1968). Disinger ve Roth yapılan tanımın yetersiz olduğunu fark ederek 1992 yılındaki çalışmaları ile çevre duyarlılığının daha kapsamlı tanımını yapmışlardır. Bu çalışmaya göre “Çevre okuryazarlığı, çevresel mekanizmaların sağlığını duyumsamak, eleştirmek, bu mekanizmaların sağlığını muhafaza etmek, sağlıklarını tekrardan kazandırabilmek ya da bu mekanizmaları iyileştirebilmek için uygun davranışları yapabilme yetisidir”(Disinger ve Roth, 1992).Yine Roth’a göre Çevre okuryazarlığı, gözlemlenebilir davranışlar açısından tanımlanmalıdır. Yani, insanlar öğrendiklerini gözlemlenebilir bir biçimde gösterebilmelidirler. Kavramlar hakkındaki bilgilerini, kazanılan becerileri, sorunlara yönelik eğilimlerini gibi (Disinger ve Roth, 1992).

Çevre okuryazarlığının dört temel bileşeni vardır (Disinger ve Roth, 1992). Bunlar ; çevre bilgisi, çevresel duyuş, bilişsel beceriler ve çevresel davranışlar olarak literatüre girmiştir.

Çevre Bilgisi: Çevre okuryazarlığı yalnızca çevre ile ilgili bilgiye sahip olmak demek değildir. Çevre ile ilgili kavramların, doğada meydana gelen olayların ve bu olaylarla ekolojik sistemler arasındaki bağlantının kavranması da çevre okur yazarlığı başlığı altında bulunmaktadır.

Çevresel Duyuş: Kişi, çevre ve çevre sorunlarına karşı sorumlu ve bilinçli bir yaklaşım sergilemek ile birlikte toplum yapısını ve tepkilerini de göz önünde bulundurur. Toplum tepkilerini anlayabilme derecesine çevresel duyuş denir.

Beceri: Kişinin edinmiş olduğu bilgi, sorumlu davranış ve duyarlılıkları çevresel problemlerin çözümünde kullanabilme yeteneğidir.

Çevresel Davranış: Bireyin kazanmış olduğu çevresel bilgi ve becerilerini somutlaştırarak çevre sorunlarının çözümüne yönelik olarak, girişimlerde ve aktivitelerde bulunmasıdır (Disinger ve Roth, 1992).

Yine bu bildirmede çevresel eğitimin bileşenlerinden de bahsedilmiştir. Bu bileşenler farkındalık, bilgi, tutum, beceri ve katılımdır (Yücel ve Özkan, 2014).

Çevreye yönelik duyuşsal eğilimler řu şekilde tasvir edilebilir; çevreye yönelik oluşmuş tutumlarımız, dikkatimizi çeken unsurlar, çevreye karşı geliştirdiğimiz davranış ve dūřüncelerimizdir. Kiřinin toplumsal düzeyde çevreye yönelik kaygıları oluşmuş, bu kaygıları gidermeyi ve çevreye olumlu katkı sağlayabilecek her türlü aktivite ve eylemde bulunmasına ön ayak olan olgu duyuşsal eğilimdir. Literatürde duyuşsal eğilim tutum adı altında incelenmiştir (Aksoy ve Karatekin, 2011).

Tutum, canlı ve cansız varlıklara karşı takındığımız tavır, hissettiğimiz duygular, dūřüncelerimiz ve sergilediğimiz davranışların tamamıdır. Davranışsal, duyuşsal ve bilişsel olmak üzere tutumların 3(üç) unsuru vardır. Bilişsel bilgiden yoksun tutumun geliştirilmesi mümkün değildir (Yücel ve Özkan, 2014).

Tutumlarımız öğrenme sürecinde gelişir. Tutum davranış gibi somut bir olgu olarak karşımıza çıkmaz. Tutum henüz davranışa dönüşmemiş zaman içinde kazandığımız değerlerimizin tamamıdır. Davranışları değerştirmek için edindiğimiz tutumda farklılık yaratmak gerekir. Davranışları değerştirmek için tek başına geleneksel çevre eğitimi yöntemleri başarılı olamamıştır. Gerçek başarıdan söz edilebilmesi için dikkatimizi değerlere ve tutumlara yönlendirmemiz gerekmektedir (Aksoy ve Karatekin, 2011).Yine çevresel problemlerin çözümünü bilim ve teknolojide aramak yerine çevresel tutumları iyileştirmeye çalışmak çok daha yerinde olacaktır.

1.1.1. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi: Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik davranışlarının ve duyuşsal eğilimlerinin ne düzeyde olduğu bu çalışmanın ana problemidir. Aynı zamanda çevreye yönelik davranış ve duyuşsal eğilimler yaş, sınıf, aile gelir durumu, anne ve babanın mesleği, anne ve babanın eğitim durumu, çevre ile ilişkili bir organizasyonda bulunma, çevreye karşı duyulan merak düzeyi, doğal alanlarda bulunma sıklığı değişkenlerine göre manidar bir farklılık gösterip göstermeme durumu araştırılacaktır.

1.1.2. Alt Problemler

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranışları ve duyuşsal eğilim düzeyleri:

1. Yaş seviyelerine göre farklılık göstermekte midir?
2. Sınıf seviyelerine göre farklılık göstermekte midir?
3. Aile gelir durumuna göre farklılık göstermekte midir?
4. Baba mesleğine göre farklılık göstermekte midir?
5. Anne mesleğine göre farklılık göstermekte midir?
6. Baba eğitim durumuna göre farklılık göstermekte midir?
7. Anne eğitim durumuna göre farklılık göstermekte midir?
8. Çevre ile ilgili bir topluluğa üyeliğe göre farklılık göstermekte midir?
9. Çevreye karşı duyulan merak düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
10. Doğal alanlarda bulunma sıklığına göre farklılık göstermekte midir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik davranışlarının ve duyuşsal eğilimlerinin(hisleri) ne düzeyde olduğunu saptayarak çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Sanayi devrimi ile çevrede hızla artış gösteren endüstriyel atıkların sebep olduğu hava kirliliği, su kirliliği toprak kirliliği radyoaktif kirlilik gibi çevre sorunlarına teknolojinin ilerlemesi ile kullanımı artan böcek öldürücü, ürün kalitesini artırmak amaçlı kullanılan tarımsal ilaçların kullanımı da büyük ölçüde neden olmuştur. Tarım ilaçları toprağa, oradan suya ve buharlaşma ile havaya karışarak çevresel atık oluşturmakta, çevreyi ve doğayı tehdit eder hale gelmektedir.

Bu tarım ilaçları yoğun olarak ve sorumsuzca kullanıldığında tarım ürünlerinde, toprakta, havada, suda, kalıntı bırakabilir. Bitkiye zararlı organizmaların yanı sıra diğer canlıları da zehirleyerek birçok türdeki canlının ölümüne yol açar. Bu yolla doğanın dengesini bozucu etki yaratarak farklı bir türün aşırı çoğalmasına; kuş, balık ve diğer türlerin ise tükenmesine sebep olabilir.

Tarımda kullanılan ilaçlar bünyelerinde toksik madde bulundururlar. Bu toksik maddeleri bitkiler doğrudan ya da topraktan bünyelerine alırlar. Bu bitkilerle beslenen insan gibi diğer türler de beslenme yolu ile toksik maddelere maruz kalırlar. Bunun sonucunda kanser gibi hastalıklar artış gösterir (Tiryaki ve Canhilal, 2010).

Yaşanılan tüm bu olumsuzluklar çevrenin korunmasına yönelik tedbirler almayı zorunlu hale getirmiştir. Bu amaçla toplanan Rio Konferansı ve yayımlanan Tiflis Bildirgesinde çevreyi korumaya yönelik en etkili yöntemin çevre eğitimi olduğuna vurgu yapılmıştır.

Çevresel problemlere çözüm arayışı 1970 li yıllarda yoğunlaşmıştır. Bu yıllarda çevre eğitimi genel eğitim içerisinde hususi olarak yer almaya başlamıştır. Çevre eğitimi,

davranış tutum ve duyuşlarımızı değiştirebilmemizin yegane kaynağı olarak görölmeye başlanmıştır. Çevre eğitimi ilk olarak aile içinde başlar, okul eğitimi ile gelişir ve yaşamımız boyunca devam eden bir sürece yayılır (Tuna, 2019).

Çevre eğitimi bireylerin sosyolojik ve kültürel yapıları göz önünde bulundurularak verilmelidir. Her bireyin mesleği, kültürel alt yapısı, sosyoekonomik düzeyine göre verilen çevre eğitimi, davranış ve tutumlarda daha kalıcı sonuçlar üretir. Bireylerde olumlu yönde kalıcı tutum, davranış ve duyarlılık geliştirebilmek, yaygınlaştırabilmek çevre eğitiminin amaçlarındandır (Doğan ve Keleş, 2020).

Çevre eğitimi ancak tutum, davranış ve beraberinde duyuşsal eğilimlerimizi değiştirebildiğinde gerçek anlamda başarılı olabilmış sayılır. Basit anlamda davranışı; duyuş, düşünce amaç ve yargılarımızın fiili yansıması şeklinde açıklayabiliriz. Eğitim ve bilgi düzeyi arttıkça davranışların da olumlu yönde değişmesi beklenir. Dolayısıyla eğitim düzeyi arttıkça davranışlarımızın da eleştirisini yapabilir duruma gelmeye başlarız. Bu durum farkındalıklarımızın artmasını sağlar.

Çevresel farkındalık, çevreye yönelik davranışı açıklarken belirleyici bir faktör olarak karşımıza çıkar. Kişiler davranışları sebebiyle oluşan çevresel sorunlarını fark edebilecek düzeye geldiklerinde daha sorumlu ve bilinçli davranmaları gerektiğini, bu davranışlarının çevre sorunlarının çözümlünde ne denli hayati öneme sahip olduğunu da anlayacaklardır (Negiz ve Hayta, 2021).

Çevresel davranış, kişilerin kendi istekleri ile, kendi yönetimlerinde sergiledikleri, doğal yaşama yönelik olumlu kazanımlar sağlayacak, daha yaşanılabılır ve sürdürülebilir bir çevre için yapılan tüm girişimler ve sergilenen tüm davranışlar şeklinde açıklanabilir (Negiz ve Hayta, 2021).

Çevre sorunları toplumsal sorunlardır ve bu sorunlar insan davranışlarından kaynaklanır (Zelezny ve Schultz, 2000).Çevre eğitimi ile artan çevresel bilgi ile beraber çevresel davranışlarının da olumlulaşması beklenir. Fakat yapılan araştırmalar, bu

durumun bu şekilde gerçekleşmediğini, bilgi ile çevresel davranış arasında bir boşluk olduğunu ortaya koymuştur. Bu boşluk gelenekler, kültür, din, risk algısının farklı olması ve psikolojik bir takım değişkenlerden kaynaklı olabilir. Ayrıca edinilen bilgilerin tutuma dönüşmesi akabinde davranışlara yansımaları da vakit isteyen bir süreçtir (Önal, 2017).

Davranışları belirleyen etkenlerden biri de içinde yaşamakta olduğumuz toplumun, çevremizdeki insanların zihniyeti ve davranışlarıdır. Çoğu zaman bireyler dışlanma, reddedilme gibi toplum baskısından çekindikleri için uyma davranışı sergilerler. İnsan davranışlarını kontrol edebilen mekanizma var ve güçlü olduğu sürece davranışlar bu doğrultuda devam eder. Ancak kontrol edebilen güç ortadan kalktığında davranış da eş zamanlı olarak sonlanır. Tutumu ile davranışı birbiri ile çelişen bireyler ruhsal anlamda rahatsızlık duyarlar ve davranışlarını tutumlarına uydurmaya çalışırlar.

Aslında kişilerin tutumları olumlu yönde değiştirilebilirse davranışlarında da kalıcı olumluluklar gözlemlenebilecektir (Türküm, 1998). Çevresel davranışlar bireylerin tutum ve inançlarından ilham alırlar (Acungil, 2020).

Yani çevresel bilgi yüklemesi, çevre dostu davranışların garantisi değildir (Tank Önal, 2017). Çevresel krizimizi bireysel davranışlardaki değişiklikler ile çözebiliriz. Bireysel düzeydeki tutumların, güdülerin, inançların, niyetlerin veya değerlerin anlaşılması, bu tür çalışmaların gelişimini bilgilendirmeye ve ayrıca belirli bir programın neden istenen değişiklikleri üretip üretmediğini açıklamaya yardımcı olacaktır (Zelezny and Schultz, 2000).

Kişilere okul öncesi çağından başlayıp okul hayatı boyunca çevre eğitimi vermemize rağmen, bireylerin istenen seviyede çevre duyarlılığının gelişmemesi; bireylere verilen eğitimde çevreye yönelik duyguların oluşturulmasında eksik kalınan, hata yapılan bir nokta mı var sorusunu akıllara getiriyor (Aksoy ve Karatekin, 2011).

O halde çevreye yönelik olumlu davranışlar oluşturabilmenin yolunun tutum ve duyuşsal eğilimleri olumlulaştırmadan geçtiğini kabul etmeliyiz.

Tabiata etki eden en önemli argüman çevre politikaları değildir. İnsanların çevre problemlerinin çözümünde etkin olma arzuları ve çevreye verecekleri zararı minimum seviyede tutma çabalarıdır (Aksoy ve Karatekin, 2011).

Çevreye yönelik davranışları olumlu yönde geliştirme çalışmalarında, çevresel eğitimde salt bilgi yüklemesi yapmak ile yetinmeyip, bireylere çevrenin korunmasına yönelik duygusal gelişimini de desteklemek gerekir. Yani çevre eğitimine somut öğeler dışında soyut kavramları da eklemek yerinde olacaktır. Bu bakış açısından hareketle çevre eğitiminde duyuşsal eğilimlerin ön plana çıkarılması isabetli olacaktır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde duyuşsal eğilimler daha ziyade tutum başlığı altında ele alınmıştır.

Çevresel duyarlılık çevresel tutumun içerisinde barınmaktadır. Duyarlılık kelimesi hassasiyeti ifade eder. Çevresel duyarlılık ise çevre sorunlarına ilgili olma, hassasiyet gösterme çevre problemlerine yönelik çözümcü davranış sergileme, çevre ile ilgili konularda bilinçli olma şeklinde tanımlanabilir.

Tutum davranışa göre çok daha içselleştirilmiş öğeler barındıran bir kavramdır. Davranışları fiili olarak tasvir edebiliyorken tutumlar tek başına ölçülmeye müsait değildirler. Tutumlar davranışlara sirayet ettiğinde farkındalık yaratır. Çevreye veya herhangi bir nesneye olumlu tutum ile yaklaşan kişinin o nesneye veya çevreye karşı olan davranışı da olumlu olacaktır.

Tutum, bilişsel boyut, duygusal boyut ve gayret boyutu olmak üzere 3 kısımda incelenebilir.

Bilişsel Boyut: Canlı ya da cansız varlıklara veya karşılaşılan bir duruma karşı bilinçli ve donanımlı olabilme, idrak edebilmedir.

Duygusal Boyut: Hissi bir durumdur. Öfke yahut hoşlanma, sevmeye olarak açıklanabilir.

Gayret Boyutu: Fiili alanda girişimde bulunma eğilimidir. Tutumun davranış ile ifade edilen kısmıdır.

Duyuşsal eğilim üzerine yapılan araştırmalarda bireyin ya da bir topluluğun niyeti, çevre problemlerinin çözümü hususunda istekli olup olmadığı, çevreye yönelik davranışları, duyarlılık dereceleri, hisleri ve düşünceleri ölçülmeye çalışılır.

Duyuşsal eğilimler üzerine yapılan net tanımlara ve açıklamalara ulaşamamakla birlikte yapılan tanımlar da kavramların anlamlarını karşılama da yetersiz kalmaktadır (Gömleksiz, Kan 2012).

Duyuşsal eğilimler hem davranışları hem de bilişsel unsurları içermektedir. Yani duyuşsal kuramlar bireyin yalnızca davranışını ölçüt olarak kabul etmez, bireyin niyetini, hislerini, duygu ve düşüncelerini, aynı zamanda benlik ve ahlak gelişimini de değerlendirme kapsamına alır. Duyuşsal kuramlara göre çevre eğitimi, ancak öğretilenlerin içselleştirilmesi ile mümkündür. Duyuşsal öğrenme ile birlikte kişinin kafasını kurcalayan soru işaretleri ortadan kalkar, kişi edimlerini, kazanmış olduğu değerleri ilkeleri haline getirir ve bu yönde davranış gösterir (Gömleksiz, Kan 2012).

Duyuşsal alan daha çok duygularla ilişkilidir. Edinilen bilgilerin davranışa ve tutuma dönüşüm sürecinde duygu süzgecinden geçirilmesi ile ifade edilebilen durumlar

duyuşsal alanın inceleme konusudur (Gömlüksiz, Kan 2012).

Sürdürülebilir çevre eğitiminden söz edebilmek için mutlaka davranışlara yansıyabilmiş tutum ve duyuşsal eğilimlerden bahsetmek gerekir. Salt bilgi verme amaçlı eğitim mantığından uzaklaşıp tutumlar ve duyuşsal eğilimler alanına ilgi göstermek elzemdir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu çalışma Tekirdağ ili Hayrabolu İlçesinde eğitim-öğretime devam etmekte olan ortaokul öğrencileri ile sınırlandırılmıştır.
- Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranışları “Çevresel Davranış Testi” nde bulunan ifadelerle sınırlanmıştır.
- Ortaokul Öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri “Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler” ölçeğinde bulunan ifadelerle sınırlanmıştır.

1.5. Varsayımlar

Çalışmaya katkısı olan öğrencilerin “Çevresel Davranış Testi” ve “Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler” ölçeğine vermiş oldukları cevapların gerçek duygu ve düşüncelerini yansıttığı varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Çevre: Canlı ve cansız tüm varlıkları içinde barındıran, bu canlıların bir birleri ile etkileşim halinde olduğu ekolojik sistemler bütünüdür (Acungil, 2020).

Davranış: Bildiklerimizin, tecrübelerimizin, olumlu olumsuz düşüncelerimizin, hislerimizin eyleme dönüştürülmesidir (Acungil, 2020).

Çevresel Davranış: İnsanların çevre ile alakalı tüm olaylara ve durumlara karşı duyulan hislerin oluşan duygu ve düşüncelerin eyleme dönüşmüş halidir (Disinger ve Roth, 1992).

Çevresel Duyuş: Kişinin, çevre ve çevre sorunlarına karşı sorumlu ve bilinçli bir yaklaşım sergilemek ile birlikte toplum yapısını ve tepkilerini anlayabilme derecesine çevresel duyuş denir (Disinger ve Roth, 1992).

Çevre okuryazarlığı: Okuryazarlık kelime anlamı olarak yazılı ve basılı sembollerin kullanılması yoluyla iletişim kurmada okuma yazma becerisinin kullanılabilmesidir (Timur vd., 2014).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE/ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Araştırmanın bu bölümünde çevre ile ilgili kuramsal çerçeveye değinilmiştir. Aynı zamanda çevre, duyuşsal eğilim ve çevresel davranış ile ilgili kavramlara yer verilmiştir.

2.1. Çevre

Ekosistem içinde yer alan ağaçlar, bitkiler, hayvanlar, böcekler, mantarlar insanlar; hava, su, toprak ve sayılamayacak kadar çok canlı cansız tüm varlıkları içinde barındıran, bu canlıların bir birleri ile etkileşim halinde olduğu ekolojik sistemler bütünüdür (Acungil, 2020).

Her canlı, doğada diğer canlı ve cansız varlıkla, direkt veya dolaylı yollarla fiziksel ve kimyasal olarak ilişki içerisindedir. Diğer canlı varlıklar insan üzerinde tesirde bulunmuşlardır. İnsan da bu döngü içerisinde çevresindeki canlı ve cansız varlıkları etkileyip dönüştürerek hem çevreden ihtiyaçlarını karşılamış, hem de çevre ve doğal şartlara uyum sağlayarak hayatta kalmanın yolları aramıştır (Acungil, 2020). Hala devam etmekte olan bu değişim ve döngü içerisinde insan kapitalist öğretileri de benimseyerek daha ben merkezli, deyim yerindeyse gözü dönmüş bir hırsla çevreyi oluşturan unsurları aşırı ve bilinçsizce tüketmeye devam etmektedir.

Sanayi devrimi, kentleşme, artan nüfus, kar odaklı çalışma güdüsü insanlığı ve tüm canlı cansız varlıkları bir krizin içerisine sürüklemiştir. Yaşam kalitemizi doğrudan etkileyen hava, su, toprak kirliliği yalnızca insan için değil birçok canlı türü için felakete sebep olmuştur.

2.1.1. Hava Kirliliği

Endüstriyel faaliyetlerin artması, kentleşme, hızlı nüfus artışı ve kalabalık metropol şehirleşmelerin oluşması ile birlikte hava kirliliğinin de bu faktörlerle doğru orantılı olarak

arttığını gözlemlenmektedir.

Hava kirliliği doğanın dengesini bozarak yeni felaketlere neden olmaktadır.

2017’de Amerika’nın Teksas Eyaletinde meydana gelen Harvey kasırgası ile ilgili bir araştırmaya göre, kimya tesislerinin havayı kirletmesi kasırgaların lokal etkinliklerini şiddetlendirebiliyor (Sezer, t.y.). Türkiye’de hava kirliliğine yönelik araştırma ve çalışmalar 1960’lı yıllarda başlamıştır. “Ankara’nın Hava Kirliliği” başlangıç konulu çalışmalar diğer illeri de içersine alarak devam etmiştir (Tuncel, 2013).

2.1.2. Toprak Kirliliği

Toprak, İçinde belli oranda su ve hava bulan bir çok canlı türüne hayat veren, doğrudan veya dolaylı yollarla evrendeki tüm canlıların yaşamlarının bağlı olduğu varlıktır (Gürten ve Köseoğlu, 2019).

Sanayileşme, tarımda makineleşme ve tarımsal ilaç kullanımı, endüstriyel ve tarımsal atıkların toprağa karışması toprak kirliliğinin başlıca sebepleridir.

2.1.3. Su Kirliliği

Hava ve toprak kirliliğinde olduğu gibi benzer nedenlerle kirlenen sularımız birçok canlının yaşam alanıdır. Bu kirlilik onların yaşam alanlarını yok etmekle kalmıyor, doğrudan ve dolaylı yollarla insan hayatını da tehdit eder hale geliyor. Beslenme yoluyla bu kirli sularda yaşayan canlıların bünyelerinde biriken toksik maddeleri, insanlar olarak bizler de vücutlarımıza alarak, dolaylı yolla bu kirliliğin sebep olduğu toksik maddelere maruz kalmaktayız.

Bunun yanı sıra dünyadaki su kaynaklarının %97,5 ini tuzlu sular oluşturmaktadır (Firidin, 2015). İnsan hayatının devamı için gerekli olan tatlı su kaynakları oldukça kısıtlıdır. Hal böyle iken su kirliliğine de ayrıca dikkat çekmek gereklidir.

Yaşadığımız yüzyılda karşı karşıya kaldığımız bütün sosyal sorunlar arasında en ürkütücü olanı çevre sorunlarıdır. Son 100 yılda insanlar, gezegeni benzeri görülmemiş bir

ölçekte istismar etti. Gezegenin havası, suyu ve toprağı, büyük ölçekli bir çevresel krizin gerçek bir olasılık olduğı noktaya kadar aşırı kullanılıyor ve kirleniyor. Bu gezegendeki yaşam bildiğimiz gibi devam edecekse, insanlar büyüme ve teknolojik gelişmeyi gezegenin kaynakları ve kapasitesiyle dengelemeyi öğrenmelidir (Zelezny ve Schultz, 2000).

2.1.4. Çevreciliğın tarihsel süreci

20. yüzyılın başlarında genellikle endüstri devrimi ile kentlere yönelen göçe, kentleşmenin çevreye verdiğı zararlara dikkat çekilmiştir. I. Dünya Savaşı'nın akabinde daha çok ekolojik duyarlılık fikirleri araştırmaların konusu olmaya başlamıştır fakat uygulanmaya başlaması İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraya kalmıştır (Kartal ve Kartal, 2020).

20. yüzyılın başından itibaren ilk 10 yıl içinde çevre ile ilgili yapıla çalışmalar şunlardır;

1905'te hava kirliliğini ifade eden "smog" terimi kötüleşen hava koşullarındaki endişeleri ifade etmek için Londra toplantısında Henry Antoine Des Voeux tarafından ilk kez kullanılır, yine aynı yıl Amerika merkezli en eski organizasyonlardan biri olarak "National Audubon Society" John James Audubon'ın adını alarak kurulur.

1906'da Robert Underwood Johnson'un temiz suyun elde edilmesinin ne denli zor olduğı konulu makalesi büyük ses getirmiştir.

İkinci on yıllık süreçte ise şu gelişmeler yaşanır; Amerikan kongresi, California'da bulunan su kaynağı Hetch Hetchy Vadisini koruma altına alan yeni bir yasayı onaylar ve bu vadiye yapılacak olan barajın yapımı durdurulur.

1920-1930 yılları arasında İzaak Walton konseyi oluşturulmuş, çevrenin korunması adına çalışmalar yapılmıştır. 1930'lardan başlayarak toprak yapısının büyük oranda bozulması nedeni ile ABD ve Kanada'da kum fırtınaları ve kuraklık baş göstermiştir. Almanya'da 1933'te hayvan hakları ortaya çıkmıştır.1934'te ise Amerika'da Ulusal Vahşi

Yaşam Federasyonu Kır Toplumunu, balık ve vahşi yaşamın korunması için çeşitli birimler oluşturulmuştur.

1951’de WMO (World Meteorological Organization) kötüye giden hava koşullarının daha da kötüleşmemesi için çalışmalar yapan bir örgüt olarak kurulmuştur. 1955’te hava kirliliği kontrolü çalışmalarına başlanır (Kartal ve Kartal, 2020). Birçok filme, diziye ve romanlara konu olmuş 1952 Londra öldüren sisi, bilinen adı ile “**Churchill Death**” 5-9 Aralık günlerinde şehrin tamamen üstünü kaplayan endüstriyel kirlilikten kaynaklanan ölümcül duman, binlerce kişinin ölümüne sebep olmuştur. Bu büyük olay sonucunda dört yıl sonra çevrecilik tarihinin dönüm noktası olan “Temiz Hava Yasası” yürürlüğe girmiştir.

Araştırmacılar, Rachel Carson’un Silent Spring (Sessiz Bahar) eserini ekoloji çağının başlangıcı olarak kabul ederler. 1970’lere gelindiğinde çevrecilik hareketini destekleyici pek çok eser yayınlanmıştır. Bu eserlerin verdiği ilham sayesinde birçok çevreci organizasyon ve örgüt kurulmuştur. Bu örgütler, Greenpeace, Friends of Earth gibi örgütlenmelerdir.

Endüstri devriminin öncesindeki dönemde tek geçim kaynağı olan tarımda aşırı üretim ve kar elde etme hırsıyla toprağa ve çevreye ciddi zararlar verilmiş, doğal dengenin bozulmasına belli ölçüde neden olmuştur. Endüstriyelleşme öncesi dönemde de insanların çevreyi sorumsuzca ve bilinçsizce sömürmesi birçok medeniyetin çöküşünde de rol oynamıştır. Örnek olarak Sümer, İndus Vadisi, Yunan, Fenike, Roma ve Maya medeniyetleri verilebilir.

Kapitalist dünya düzeni kurulmasından evvelki süreçte de doğa tahribatları oluşmuş fakat insanlar doğa nasılsa kendi kendini onarır mantığında hareket etmiş, çevresel bir felakete doğu ilerlediğimizi idrak edememiştir (Işık, 2021).

Yine de tarihsel süreç içerisinde 15.YY da kapitalist dünya düzeni anlayışı oluşmasına kadarki hiçbir dönemde çevresel sorunlar bugünkü kadar şiddetli olmamıştır. Özellikle ikinci Dünya savaşından sonra ülkelerin kalkınma çalışmaları ve rekabetin artması ile üretimi artırmak birincil hedef olmuş sürdürülebilirlik ilkesi göz ardı edilmiştir.

İki dünya savaşıdan sonra ülkelerin ekonomilerinin hızla büyümesinin arkasında yatan sebeplerden biri de doğal kaynakların sorumsuz ve gözü dönmüş bir hırsla sömürülmesidir (Baysal, 2018).

Tarih boyunca doğanın, çevrenin yağmalanması bilinçsiz ve ölçsüz bir şekilde kullanılması bizleri pek çok felakete ve içerisinde bulunmuş olduğumuz çevresel krize sürüklemiştir.

Bu krizin tesirin hafiflemesi, çözüm yollarının bulunması için yapılması gereken öncelikle kalıcı ve nitelikli çevre eğitiminin verilmesidir.

2.2. Eğitim Ve Çevre Eğitimi

Eğitim, temel ve değişmez ilkeleri olduğu halde, canlı bir varlık gibi büyüyen gelişen, değişen toplumsal ve sosyal şartlara uygunluk sağlayabilen bir olgudur. Gelenek görenek ve ananelerimiz, yaşamış olduğumuz tecrübeler, okullarda öğrendiklerimiz eğitimi oluşturan bileşenlerdir.

Çevre eğitimi de eğitim olgusunun bir koludur. İçinde bulunduğumuz çevresel krizle mücadelede sarılmamız gereken ilk unsur çevre eğitimidir. Bilgiden yoksun bir çevre eğitimi düşünülemez. Bilgi, çevreye karşı olan tutum ve davranışlarımızı eleştirebilmemiz, davranışlarımızı doğru ya da yanlış olarak nitelendirebilmemiz için bizlere rehberlik eder. Çevre eğitiminde bilgi vermek elzemdir, fakat yeterli değildir. Bilginin tutum ve davranışlara sirayet ettiği gözlemlenebilmelidir. Eyleme dönüşmemiş bilgi çözüm üretmede asla işe yaramayacaktır. Bununla birlikte bilginin davranışa dönüşmüş olması da eğitimin etkinliği açısından yeterli bir ölçüm aracı değildir. Bilgi ile davranış arasına tutum ve duyuşsal eğilimlerle sağlam bir köprü kurmak kaçınılmazdır. Bu köprü sağlam temellere oturmamışsa değişen sosyal ve toplumsal koşullara göre şekil alacak, belki de kaybolup gidecektir. Kalıcı ve sürdürülebilir eğitimden bahsedebilmemiz için bilginin içselleştirilmiş, tutum ve duyuşsal eğilimlerde yer edinmiş olması gerekir (Tanık Önal, 2017).

Etkin bir çevre eğitimi için batı ülkeleri ile birlikte gerçekleştirilmesi gereken eğitim reformu şarttır. Gelecek nesiller bizlerin almaktan kaçındığı, birçok sorumluluğu yüklenmek durumunda kalacaklardır.

Yok olan ormanların geriye çevrilmesi, biyoçeşitliliğin korunması, dünya nüfusunun ve tüketimin dengelenmesi ile şu anki durumdan çok daha acımasız, zor ve eşitsiz bir ortamda mücadele edeceklerdir (Köylü, 2011).

Zaman içerisinde çevre eğitimi birçok ülke tarafından kabul görmeye ve yerel anlamda konu hakkında çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Fakat uluslararası boyutta çevre eğitimi için atılan ilk adım 1972 tarihli Stockholm'de düzenlenen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı (UN, 1972) dir. Bu konferansla çevre eğitimi küresel boyuta taşınmıştır. Stockholm konferansı tavsiyesi ile UNESCO Çevre Dairesi, 136 ülke üzerinde "Çevre Eğitimi İçin Kaynakların Değerlendirilmesi: Üye Devletlerin Gereksinimleri ve Öncelikleri" isimli anket çalışmasını yaptı. Yapılan bu anketle ulaşılmak istenen amaç, uluslararası ve ulusal düzeyde çevre eğitimi ile ilgili zorluklarla mücadele için uzman ve yetkili kimselere gerekli bilgi ve alt yapıyı sağlamaktır (Ünal ve Dımışkı, 2013).

UNESCO Çevre Dairesi tarafından yapılan bu anket çalışmasının maddeleri büyük oranda çevre eğitimi ile ilgilidir. Anket sonucunda ortaya çıkan verileri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Mevcut eğitim programları sayıca ve içerik olarak çevre eğitimine farkındalık yaratmak için yetersizdir. Gelişmekte olan ülkelerde bu yetersizlik daha üst seviyededir.
2. Çevre eğitim programları, küresel ve ulusal düzeyde hiçbir ülkede işlevsel mantığa dayalı değildir. Disiplinler arası yaklaşım eksikliği söz konusudur.
3. Problemlerin gerçek anlamda çözümüne yönelik bir eğitim sistemi yoktur. Bu sebeple çevre eğitimi toplumdaki kopuk bir şekilde ilerlemekte, bu durum da çevre eğitiminin yüzeysel kalmasına neden olmaktadır (Ünal ve Dımışkı, 2013).

Çevre eğitimi hususundaki eksiklikleri gidermek amacıyla 1975'te, UNESCO Uluslararası Çevre Eğitim Programı, çevre eğitimi ile ilgili faaliyetlerine başlamıştır.

UNESCO – Birleşmiş Mİlletler Çevre Programı (UNEP), ortak çalışmaları ile 1977’de ülkeler arası Çevre Eğitim Konferansı Tiflis’te toplandı. Tiflis Konferansında deklare edilen Tiflis Bildirgesi çevre eğitimi açısından bir dönüm noktası olarak kabul görür. Küresel ve yerel çerçevede çevre eğitiminin amaçları ve esaslarından bahsedilmiştir. Mevcut çevre eğitim programları bu amaç ve esaslar doğrultusunda çalışmalarını sürdürmektedir (Ünal ve Dımışkı, 2013).

Türkiye’de çevre eğitimi, okul öncesi çağda başlayıp yükseköğretim de dahil olmak üzere bütün eğitim- öğretim hayatına yönelik programlanır. Hedef kitle olan öğrencilere çevre eğitiminin kalıcı ve etkin bir şekilde devam etmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalardan biri “Çevre Eğitimi Faaliyetlerine İlişkin İşbirliği” protokolüdür. Bu protokole; anaokullarından başlayarak çevre eğitiminin, tüm kademelere ders veren öğretmenlere ve yine sınıf ayrımı olmaksızın tüm öğrencilere verilmesi, bazı kademelerdeki öğrencilere çevre dersinin ayrı bir ders olarak müfredata eklenmesi konuları ele alınmıştır (Uyar, 2016).

Çevre eğitiminin amaçları ve esasları Tiflis Bildirgesinde belirlendiği gibidir. Özetle değinecek olursak;

- Çevre eğitimini bilgi, duyarlılık, tutum, beceri, katılım bileşenleri ile ele almak gerekir.
- Çevre eğitimi yaşamın tüm evrelerine yayılacak bir süreç içinde yer almalıdır.
- Çevre tabii ve suni; teknolojik ve sosyal (ekonomik, politik, kültürel, tarihi) unsurlardan oluşan bir bütün olarak ele alınmalıdır.
- Büyüme ve kalkınma amaçlı ekonomik anlamda yapılan tüm yatırım ve planlarda çevre faktörü plana dahil edilmelidir.
- Çevre problemlerinin kaynağının insan faktörü olduğu ve sorunun çözümünü de insanların kendilerinde aramaları gerektiği fikri öğrencilere aşılmalıdır.

Sebeup-sonuç ilişkisi çerçevesinde düşünebilen, öz eleştiri yapabilme becerisi kazanabilmiş, çevre sorunlarına yönelik aktif katılım sağlayabilen, her şeyden önemlisi çevreye karşı sevgi ile yaklaşan nesiller çağımızda en çok ihtiyacını duyduğumuz gereksinimimizdir.

2.2.1. Çevre Okuryazarlığı

Okuryazarlık kelime anlamı olarak yazılı ve basılı sembollerin kullanılması yoluyla iletişim kurmada okuma yazma becerisinin kullanılabilmesidir (Timur vd., 2014).

Çevre okuryazarlığı kavramı ilk defa Charles ROTH tarafından, Massachusetts Audubon dergisinde yayımlanan bir makalede kişinin çevre ile ilgili bilgi ve farkındalık düzeyi şeklinde tanımlanmıştır (Roth, 1968).

Çevre okuryazarlığı temelde “Çevre okuryazarlığı, çevresel mekanizmaların sağlığını duyumsamak, eleştirmek, bu mekanizmaların sağlığını muhafaza etmek, sağlıklarını tekrardan kazandırabilmek ya da bu mekanizmaları iyileştirebilmek için uygun davranışları yapabilme yetisidir” (Disinger ve Roth, 1992).

Roth’a göre çevre okuryazarlığının üç bileşeni vardır, bunlar; bilgi, duyuşsal eğilim, çevreye yönelik tutum ve sorumlu davranıştır (Disinger ve Roth, 1992).

Çevre sorunlarının başlıca kaynağı insan faktörüdür. İnsanların çevreye yansıyan olumsuz tutum ve davranışları, bilinçli, çevre okuryazarı bireyler yetiştirmenin önemini derinden hissettiriyor. Çevreye duyarlılığı, çevre okuryazarı bireyler yetiştirmek, bunun önündeki zorlukları eksiklikleri tespit etmek, eksiklikleri giderip gereğinin bir an evvel yapılması elzemdir (Yavuz vd., 2014).

Çevreye karşı bilinçli ve hassas bireyleri yetiştirmek istiyorsak “Ağaç yaş iken eğilir” sözüne kulak vermek gerekir. Çevre eğitimi ilk olarak ailede başlanıp, okul öncesi, ilkokul , ortaokul dönemlerinde devam edilmesi gereken bir süreçtir (Yavuz vd., 2014).

Çevre okuryazarlığı farkındalık ile başlar, insanın tüm bilgi, tecrübe, his ve becerilerini davranışa aktarabildiği bir süreci kapsar (Benzer ve Şahin, 2012).

Çevre okuryazarı olan kişiler çevre ile ilgili tanımlara, kavramlara hakim olmalı, davranışlarının olumlu ve olumsuz sonuçlarının farkında olabilmeli, yaşamının her

evresinde çevreye olumlu katkılar sağlayabilmeli, tüm bu gelişmeler bireysel çapta kalmamalı, toplumu da bilinçlendirebilecek kadar duyarlı ve bilgili olmalıdır (Benzer ve Şahin, 2012).

Çevre okuryazarı nesiller yetiştirebilmek, ancak çevre okuryazarı öğretmenler yetiştirmekle mümkündür. Konuyu bu açıdan ele aldığımızda yükseköğretim kurumlarının da üstüne büyük bir görev düşmektedir. Okul öncesi dönemden başlayıp hayatı boyunca bilinçli bir birey olması beklenen kişinin öğretmenlerinin de bilinçli duyarlı kişiler olması beklenir (Derman ve Hacıeminoğlu, 2017).

2.2.2. Çevresel Davranış, Tutum ve Duyuşsal Eğilimler

Kapitalist kültürün ortaya çıkarmış olduğu tüketim anlayışı ile doğal kaynaklar sınırsızmış gibi kullanmış, çevre yağmalanarak tahrip edilmiştir. Çevreye verilen zararın neticeleri olarak da küresel ısınma, ekolojik dengenin bozulması gibi krizlerle karşı karşıya kalınmıştır.

Doğal dengenin bozulmasının ardında yatan sebep, sorumsuz davranışlarımızdır (Acungil, 2020).

Davranış, bildiklerimizin, tecrübelerimizin, olumlu olumsuz düşüncelerimizin, hislerimizin eyleme dönüştürülmesidir. Davranışı etkileyen birçok değişken vardır. Kişinin içinde bulunduğu psikoloji, yaşadığı toplum, normlar, değerler, doğal koşullar hepsi birden doğrudan veya dolaylı olarak davranış üzerinde etki oluşturur (Acungil, 2020). İnsan içinde bulunduğu toplumdan ve ailesinden etkilenen, içinde bulunduğu koşullara uyum sağlamaya çalışan sosyal bir varlıktır (Mercan ve Işık Mercan, 2020). Okul hayatı boyunca aldığı eğitim de kişinin çevreye yönelik davranışları üzerinde büyük bir etkiye sahiptir.

Davranışı temel alan çevre eğitiminde çevre dostu davranış kazandırmak çevre eğitiminin en önemli kriteridir. Bilgi düzeyi yeterli seviyede, olumlu tutumlar geliştirmiş ve bu tutumları olumlu hislerle benimsemiş kişilerin davranışlarının da pozitif yönlü olacağı aşikardır. Çevreye karşı olumlu davranışlar geliştirmenin yolu da çevreye duyulan

sevginin ve çevre ile ilgili bilgi düzeyinin artırılması, ekolojik dünya görüşünün benimsenmesi, tutumların olumlu yönde oluşmasından geçmektedir. Tüm bu kazanımları eylemlerimizle gözlemlenebilir hale getirdiğimizde çevresel davranış sergilemiş oluruz.

Çevre okuryazarlığının bir bileşeni olan sorumlu davranışlar çevresel davranışların oluşmasını sağlayan bileşendir. Çevre problemlerini çözmeyi amaç edinmiş etkin ve planlı ilerleyen aktif olarak çözüme katkı sağlayan davranışlardır. Sorumlu çevresel davranışların alt başlıkları; ikna etme, tüketici davranışı, fiziksel koruma davranışı, politik ve yasal davranışlardır (Volk and Mcbeth,2001 ;Aktaran :Koç ve Karatekin, 2013).

- *Fiziksel Koruma Davranışı*: Kişilerin çevre problemlerinin önlenmesi ve çözümüne yönelik direkt olarak yaptıkları çalışmalar ve etkinliklerdir.
- *Tüketici Davranışları ve Ekonomi ile İlgili Davranışlar*: Bireylerin çevre sorunlarının önlenmesi ya da çözülmesi amacı ile maddi destekler verdikleri ya da karşı duruş gösterdikleri çevresel tepki etkinlikleridir.
- *İkna Etme* : Çevre ile ilgili sorunların çözümüne yönelik çalışmalar yapan kişi ya da grupların başka kimseleri de bu çalışma ve faaliyetlere davet etmesi etkinlikleridir.
- *Politik Davranış* : İnsanların, çevre problemlerinin çözümüne katkı sağlayabilmek için politik argümanları (örneğin, politik süreçler, örgütler, partiler ya da daireler) kullandığı çevresel etkinliklerdir.
- *Yasal Davranış* : Birey ya da toplumsal grupların çevre problemlerinin çözümüne yönelik uygulanmakta olan yasaların devamlılığının korunması ya da güçlendirilmesi amacı ile yapılan çevresel etkinliklerdir (Aktaran: Marcinkowski, 2001: 249).

Tutum, davranışı belirleyen psikolojik bir değişken olarak karşımıza çıkar (Mercan ve Işık Mercan, 2020).

Tutumlar davranışlarımızın soyut halidir tanımı yerinde olacaktır. Tutum varsayımsal bir yapıdır. Yani tutumu göremez, işitemez veya dokunamayız. Fiili anlamda ete kemiğe büründürmek mümkün değildir. Fakat davranış, tutumun bir yansıması olarak görülebilir. Tutum, insanların gelenek göreneklerinin bugüne kadar edindiği bilgilerin, değerlerinin birikimi sonucu oluşan hisler ve düşüncelerin tamamıdır (Doğuç ve Arıkan, 2018). İnsanlar elde ettikleri bu kazanımlarla topluma, çevresine, ailesine arkadaşlarına karşı bir duruş belirler. Aslında bu duruş davranışlarının arkasında yatan nedendir. Tutumun bilişsel, duyuşsal ve davranışsal yönleri vardır. İnsan aklına gelebilecek her şey insan psikolojisinde bir yansımaya sahipse tutumun konusu olabilir (Doğuç ve Arıkan, 2018).

Herhangi bir nesneye karşı olumlu tutum geliştirmiş bireyler, o nesne ile ilgili daha hassas, düşünceli ve o nesneye yönelik kaygılar edinmiş olur. Çevresel tutuma sahip birey de çevreye yönelik sorunlara yaklaşırken, endişeli, üzgün, çözüm yolları arayan, çevreye verdiği zararı en aza indirmek için çaba sarf eden kişidir.

Çevreye yönelik olumlu tutumlar geliştirmiş kimselerin sergiledikleri davranışları yeşil davranış olarak nitelendirebiliriz. Yapılan çalışmalarda çevreyi korumaya yönelik davranışlar; yeşil davranış, çevresel bağlılık/katılım, çevre yanlısı davranışlar, çevreye duyarlı davranışlar, çevre dostu davranış, birbirleri yerine, aynı kavramı ifade etmek amaçlı kullanılmıştır (Negiz ve Hayta, 2021).

Stern (1999) çevre üzerinde olumlu etki oluşturabilecek davranışları; yeşil satın alma davranışı, iyi vatandaşlık davranışı ve çevresel aktivizm olmak üzere üç grupta incelemektedir (Onurlubaş, 2019).

Yeşil ürünler, geri dönüştürülebilir, doğaya zararı en az olan, hem içerikte hem ambalajlamada çevre dostu maddeler kullanılarak üretilen ürünlerdir. Yeşil satın alma da bu ürünlerin satın alınması işlemidir (Onurlubaş, 2019).

Yeşil ürün kullanımının yaygınlaşması sosyal etki ile mümkündür. Aslında davranışların tamamı olumlu anlamda bulaşıcı bir sosyal etkinin enerjisi ile yaygınlaşır. Sosyal etki insanların tutum ve davranışlarında birbirlerini etkilemeleri, birbirlerine örnek

olarak davranışlarını değiştirebilmesidir. İnsan eylemlerinin çoğu, içinde bulunduğu toplumdan etkilenmektedir (Onurlubaş, 2019). Ancak yeşil davranışlar oluşturabilen sosyal etkinin, kalıcı ve etkinliğini koruyabilmesi, kişilerin duygu düşünce ve tutumlarını değiştirebildiği ölçüdedir.

Çevreye karşı duyarlı ve bilinçli bireyler, geri dönüşümlü ürün kullanma, çöpleri atık cinsine göre ayrıştırma, doğal kaynakları tasarruflu ve kirletilmeyecek şekilde kullanmayı alışkanlık haline getirirler. Bilgili kişiler satın alma davranışında yeşil ürünleri tercih ederler. Bilinçli tercihte bulurlar (Onurlubaş, 2019).

Çevresel davranışlar ve tutumlar diğer birçok disiplinle ilişki içerisinde incelenmelidir. Ekonomi, sosyoloji, psikoloji ve sayabileceğimiz birçok disiplin, çevresel davranışların açıklanmasında başvurulan yardımcı bilim dallarıdır.

Çevresel davranışları psikolojik, sosyolojik ve ekonomik açıdan ele alırsak, kişinin alışkanlıklarını; ailesi, içinde yaşamış olduğu toplum, okuduğu okullar, toplumsal normlar, gelenek görenek ananeler, kişinin sosyoekonomik düzeyi büyük ölçüde belirler. Yalnızca ailede ve okullarda verilenler bilgi aktarımı ile davranışlar değiştirilemez. Bilgiden davranışa giden yolda arada kalan bir boşluk söz konusudur. Bu boşluk insan davranışlarını etkileyen diğer değişkenlerden kaynaklanmaktadır. Ayrıca bilginin davranışa dönüşmesi zaman isteyen bir süreçtir (Türküm, 1998). Bilgi öncelikle kişiye olumlu tutum kazandırmalı, kişi bu bilgileri içselleştirmelidir. Akabinde edindiği olumlu tutumlar, davranış olarak karşılık bulur.

Çevresel davranışlara yön veren unsurlardan biri de kişinin sürekli temasta bulunduğu sosyal alanın tutum ve zihniyetidir. Yani birey çalıştığı kurum veya bulunduğu toplumda dışlanmamak amacı ile çevreye yönelik uyumlu davranışlar sergiliyor olabilir. Kurumun ya da toplumun birey üzerinde kurmuş olduğu psikolojik baskıyla beraber kişi, çevresel tutumları içselleştirememiş olsa bile bu olumsuzluğu davranışlarına yansıtmıyor olabilir. Ancak bu tür bir davranış üzerindeki baskı mekanizması yok olduğunda olumlu devam eden davranış da kaybolacaktır (Türküm, 1998).

Eğer birey toplumun ya da kurumun önerdiği tavsiye ettiği davranış biçimine benimseme (özdeşleşme) mekanizması ile yönelmişse, söz konusu sosyal baskı faktörü ortadan kalksa bile bireyin davranışlarında herhangi bir olumsuzluk gözlemlenmez. Bu tür davranış biçimini sergileyen bireyin denetlenmeye, ceza yolu ile caydırılmaya ihtiyacı yoktur. Kişinin denetleme mekanizması kendi bilgisi ve vicdanıdır (Türküm, 1998).

Ceza ile caydırma yadsınmaması gereken bir yöntemdir. Bununla birlikte yalnızca ceza ile caydırılarak toplumsal ve kişisel davranışların düzeleceği yönündeki fikirler de gerçeği tam anlamıyla yansıtmamaktadır. Kalıcı olan davranışlar ceza ile caydırma yönteminden daha çok çevre sevgisi aşlamak ile kazandırılabilir (Türküm, 1998).

Çevre eğitiminin öncelikli hedefi tabiat ve insan sevgisinin kazandırılması olmalıdır. Doğayı korumanın ve çevre bilinci geliştirmenin yolu sevgi unsurunu eğitimin temeline koymaktan geçer (Uyar, 2016). Tutumun üç alt boyutundan biri olan duyuşsal boyutu; bir nesne ya da duruma karşı duyulan hoş gitme ya da sevmeme hissidir. Duyuş kelimesi duygu ve his kelimelerini çağrıştırmaktadır. Aynı zamanda duyuş kelimesi sezgi sözcüğünü de ifade etmek için kullanılmaktadır (TDK, 2022).

Çevresel duyuş çevreye yönelik duyguların yansıma şeklidir. Kişinin çevreye karşı oluşmuş duyguları, toplumun çevre konusundaki tutumu ve kişilerin bu tutumu ne kadar hissedebildiği, sezebildiği; bireyin çevresel duyuşunu ifade eder (Disinger ve Roth, 1992).

Kişiler çevre sorunlarını toplumsal düzeyde düşünüyor, bu sorunlar sebebi ile kaygı yaşıyor ve çözüme yönelik eylemlerde bulunmayı kendine görev ediniyorsa, onu eyleme geçiren bütün faktörler kişinin duyuşsal eğilimini oluşturmaktadır (Aksoy ve Karatekin, 2011).

Çocukluk döneminden başlayarak genç yaşlarda doğa ile iç içe zaman geçirilmesi, tabiattaki canlılarla ilişkilerde empati kurabilme yeteneğinin gelişmesi; tabiata karşı olan sevginin, olumlu tutum ve değer yargılarının oluşmasında büyük bir önem arz eder. Çevre dostu davranışların arkasındaki bu tutum değerlerin oluşma safhası, çevresel duyuşun öğrenme aşamasıdır (Erten, 2004). Çocukların oyunlar eşliğinde doğada zaman

geçirmesinin sağlanması, hayvan ve tabiattaki diğer canlılara sevgi dolu hislerin aşılması, insanlarda oluşması istenen çevre dostu davranışların duygusal alt yapısını hazırlar. İnsanlar sevdikleri şeyleri korur, sevdiklerine sahip çıkarlar.

Bu yüzden çevre eğitimin duygusal temelini oluşturan duygusal eğilimlerin oluşturulması aşamasının önemine dikkat çekmek gerekir (Erten, 2004).

Duyuşsal alana ilişkin net tanımlar ve çalışmalar çok azdır. Var olan tanımlar da kelime anlamı bakımından tam karşılık oluşturamamaktadır. Bu sebepten duygusal alanla ilgili terimlerin açıklanmasında güçlük yaşanmaktadır. Karmaşık bir alan olan duygusal yapılarla ilgili çalışma yapmanın zor olduğu kabul görmektedir (Gömleksiz ve Kan, 2012). Yapılan araştırmalara bakıldığında duygusal eğilimler ekseriyetle tutum adı altında ele alınmıştır (Aksoy ve Karatekin, 2011).

Birey merkezli eğitim anlayışı davranışçı kuramlardan farklı olarak eğitimin duygusal boyutu üzerinde durur. Öğrenmenin benlik ve ahlak gelişimi ile ilgili olduğunu savunur. Bu bakımdan duygusal öğrenmeler etik açıdan bir değer kazanımıdır. Duyuşsal öğrenme edinilen bilgi ve tecrübelerin içselleştirilmesi üzerinde durur. Davranışların birey tarafından benimsenmesi ile kişi hayatındaki tutarsızlıkların, çelişkilerin ve şüphelerin gitgide kaybolması, son aşamada da bu bilgilerin kişi hayatına yön veren ilkeler haline gelmesi beklenmektedir (Gömleksiz ve Kan, 2012). Duyuşsal kuramlar tek başına davranış kriter olarak kabul etmezler. Sorunu hem davranışsal hem de bilişsel açıdan ele alır. Davranışın arkasında yatan duygusal boyut, üzerinde önemle durulması gereken bir noktadır. Çünkü bu davranışın arkasında yatan niyet, davranışın kalıcılığı açısından önem arz etmektedir (Gömleksiz ve Kan, 2012).

Duyuşsal davranışlar, kişilerin duyguları düşünceleri, toplumsal tutumları, karakteristik özellikleri gibi birçok değişkenden etkilenirler. Bu nedenle duygusal davranışların oluşmasının tek etkileyicisi okul değildir, fakat yine de okuldaki eğitimle kazanılan tutumların duygusal davranışlara ciddi anlamda yön verdiği bilinmektedir

(Gömlüksiz ve Kan, 2012). Bu yüzden çevre eğitimin duygusal temelini oluşturan duyuşsal eğilimlerin oluşturulması aşamasının önemine dikkat çekmek gerekir (Erten, 2004).

2.3. İlgili Araştırmalar

Şahin (2015), ortaokul öğrencilerinin çevre okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ve çeşitli değişkenlerin çevre okuryazarlığına olan etkisini araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmaya Bitlis ilinin merkezinde toplamda 525 öğrenci ile gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucuna göre ortaokul öğrencilerinin çevre okuryazarlık düzeyleri babanın eğitim seviyesi, doğa ve çevre ile alakalı haber ve bilgilere merak duyma düzeyleri, doğal alanlarda bulunma sıklığı ailede çevre kirliliği ile ilgili endişe duyan birey bulunması durumlarında anlamlı değişiklik görülürken; anne eğitim, sınıf düzeyi, öğrencinin kreşe gitme durumlarının çevre okuryazarlık düzeyleri ile anlamlı bir ilişki olmadığını saptamıştır.

Çelikbaş (2015), sürdürülebilirliği temel alan çevre eğitiminin ortaokul 7. Sınıf öğrencilerinin çevresel davranışlarına, tutumlarına, çevre sorunlarına yönelik farkındalıklarına, sürdürülebilir çevre tutumlarına, su ayak izlerine, ekolojik ayak izlerine olan etkisini araştırmak için 6 farklı ölçeği ön-test son-test olarak uygulamıştır. Uygulama öncesinde ise 9 haftalık çevre eğitimi vermiştir. Araştırma sonucunda ortaokul 7. Sınıf öğrencilerinin sürdürülebilirliği temel alan çevre eğitimine göre çevresel davranışlarında anlamlı bir farklılığın olmadığını tespit etmiştir.

Kablan (2019), ortaöğretim öğrencilerinin çevre okuryazarlık seviyelerini belirlemek ve çevre okuryazarlığı bileşenlerini(bilgi-duyuş-davranış) çeşitli değişkenlerle olan ilişkisini tespit etmeye çalışmak için 2018-2019 eğitim öğretim yılında Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde olan 6 farklı lisede öğrenim gören 644 lise öğrencisi ile gerçekleştirmiştir. Veri toplamada kişisel bilgi formunun yanında çevreye yönelik bilgi, duyuş, davranış testleri kullanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre

ortaöğretim öğrencilerinin Çevresel Davranış Testi alt boyutu olan doğal dengeyi koruyucu davranışta belirlenen davranışları gerçekleştiremedikleri, toplumsal davranış ve üst düzey bilişsel davranış alt boyutlarında ise belirlenen davranışları daha aşikar gerçekleştirdikleri saptanmıştır. Anne eğitim durumu, anne çalışma durumu değişkenlerinin çevresel duyuş testi ile anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ailenin ortalama gelir düzeyi çevresel davranış testi ile manidar bir farklılık göstermiştir.

Özgün (2019), ortaokul öğrencilerinin çevresel davranışlarını ölçmeye yönelik ölçek geliştirme ve çevresel davranışlarını sınıf ve cinsiyet değişkenine göre incelemek için Siirt ili merkez ilçesinde bulunan 1958 ortaokul 5, 6, 7, 8 sınıflara geliştirdiği ölçeği uygulamıştır. Elde ettiği analiz sonuçlarına göre çevresel davranış ölçeği puanları sınıf değişkeni sıra ortalamaları incelenmiş ve 5. Sınıf öğrencilerinin diğer sınıf seviyelerine göre çevresel olaylara verdiği tepkinin daha fazla olduğunu tespit etmiştir.

Sontay (2013) yapmış olduğu çalışmasında bilim ve sanat merkezlerinde bulunan üstün yetenekli öğrenciler ile normal okullarda bulunan öğrencilerin çevre okuryazarlık seviyelerini kıyaslamıştır. Yapılan bu araştırmanın örneklemini Amasya ilinde 6 devlet okulunda öğrenim görmekte olan 364 ortaokul 5, 6, 7, 8. sınıf öğrencisi ile 34 BİLSEM öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen “Çevre Bilgi Testi”, “Çevresel Duyuş Ölçeği” , “Çevresel Davranışlar Ölçeği” ve “Bilişsel Beceri Görüşme Formu” kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre üstün yeteneğe sahip olan çocukların çevre okuryazarlık seviyelerinin akranlarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda devlet okulu öğrencilerinin sınıf ve cinsiyet değişkenine göre çevre okuryazarlık düzeyleri anlamlılık gösterirken üstün yetenekli çocuklarda anlamlılık görülmemiştir.

Kayalı (2018) yapmış olduğu çalışmasında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Pedagojik Formasyon alan çeşitli üniversitelerden Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliği okuyan 76 öğrenci

oluşturmaktadır. Öğrencilerin çevresel tutum, davranış ve duyarlılıklarını ölçmek amaçlı nicel metot, çevre farkındalığını ölçmek amaçlı ise nitel metot seçilmiştir. Verileri toplamada ise çevresel davranış, duyarlılık ve tutum testi kullanılmıştır. Elde edilen verilere göre öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeylerinin orta seviye olduğu saptanmıştır.

Aksoy (2014), yapmış olduğu bu çalışmada kentleşmenin yoğun olduğu sanayi bölgesinde okul hayatına devam eden ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır. Yapılan bu çalışma Araştırma 2014 yılında Kocaeli'nin bir ilçesi olan Dilovası'nda öğrenimine devam etmekte olan 330 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmanın sonucunda ortaokulda okuyan öğrencilerin çevreye karşı duyuşsal eğilimlerinin orta derecede olduğu gözlemlenmiştir. Aynı zamanda sekizinci sınıfta okuyanların yedinci sınıfta okuyanlara göre; çevreye fazla merak duyanların fazla merak duymayanlara göre, çevresel aktivitelere sık katılanların az katılanlara göre, çevreye ilgi duyanların duymayanlara göre duyuşsal eğilimlerinin daha pozitif olduğu saptanmıştır.

Akıllı ve Genç (2015) yapmış olduğu çalışmada, ortaokul öğrencilerine yönelik çevre okuryazarlığı alt boyutlarını farklı değişkenler açısından incelemiştir. Çalışma Düzce ve Bartın illerinde sekiz farklı okulda 713 öğrenci üzerine uygulanmıştır. Çalışmada yer alan kişisel bilgi formundan faydalanarak öğrencilerin demografik özellikleri belirlenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre öğrencilerin cinsiyetleri çevre okuryazarlığı alt boyutlarından yalnızca davranışa göre farklılık göstermiştir. Çalışmaya göre sınıf düzeyi arttıkça tüm boyutların düzeylerinin arttığı gözlemlenmiştir. Anne- baba eğitim seviyeleri açısından, babası üniversite mezunu olan öğrenciler ile annesi lise mezunu olan öğrencilerin alt boyutları diğer öğrencilerin alt boyutlarından farklı düzeyde olduğu saptanmıştır.

Uyanık (2017) çalışmasında 8. Sınıf öğrencilerinin çevresel tutum, çevresel davranış, çevre sorunlarını tanımlama ve bu sorunlara yönelik geliştirdikleri çözüm önerilerine etkisi araştırma konusu olarak belirlenmiştir. Çalışma Düzce ilinin Gümüşova

ilçesinde ortaokul 8. Sınıfta öğrenim gören 46 öğrenciyi kapsamaktadır. Çalışmada yarı deneysel desenden yararlanılarak oluşturulan ön test- son test kontrol gruplu deneysel desen uygulanmış,2016-2017 eğitim – öğretim yılının birinci döneminde deney grubundaki öğrencilere uygulamalı etkinliklerden de oluşan 7 haftalık çevre eğitimi verilmiştir. Kontrol grubu öğrencilerine ise çevre konulu, dersin öğrencilerin aktif katılımı ile işlendiği çevre eğitimi verilmiştir. Ayrıca çevreye yönelik tutum ölçeği, çevre davranış ölçeği, çevre sorunlarına ilişkin soru formu ve kişisel bilgiler formundan faydalanılmıştır. Araştırmanın sonucunda deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerine verilen eğitimlerin ve eğitim içerisindeki etkinliklerin, öğrencilerde çevresel okuryazarlık ve duyarlılık düzeyini artırdığı, çevresel davranışlarda olumlu yönde değişimler olduğu görülmüştür.

Doğuç ve Arıkan (2018) Gazi üniversitesinde okuyan sağlık yönetimi bölümü öğrencileri üzerinde çevre ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla 311 öğrencinin katılımı ile bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmada öğrencilerin çevre duyarlılık derecelerinin sosyodemografik koşullara göre değişip değişmediği incelemiştir. Çalışmada çevresel tutum ve davranış ölçeği olarak Carroliza ve Berenguer'in (2000) geliştirdiği test kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre öğrencilerin çevresel görüşleri kadın-erkek olma ve farklı yaş gruplarına göre büyük ölçüde değişmektedir. Kadın öğrencilerin çevre duyarlılığı erkek öğrencilerin çevre duyarlılığından daha azdır. Öğrenci yaşları büyüdükçe çevre duyarlılığının arttığı belirlenmiştir.

Ağtaş, Bektaş, Güneri (2019) yapmış oldukları araştırmada ortaokula devam eden öğrencilerin çevresel tutumlarını çeşitli değişkenlere göre ele almıştır. Araştırmaya konu olan hedef kitle Kayseri iline bağlı olan Sarioğlan ilçesinde ortaokula devam eden 341 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma 2017-2018 eğitim - öğretim yılı birinci döneminde yapılmıştır. Yapılan çalışmada ortaokula devam eden öğrencilerin çevreye yönelik tutumları kız-erkek olma durumu, farklı yaş grupları, sınıf seviyeleri ve annenin ve babanın eğitim seviyesi ve gelir durumu değişkenlerine göre ele alınmıştır. Çalışmada kullanılan “Çevreye Karşı Tutum Ölçeği” Taflı ve Ateş (2016) tarafından geliştirilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin çevreye karşı olan tutumları kız veya erkek olma durumuna göre

manidar farklılık gösterirken; yaş, sınıf, okul türü, anne- baba eğitim durumu ve gelir düzeyi değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık olmadığı gözlemlenmiştir.

Güngör (2021) yapmış olduğu araştırmada okul öncesi öğretmen adaylarının çevreye yönelik etik tutumları ile sorumlu çevresel davranış düzeylerini ve aralarındaki ilişkileri belirlemek, tanımlayıcı özelliklerine göre çevreye yönelik etik tutumları ile sorumlu çevresel davranış düzeylerinin değişip değişmediğini incelemiştir. Araştırma 2017-2018 eğitim – öğretim yılında Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi öğretmenliği Bölümü’nde öğrenim gören 400 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucuna göre okul öncesi öğretmen adaylarının fiziksel koruma davranışına, bireysel ve toplumsal ikna davranışına oranla daha fazla sahip olduğu, politik ve yasal davranış ile genel çevre davranışına ise orta düzeyde sahip oldukları saptanmıştır. Öğrencilerin çevre etik tutumları ile sorumlu çevresel davranışları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin sınıf düzeylerine, öğretim durumlarına, (gündüz-akşam), cinsiyetlerine, not ortalamalarına, çevre için yaşam standardından fedakârlık edebilme isteklerine göre çevreye yönelik etik yaklaşımlarında değişimler olduğu görülmüş olup, mezun oldukları liseler, çevre ile ilgili üniversitede ders alma durumları, çevre için yaşam standardından fedakârlık edebilme istekleri, sosyal medyada çevre ile ilgili sayfaları takip edip etmemeleri, sorumlu çevresel davranışlarında farklılaşmaya neden olduğu saptanmıştır.

Cömert (2011) de İstanbul iline bağlı Ümraniye ilçesindeki bir ilköğretim okulunda yedinci sınıfta öğrenim gören ortaokul öğrencilerinin çevre bilgilerini ölçmek amacıyla çevreye yönelik problemler konusunu işbirlikli öğretim metoduyla işlemiştir. Araştırma 2009-2010 yıllarında gerçekleştirilmiştir. Yedinci sınıf öğrencilerini iki farklı gruba ayırarak birinde işbirlikli öğretim metodu kullanırken diğerinde normal eğitim uygulamıştır. İşbirlikli metotla ders işlediği grubun çevresel davranışları normal ders işlediği gruba göre daha yüksek çıkmıştır.

Çalış (2019) da yapmış olduğu çalışmasında proje temelli çevre eğitiminin, öğretmen odaklı öğretim metoduna göre ortaokula devam eden sekizinci sınıf öğrencilerinin çevresel tutum, davranış ve başarılilik düzeyleri üzerinde fark yaratıp yaratmadığını belirlemeyi hedeflemiştir. Çalışmada yarı deneysel desen kullanılmıştır. Çevre eğitiminde proje temelli öğretim yöntemi deney grubu için, öğretmen odaklı öğretim metodu ise kontrol grubunda için kullanılmıştır. Çalışma Mardin ili Midyat ilçe merkezinde bulunan ortaokul 8. sınıf öğrencileri baz alınarak yapılmıştır. Araştırmaya deney grubunda 34, kontrol grubunda ise 28 öğrenci olmak üzere toplam 62 öğrenci katılım sağlamıştır. Araştırmada kullanılan ölçekler son sınıf öğrencilerinin tümüne öntest ve sontest olarak uygulanmıştır. Çalışma sonucuna göre proje temelli olarak uygulanan çevre eğitiminin öğretmen odaklı eğitime göre daha etkin olduğu, öğrencilerin davranış ve başarılarına manidar ölçüde etki ettiği saptanmıştır.

Negiz ve Hayta (2021) tarafından, Covid-19 pandemi tedbirlerinin var olduğu bir ortamda nicel bir yöntemle çevrimiçi yapılmıştır. Çalışma için 2019-2020 eğitim- öğretim döneminde Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünde okuyan 211 öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırma, öğrencilerin çevresel davranış eğilimlerini ve bu davranışların aldıkları eğitim ile cinsiyet, anne baba mesleği ve eğitim durumu değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemeyi hedeflemiştir.

Křepelková, Krajhanzl, Kroufek (2020) Çek Cumhuriyeti'nde yapmış oldukları araştırmanın amacı çocukluk çağında doğa ile etkileşimde bulunmanın, gelecekte çevreci davranışlar üzerine etkisinin incelenmesidir. 370 kişiden oluşan katılımcılar kartopu yöntemi ile seçilmişlerdir. Veri toplama aracı olarak çevrimiçi bir anket kullanılmıştır. İki değişkenli korelasyon ve paralel aracılık analizi yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda çocuklukta doğa ile etkileşim içinde bulunmanın gelecekteki çevre dostu davranışları etkilediği görülmüştür. Çevre dostu davranışların oluşumuna zemin hazırlayan ana değişkenin duygusal faktörler olduğu saptanmıştır. Yetişkinlik döneminde doğada bulunma ve bilgi edinme faktörlerinin davranışlar üzerinde çok az etkiye sahip olduğu gözlemlenmiştir. Çocukların doğa ile olan duygu bağlarının çevreci davranışların gelişiminde anlamlı ölçüde etkili olduğu kanısına varılmıştır.

Mullenbach ve Green (2018) Georgia Üniversitesi'nde okuyan sporcu öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmada çevre eğitiminin çevresel davranışları ne kadar etkilediği alt boyutlarla ele alınmıştır. Öğrencilerin çevresel tutumları, davranışsal niyetleri, bilgileri, öz yeterlilikleri, motivasyonları ve öğrenme stratejileri çevre eğitimi programından önce ve sonra değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda elde edilen veriler; eğitim programının, sporcuların çevresel davranışlarını ve öz yeterliliklerini anlamlı ölçüde olumlu yönde değiştirdiğini göstermiştir.

Gould, Krymkowski, Ardoin (2018) de Amerika Birleşik Devletlerinin Hawaii adasındaki ortaokul 8. Sınıf öğrencilerine yapmış oldukları çalışmalarında öğrencilerin çevresel davranışlarını kültüre ve cinsiyete göre belirlemeye çalışmışlardır. Veri toplama aracı olarak Kültürel Uygunluk, Doğaya Bağlılık, Öz yeterlilik ölçekleri kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin çevresel davranışları cinsiyete bağlı olarak değişkenlik göstermiştir.

Fujii, (2006) da yapmış olduğu çalışmasında 341 Japon katılımcının Japonya da çevre dostu davranış niyetlerinin belirleyicisi olarak kaygı ve tutum değişkenini ele almıştır. Çevresel davranış ile çevreye duyulan kaygı ve çevresel davranış ile çevreye karşı tutum arasındaki ilişki incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak çevresel davranış, kaygı ve tutumu ölçmeye yönelik anket posta yoluyla 640 haneye ulaştırılmış fakat 341 haneden dönüt alınabilmiştir. Elde etmiş olduğu sonuçlara göre katılımcıların çevreye yönelik davranışlarının değişmesinde sadece yüksek seviyede kaygı duymanın yeterli olmadığı aynı zamanda olumlu tutuma da sahip olmaları gerektiği sonucuna varılmıştır.

Eilam ve Trop (2012) İsrail'in başkenti Tel Aviv de yapmış olduğu çalışmasında çevre eğitim programı olan okulların çevresel tutum ve çevresel davranış üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örnekleminde çevre eğitim programı olan 6 okulun öğretmen, öğrenci, idari kadro, okul çalışanları ve veliler yer almaktadır. Veri toplamada çevre okuryazarlığı anketi ve çevre tutum anketi uygulanmıştır. Elde ettiği sonuçlara göre yetişkinlerde çevresel tutumu etkileyen faktörlerin çocuklardakinden farklı

olduğu sonucuna varılmıştır. Sorumlu evresel davranışın bireysel olarak kazanılmasında tutumun yüksek seviyede etkisinin olduğu ve evre eğitim programı olan okulların ğrenci, ğretmen, idari kadro ve velilerinin daha yüksek çevresel davranışa sahip olduğu tespitine varmıştır.

Worsley ve Skrzypiec (1998) Güney Avustralyadaki lise son sınıf ğrencilerinin çevresel tutumlarını ölçmeye yönelik bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmanın örneklemini tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak ülkenin 32 farklı bykşehirinde bulunan 15-18 yaş aralığında bulunan lise son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak çevresel tutum anketi kullanılmıştır. Elde edilen veriler ışığında öğrencilerin hem kentte hem de kırsalda yaşayanlarının evre sorunları hakkında endişeli ve karamsar olduğu ve ayrıca sosyoekonomik düzeyi düşük olan erkek öğrencilerin çevresel tahribi destekleme eğiliminde olduğu sonucuna varılmıştır.

Sousa, Correia, Leite ve Viseu (2020) Portekizde 371 yükseköğretim öğrencisinin çevresel bilgi, tutum ve davranışlarını belirlemek adına yapmış olduğu çalışmasında veri toplama aracı olarak anket kullanmıştır. Elde ettiği bulgulardan yola çıkarak niversite ğrencilerinin önemli derecede çevresel davranışa sahip olduklarını gözlemlemiştir. Aynı zamanda öğrencilerin çevreyi koruma yönündeki farkındalıkları ve evre sorunları hakkındaki fikirleri yüksek düzeyde olduğunu saptamıştır. Öğrencilerin evre ile ilgili bilgi aldıkları kaynakların ise TV, sosyal ağlar ve katılmış oldukları faaliyetler olduğu bilgisine varılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ/MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, evren ve örneklem bilgilerine, veri toplama araçları ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırmaların alt kategorilere ayrılması gerektiğinde, araştırmanın uygulanması maksadına göre betimsel araştırmalar, ilişkisel araştırmalar ve müdahaleli araştırmalar olmak üzere üç ana başlıkta ele alınmaktadır (Büyüköztürk, 2010).

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik davranışları, duyuşsal eğilimleri belirlenerek bu özellikleri farklı değişkenler çerçevesinden ele almak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda nicel araştırma yöntemi olan betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Karasar'a (2006) göre betimsel tarama, şu anda ya da mazide olan bir durumun açıklanmaya çalışılması yaklaşımıdır. Çalışmaya mevzubahis olan kişi, vaka ya da obje mevcut koşulları içerisinde var olduğu şekliyle açıklanmaya çalışılır. Bu şekilde ele alınan kişi, vaka ve objeler değiştirilme gayesi içerisine girilmez.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Tekirdağ ili Hayrabolu ilçesindeki ortaokullarda öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Tekirdağ ili Hayrabolu ilçesinde 4 farklı devlet ortaokulunda eğitim-öğretime devam etmekte olan 623 öğrenci

oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olan bu ölçek rasgele yöntemle seçilmiş 4 farklı okulda öğrenim gören 623 ortaokul öğrencisine uygulanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada öğrencilerin çevresel davranış düzeyleri belirlenebilmesi için Sontay, Gökdere, Erdoğan (2014) tarafından hazırlanan “Çevresel Davranış Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 12 maddeden oluşmaktadır ve ölçeğe ait alt boyutlar 3 başlıkta toplanmıştır. Bunlar sırası ile (doğal dengeyi koruyucu davranış, toplumsal davranış, üst düzey bilişsel davranış) olarak sıralanmıştır. Ölçek 7’li likert tipinde olmak üzere Hiç-0, 1, 2, 3, 4, 5, >5=6 olarak katılanların verdiği yanıtlara göre derecelendirilmiştir. Ölçek pilot uygulama gerçekleştirilmeden önce uzman kişi görüşüyle 1 soru, pilot uygulama sonrasında ise faktör analizi kapsamında 2 soru eksiltilek 12 soru ile nihai haline ulaşmıştır. Ölçeğin nihai halinin güvenilirliği için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak bu değerin 0.773 olduğu görülmüştür. Büyüköztürk’e (2011) göre hesaplanan güvenilirlik katsayısının 0.70 den büyük değer olması yeterli, bilgisinden yola çıkarak güvenilirlik katsayısı uygulama yapmak için yeterli düzeydedir. Aynı zamanda ölçekteki her alt boyutun Cronbach Alfa katsayısı Tablo 1 de gösterilmiştir (Sontay, Gökdere, Usta, 2014).

Tablo 1

Çevresel davranış ölçeği alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik katsayıları

Faktörler	Madde sayısı	Güvenirlilik Katsayısı(α)	Orjinal Ölçeğin Güvenirlilik Katsayısı(α)
Doğal Dengeyi Koruma Davranışı	5	0.81	0.77
Toplumsal Davranış	5	0.71	0.74
Üst Düzey Bilişsel Davranış	2	0.58	0.70
TOPLAM	12	0.84	0.77

Öğrencilerin çevreye yönelik duyuşsal eğilimlerini(hisleri) belirlemek için ise Erdoğan (2009) tarafından geliştirilmiş “Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler” ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 14 maddeden oluşturulmuş olup 4 lü likert formatındadır. 1-Katılmıyorum, 2-Biraz Katılmıyorum, 3-Biraz katılıyorum, 4-Katılıyorum formatındadır. Bu ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı SPSS programı ile ölçölüp 0.85 olduğu görölmüştür. Bu ölçek 3ana alt boyuttan meydana gelmektedir. Bunlar sırası ile (çevresel eyleme isteklilik, çevresel tutum, çevresel duyarlılık) alt boyutlarıdır. Elde edilen bu alt boyutların güvenilirlik katsayıları Tablo 2 de gösterilmiştir (Erdoğan, 2009).

Tablo 2

Çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği alt boyutları güvenilirlik katsayıları

Alt Boyutlar	Madde sayısı	Güvenirlilik Katsayısı(α)	Orjinal Ölçeğin Güvenirlilik Katsayısı(α)
Çevresel Eyleme İsteklilik	5	0.75	0.87
Çevresel Tutum	5	0.78	0.67
Çevresel Duyarlılık	4	0.66	0.67
TOPLAM	14	0.85	0.88

3.3.1. Verilerin Toplanması

Veri toplama basamağına geçmeden önce çalışmada kullanılabilmesi adına “Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeği” ve “Çevresel Davranış Testi” için ölçek geliştirici tarafından gerekli izin alınmıştır. Ölçekler ortaokul öğrencilerine okullarında yüz yüze uygulanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın analiz edilme safhasında SPSS 21 (Statistical Package for Social Sciences) programından faydalanılmıştır. Çalışmada elde edilen ölçek sonuçlarını analiz etmeden önce SPSS programında verilerin basıklık çarpıklıklarına bakılmıştır. Basıklık çarpıklık değerlerinden alınan bilgilerin ışığında parametrik testler olan t-testi, tek yönlü varyans analizi(ANOVA) testleri yapılmıştır. Buna ek olarak Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis testleri de uygulanmıştır.

Tablo 3
Çevresel davranış ölçeğine ilişkin basıklık-çarpıklık tablosu

	TOPLAM	Doğal Dengeyi Koruyucu Davranış	Toplumsal Davranış	Üst Düzey Bilişsel davranış
Toplam Kişi Sayısı	623	623	623	623
Ortalama	33.95	7.79	19.92	6.24
Medyan(Ortanca)	33.00	6.00	20.00	6.00
Tepe Değeri (Mod)	25.00	.00	27.00	6.00
Çarpıklık	.365	1.027	-.355	-.031
Çarpıklık Standart Hata	.098	.098	.098	.098
Basıklık	-.230	.406	-.590	-.924
Basıklık Standart Hata	.195	.195	.195	.195

Tablo 3 incelendiğinde çevresel davranış ölçeğinin alt boyutları (doğal dengeyi koruyucu davranış, toplumsal davranış, üst düzey bilişsel davranış,) -2 ile +2 arasında

dağılım göstermiştir. Araştırma verilerine ilişkin çarpıklık basıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında olması değişkenlerin normallik sağladığını göstermektedir (Büyüköztürk, 2010).

Tablo 4

Çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğine ilişkin basıklık-çarpıklık tablosu

	TOPLAM	Çevresel Eyleme İsteklilik	Çevresel Tutum	Çevresel Duyarlılık
Toplam Kişi Sayısı	623	623	623	623
Ortalama	45.50	15.73	18.31	11.45
Medyan(Ortanca)	47.00	16.00	19.00	12.00
Tepe Değeri (Mod)	51.00	18.00	20.00	13.00
Çarpıklık	-1.20	-.875	-2.733**	-.505
Çarpıklık Standart Hata	.098	.098	.098	.098
Basıklık	1.94	.332	8.578**	-.332
Basıklık Standart Hata	.195	.195	.195	.195

Tablo 4 incelendiğinde çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin alt boyutlarının(çevresel eyleme isteklilik, çevresel tutum, çevresel duyarlılık) çarpıklık basıklık sonuçları; çevresel eyleme isteklilik, çevresel duyarlılık alt boyutları -2 değeri ile +2 değeri arasında bulunmuştur. Araştırma verilerine ilişkin çarpıklık basıklık değerlerinin -2 değeri ile +2 değeri arasında olması değişkenlerin normallik sağladığını göstermektedir (Büyüköztürk, 2010).

Fakat çevresel tutum alt boyutu -2 ile +2 arasında dağılım göstermemiştir.

Çevresel tutum alt boyutu normallik sağlamadığından diğer değişkenler ile farklılık gösterip göstermediğine non parametrik(parametrik olmayan) test tekniklerinden Kruskal-Wallis H ile bakılmıştır. Anlamlı farklılık çıkan durumlarda anlamlılığın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için ise Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Ölçeklerden elde ettiğimiz verilerin analizi SPSS programı ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen değerler tablolarla açıklanmaya çalışılmıştır. Yapılan tüm analiz sonuçları kapsamında edinilen bilgiler, çalışmanın bulgular kısmında geniş kapsamlı ele alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgulardan bahsedilmiştir. Daha önce elde edilen verilere ilişkin SPSS programında gerçekleştirilen basıklık çarpıklık katsayı bilgisi Tablo 3 ve Tablo 4’te verilmiştir. Araştırmanın bundan sonraki kısmında ise alt boyutlara ilişkin ortalama, mod, medyan gibi istatistiksel bilgilere yer verilecektir.

4.1. Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranışları ve çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri nedir?

Bu araştırmanın ana problemi ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ve çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeylerini belirlemektir. Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri ve duyuşsal eğilim düzeyleri Tablo 5 te verilmiştir.

Tablo 5

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış testi ve duyuşsal eğilimler ölçeği düzeyleri

Test Düzeyleri	Çevresel Davranış Testi Puanları $\bar{X}$	Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilim Ölçeği Puanları $\bar{X}$
Düşük Düzey	0-28	14-28
Orta Düzey	29-56	29-42
Yüksek Düzey	57-84	43-56

Tablo 5’e göre ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri ($\bar{X}=33.95$) puan ortalaması ile orta seviye olarak tespit edilmiştir. Aynı zamanda ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinden elde edilen veriler ışığında öğrencilerin

çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri ($\bar{X}=45.50$) puan ortalaması ile yüksek seviye olduğu tespit edilmiştir.

4.2. Ortaokul Öğrencilerinin çevresel davranışları çevre ile ilgili bir topluluğa üye olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri ile çevreye yönelik herhangi bir topluluğuna üye olma durumu arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğı yapılan t-testi sonucu Tablo 6' da gösterilmiştir.

Tablo 6

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin çevre ile ilgili bir topluluğa Üye olma durumu farklılığı için t-Testi sonuçları

Boyutlar	Topluluk Üye	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Doğal Dengeyi Koruyucu Davranış	Evet	6	10.83	6.99	621	1.02	.307
	Hayır	617	7.76	7.33			
Toplumsal Davranış	Evet	6	23.33	5.04	621	1.29	.198
	Hayır	617	19.88	6.52			
Üst Düzey Bilişsel Davranış	Evet	6	7.83	4.49	621	1.09	.274
	Hayır	617	6.22	3.57			
Toplam	Evet	6	42.00	12.01	621	1.40	.162
	Hayır	617	33.87	14.15			

Tablo 6 ya göre ortaokul öğrencilerinin Çevresel Davranışlar Ölçeğinden elde edilen puanlar çevre ile ilgili bir topluluğa üye olma değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı fark göstermemiştir [$t_{(621)} = 1,400$; $p > 0.05$]. Elde edilen verilere göre çevre ile

ilgili bir topluluğa üye olma değişkenine verilen evet cevap ortalaması ($\bar{X}=42.00$), hayır cevabını verenlerin ortalamasından ($\bar{X}=33.87$) yüksektir.

Çevresel Davranışlar Ölçeğinin alt boyutlarına baktığımızda; doğal dengeyi koruma davranışı, toplumsal davranış ve üst düzey bilişsel davranış alt boyutlarında da anlamlı bir fark görülmemiştir [$t_{(621)}=1.02, 1.29, 1.09; p>0.05$].

4.3. Ortaokul Öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri çevre ile ilgili bir topluluğa üye olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri ile çevreye yönelik herhangi bir topluluğa üye olma durumu arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yapılan t-testi sonucunda Tablo 7 de gösterilmiştir.

Tablo 7

Ortaokul öğrencilerinin çevresel yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevre ile ilgili bir topluluğa üye olma durumuna göre farklılığı için t-Testi sonuçları

Boyutlar	Topluluk Üye	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Çevresel Eyleme İsteklilik	Evet	6	16.00	4.24	621	.192	.848
	Hayır	617	15.73	3.40			
Çevresel Duyarlılık	Evet	6	10.66	2.73	621	-.698	.485
	Hayır	617	11.46	2.79			
Toplam	Evet	6	45.83	7.13	621	.110	.912
	Hayır	617	45.50	7.34			

Tablo 7 incelendiğinde ortaokul öğrencilerinin Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinden elde edilen puanlar çevre ile ilişkili bir topluluğa üyeliğine göre istatistiksel olarak manidar bir farklılık bulunmamıştır [$t_{(621)} = 0,110; p > 0.05$]. Elde edilen

veriler ışığında çevre ile ilgili bir topluluğa üye olma sorusuna evet cevabını verenlerin ortalaması ($\bar{X}=45.83$), hayır cevabını verenlerin ortalamasından ($\bar{X}=45.50$) yüksektir.

Ortaokul öğrencilerinin Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinin alt boyutları; çevresel eyleme isteklilik, çevresel duyarlılık incelendiğinde ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$t_{(621)}=.192, .768, -.698; p>0.05$].

Karşılaştırılacak olan iki grubun veri sayılarının yeterli olmaması, dağılımın homojen olamaması durumlarında bağımsız örneklem için t-testi yapılamaz. Buna karşılık olarak t-testi yerine non parametrik test olan Mann-Whitney U testi ile iki veri grubunun ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığı analiz edilebilir (Can, 2018). Bu sebeple “Çevresel Tutum” alt boyutunun normallik sağlamaması Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis testlerinin yapılmasını gerektirmiştir.

Çevresel tutum alt boyutu normallik değerlerini sağlamadığından yapılan Mann-Whitney U testi Tablo 8 de gösterilmiştir.

Tablo 8

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu çevre ile ilgili topluluğa üyelik farklılığı Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	<i>p</i>
Evet	6	345.17	2071.00	1652	.631
Hayır	617	311.68	192305.00		

Tablo 8'e göre Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinden elde edilen puanlar toplamı ortaokul öğrencilerinin çevre ile ilgili topluluğa üye olma durumu(evet-hayır) ile çevresel tutum alt boyutu karşılaştırmasında manidar bir farklılık bulunamamıştır [$U=1652; p> 0.05$].

4.4. Ortaokul Öğrencilerinin çevresel davranışları sınıf seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri ile sınıf seviyesi arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yapılan tek yönlü anova analizi sonucunda Tablo 9 da gösterilmiştir.

Tablo 9

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin öğrencilerin sınıflarına göre farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Doğal Dengeyi Koruyucu Davranışı	Gruplar arası	36.22	3	12.08		
	Gruplar içi	33377.23	619	53.93	.224	.880
	Toplam	33413.45	622			
Toplumsal Davranış	Gruplar arası	165.29	3	55.09		
	Gruplar içi	26239.86	619	42.39	1.30	.274
	Toplam	26405.15	622			
Üst Düzey Bilişsel Davranış	Gruplar arası	39.51	3	13.17		
	Gruplar içi	7934.89	619	12.82	1.027	.380
	Toplam	7974.40	622			
TOPLAM	Gruplar arası	492.64	3	164.21		
	Gruplar içi	124117.00	619	200.51	.819	.484
	Toplam	124609.650	622			

Tablo 9'a göre çevresel davranış testinden elde edilen sonuçlar ortaokul öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir [$F_{(3-619)} = 0.82$; $p > 0.05$]. Bu verilere göre ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri sınıf seviyelerine göre değişmediği söylenebilir.

Çevresel Davranışlar Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında; ortaokul öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır [$F_{(3-619)} = .22$, 1.30 ve 1.03; $p > 0.05$].

Tablo 10

Ortaokul öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre betimsel verileri

Boyutlar	Sınıflar	N	$\bar{X}$	S
Doğal Dengeyi Koruyucu Davranışı	5.Sınıf	163	7.87	7.47
	6. Sınıf	175	7.96	7.78
	7.sınıf	152	7.90	7.42
	8.sınıf	133	7.33	6.41
	Toplam	623	7.78	7.32
Toplumsal Davranış	5.Sınıf	163	19.95	6.50
	6. Sınıf	175	19.70	6.82
	7.sınıf	152	20.72	6.34
	8.sınıf	133	19.25	6.27
	Toplam	623	19.92	6.51
Üst Düzey Bilişsel Davranış	5.Sınıf	163	6.45	3.59
	6. Sınıf	175	6.37	3.88
	7.sınıf	152	6.27	3.29
	8.sınıf	133	5.77	3.45
	Toplam	623	6.24	3.58
TOPLAM	5.Sınıf	163	34.28	14.02
	6. Sınıf	175	34.03	15.18
	7.sınıf	152	34.90	14.22

8.sınıf	133	32.36	12.77
Toplam	623	33.95	14.15

4.5. Ortaokul Öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri sınıf seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri ile sınıf seviyesi arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda Tablo 11 de gösterilmiştir.

Tablo 11

Ortaokul öğrencilerinin çevresel yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin sınıf seviyesi farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Çevresel Eyleme İsteklilik	Gruplar arası	43.673	3	14.55	1.255	.289
	Gruplar içi	7180.096	619	11.60		
	Toplam	7223.769	622			
Çevresel Duyarlılık	Gruplar arası	25.466	3	8.48	1.089	.353
	Gruplar içi	4827.240	619	7.79		
	Toplam	4852.706	622			
TOPLAM	Gruplar arası	52.126	3	17.37	.322	.810
	Gruplar içi	33439.614	619	54.02		
	Toplam	33491.740	622			

Tablo 11'e göre çevreye yönelik duyuşsal eğilim testi puan sonuçları ortaokulda okuyan öğrencilerin sınıf seviyelerine göre istatistiksel olarak manidar farklılık göstermemiştir [$F_{(3-619)} = ,32$; $p > 0.05$]. Bu verilere göre ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri sınıf seviyelerine göre değişmediği söylenebilir.

Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında; çevresel eyleme isteklilik, çevresel duyarlılık alt boyutlarının ortaokula devam eden öğrencilerin

sınıf seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır [$F_{(3-619)} = 1.25, 1.68$ ve $1.08; p > 0.05$]. Çevresel tutum alt boyutu normallik değerlerini sağlamadığı için yapılan Kruskal-Wallis H analizi Tablo 12 de gösterilmiştir.

Tablo 12

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevresel tutum alt boyutu sınıf farklılığı için Kruskal Wallis testi sonuçları

Sınıf	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
5	163	296.81			
6	175	307.33	3	2.75	.430
7	152	322.39			
8	133	324.88			

Tablo 12'ye göre ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutundan elde edilen puanlar sınıf seviyesine göre manidar farklılık göstermemiştir [$\chi^2_{(3)}=2.75; p > 0.05$].

Tablo 13

Ortaokul öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre betimsel verileri

Boyutlar	Sınıflar	N	$\bar{X}$	S
Çevresel Eyleme İsteklilik	5.Sınıf	163	15.39	3.46
	6. Sınıf	175	15.96	3.67
	7.sınıf	152	15.56	3.50
	8.sınıf	133	16.03	2.79
	Toplam	623	15.73	3.40
Çevresel Tutum	5.Sınıf	163	17.98	3.04
	6. Sınıf	175	18.20	2.88
	7.sınıf	152	18.59	2.31
	8.sınıf	133	18.53	2.56

	Toplam	623	18.31	2.73
	5.Sınıf	163	11.71	2.96
Çevresel	6. Sınıf	175	11.56	2.80
Duyarlılık	7.sınıf	152	11.22	2.59
	8.sınıf	133	11.27	2.78
	Toplam	623	11.45	2.79
	5.Sınıf	163	45.10	8.01
	6. Sınıf	175	45.72	7.82
TOPLAM	7.sınıf	152	45.38	6.94
	8.sınıf	133	45.84	6.20
	Toplam	623	45.50	7.33

4.6. Ortaokul Öğrencilerinin çevresel davranışları yaş seviyesine göre anlamlılık göstermekte midir?

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri ile yaş seviyesi arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda Tablo 14 te gösterilmiştir.

Tablo 14

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin yaş farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Doğal Dengeyi Koruyucu Davranış	Gruplar arası	263.83	2	131.91	2.46	.086
	Gruplar içi	33149.62	620	53.46		
	TOPLAM	33413.45	622			
Toplumsal Davranış	Gruplar arası	189.28	2	94.64	2.23	.108
	Gruplar içi	26215.86	620	42.28		
	TOPLAM	26405.14	622			

Üst Düzey Bilişsel Davranış	Gruplar arası	40.946	2	20.47	1.60	.203
	Gruplar içi	7933.45	620	12.79		
	TOPLAM	7974.40	622			
TOPLAM	Gruplar arası	984.53	2	492.26	2.46	.086
	Gruplar içi	123625.12	620	199.39		
	TOPLAM	124609.65	622			

Tablo 14'e göre çevresel davranış testinden alınan puanlar ortaokul öğrencilerinin yaş seviyelerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir [$F_{(2-620)} = 0.086$; $p > 0.05$]. Bu verilere göre ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri yaş seviyelerine göre değişmediği söylenebilir.

Çevresel Davranışlar Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında; ortaokulda okuyan öğrencilerin sınıf seviyelerine göre anlamlı bir farklılık görülmediği sonucuna varılmıştır [$F_{(2-620)} = 2.467, 2.238$ ve 1.600 ; $p > 0.05$].

Tablo 15

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin yaş seviyelerine göre betimsel verileri

Boyutlar	Yaş Seviyeleri	N	$\bar{X}$	S
Doğal Dengeyi Koruyucu Davranış	8-10 yaş	55	9.83	8.36
	11-12 yaş	338	7.70	7.58
	13-14 yaş	230	7.42	6.60
	TOPLAM	623	7.78	7.32
Toplumsal Davranış	8-10 yaş	55	21.67	5.09
	11-12 yaş	338	19.68	6.76
	13-14 yaş	230	19.85	6.41
	TOPLAM	623	19.92	6.51
Üst Düzey Bilişsel Davranış	8-10 yaş	55	6.36	3.75
	11-12 yaş	338	6.44	3.63
	13-14 yaş	230	5.90	3.44
	TOPLAM	623	6.24	3.58
	8-10 yaş	55	37.87	13.44

	11-12 yaş	338	33.83	14.79
TOPLAM	13-14 yaş	230	33.18	13.23
	TOPLAM	623	33.95	14.15

4.7. Ortaokul Öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri yaş seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri ile yaş seviyesi arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda Tablo 16 da gösterilmiştir.

Tablo 16

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin yaş farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Çevresel Eyleme İsteklilik	Gruplar arası	4.52	2			
	Gruplar içi	7219.24	620	2.26	.194	.823
	TOPLAM	7223.76	622	11.64		
Çevresel Duyarlılık	Gruplar arası	42.73	2			
	Gruplar içi	4809.96	620	21.36	2.754	.064
	TOPLAM	4852.70	622	7.75		
TOPLAM	Gruplar arası	1.70	2			
	Gruplar içi	33490.03	620	.85	.016	.984
	TOPLAM	33491.74	622	54.01		

Tablo 16'ya göre çevreye yönelik duyuşsal eğilim testinden alınan puanlar ortaokul öğrencilerinin yaş seviyelerine göre manidar farklılık bulunamamıştır [$F_{(2-620)} = .016$; $p > 0.05$]. Bu verilere göre ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri yaş seviyelerine göre değişmediği söylenebilir.

Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında; çevresel eyleme isteklilik, çevresel duyarlılık alt boyutlarının ortaokul öğrencilerinin yaş seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır [$F_{(2-620)} = .194$ ve 2.754 ; $p > 0.05$]. Çevresel tutum alt boyutu normallik değerlerini sağlamadığı için Kruskal-Wallis H testi uygulanmış sonuçlar Tablo 17 de gösterilmiştir.

Tablo 17

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevresel tutum alt boyutu yaş seviyesi için Kruskal Wallis analiz sonuçları

Yaş	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	<i>p</i>
8-10	55	290.74			
11-12	338	309.54	2	1.529	.466
13-14	230	320.70			

Tablo 17 ye göre ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu, öğrencilerin yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermemiştir [$\chi^2_{(2)}=1.529$; $p > 0.05$].

Tablo 18

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin yaş seviyelerine göre betimsel verileri

Boyutlar	Yaş Seviyeleri	N	$\bar{X}$	<i>S</i>
Çevresel Eyleme İsteklilik	8-10 yaş	55	15.54	3.23
	11-12 yaş	338	15.69	3.55
	13-14 yaş	230	15.83	3.23
	TOPLAM	623	15.73	3.40
Çevresel Tutum	8-10 yaş	55	17.96	3.16
	11-12 yaş	338	18.26	2.74
	13-14 yaş	230	18.46	2.62
	TOPLAM	623	18.31	2.73
Çevresel	8-10 yaş	55	11.98	2.98
	11-12 yaş	338	11.58	2.78
	13-14 yaş	230	11.14	2.74

Duyarlılık	TOPLAM	623	11.45	2.79
	8-10 yaş	55	45.49	8.23
	11-12 yaş	338	45.55	7.53
TOPLAM	13-14 yaş	230	45.43	6.83
	TOPLAM	623	45.50	7.33

4.8. Ortaokul Öğrencilerinin çevresel davranışları aile gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri ile aile gelir durumu arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda Tablo 19 da gösterilmiştir.

Tablo 19

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin aile gelir durumu farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlı Farklılık
Doğal Dengeyi Koruyucu Davranış	Gruplar arası	197.04	4				
	Gruplar içi	33216.41	618	49.26	.916	.454	
	TOPLAM	33413.45	622	53.74			
Toplumsal Davranış	Gruplar arası	250.24	4				
	Gruplar içi	26154.90	618	62.56	1.478	.207	
	TOPLAM	26405.14	622	42.32			
Üst Düzey Bilişsel Davranış	Gruplar arası	176.95	4				5>1
	Gruplar içi	7797.44	618	44.23	3.506	.008**	5>2
	TOPLAM	7974.40	622	12.61			5>3
TOPLAM	Gruplar arası	197.04	4				
	Gruplar içi	33216.41	618	278.31	1.393	.235	
	TOPLAM	33413.45	622	199.83			

** $p < .05$

[2000 ve altı (1) , 2000-3000(2) , 3000-4000(3) , 4000-5000(4) , 5000 ve üzeri(5)]

Tablo 19'a göre çevresel davranış testinden alınan puanlar ortaokul öğrencilerinin aile gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir [$F_{(4-618)} = 0.235$; $p > 0.05$]. Bu verilere göre ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri aile gelir durumuna göre değişmediği söylenebilir.

Çevresel Davranışlar Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında; üst düzey bilişsel davranışın aile gelir durumu yüksek düzeyde olanların lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenirken [$F_{(4-618)} = 3.506$; $p < 0.05$], doğal dengeyi koruyucu davranış, toplumsal davranış alt boyutları ortaokul öğrencilerin aile gelir durumuna göre anlamlı düzeyde fark göstermediği sonucuna varılmıştır [$F_{(4-618)} = .916, 1.478$; $p > 0.05$].

Tablo 20

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranışlar ölçeğinin aile gelir durumuna göre betimsel verileri

Boyutlar	Aile Gelir Durumu	N	$\bar{X}$	S
Doğal Dengeyi Koruyucu Davranış	2000 ve altı	52	7.88	7.94
	2000-3000	117	7.05	6.92
	3000-4000	131	7.54	7.32
	4000-5000	116	8.82	7.57
	5000 ve üzeri	207	7.75	7.25
	TOPLAM	623	7.78	7.32
Toplumsal Davranış	2000 ve altı	52	18.05	5.89
	2000-3000	117	19.64	6.34
	3000-4000	131	20.09	6.35
	4000-5000	116	19.91	6.70
	5000 ve üzeri	207	20.44	6.71
	TOPLAM	623	19.92	6.51
Üst Düzey Bilişsel Davranış	2000 ve altı	52	5.48	3.67
	2000-3000	117	5.57	3.40
	3000-4000	131	5.97	3.44
	4000-5000	116	6.44	3.72
	5000 ve üzeri	207	6.86	3.57
	TOPLAM	623	6.24	3.58

	2000 ve altı	52	31.42	13.98
	2000-3000	117	32.26	13.16
TOPLAM	3000-4000	131	33.61	13.81
	4000-5000	116	35.18	14.49
	5000 ve üzeri	207	35.06	14.68
	TOPLAM	623	33.95	14.15

4.9. Ortaokul Öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri aile gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri ile aile gelir durumu arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda Tablo 21 de gösterilmiştir.

Tablo 21

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin aile gelir durumu farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Çevresel Eyleme İsteklilik	Gruplar arası	44.95	4			
	Gruplar içi	7178.81	618	11.23	1.255	.289
	TOPLAM	7223.76	622	11.61		
Çevresel Duyarlılık	Gruplar arası	28.39	4			
	Gruplar içi	4824.31	618	7.09	1.089	.353
	TOPLAM	4852.70	622	7.80		
TOPLAM	Gruplar arası	352.64	4			
	Gruplar içi	33139.10	618	88.16	.322	.810
	TOPLAM	33491.74	622	53.62		

Tablo 21'e göre çevreye yönelik duyuşsal eğilim testi sonuç puanları ortaokul öğrencilerinin aile gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir

[$F_{(4-618)} = .810$; $p > 0.05$]. Bu verilere göre ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri aile gelir durumuna göre değişmediği söylenebilir.

Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında; çevresel eyleme isteklilik, çevresel duyarlılık alt boyutlarının ortaokul öğrencilerinin aile gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır [$F_{(4-618)} = 1.255$ ve 1.089 ; $p > 0.05$]. Çevresel tutum alt boyutu normallik değerlerini sağlamadığından Kruskal-Wallis H analizi yapılmış sonuçlar Tablo 22 de gösterilmiştir.

Tablo 22

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevresel tutum alt boyutu aile gelir durumu farklılığı için Kruskal Wallis analizi

Aile Gelir Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	<i>p</i>
2000 ve altı	52	249.47			
2000-3000	117	305.66			
3000-4000	131	318.44	4	8.519	0.74
4000-5000	116	317.93			
5000 ve üzeri	207	323.89			

Tablo 22 ye göre ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği alt boyutu çevresel tutum aile gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermemiştir [$\chi^2_{(4)}=8.519$; $p > 0.05$].

Tablo 23

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri aile gelir durumuna göre betimsel verileri

Boyutlar	Aile Gelir Durumu	N	$\bar{X}$	<i>S</i>
	2000 ve altı	52	15.28	3.70
	2000-3000	117	15.36	3.48

Doğal Dengeyi	3000-4000	131	15.65	3.26
Koruyucu	4000-5000	116	16.00	3.57
Davranış	5000 ve üzeri	207	15.94	3.27
	TOPLAM	623	15.73	3.40
	2000 ve altı	52	17.21	3.71
	2000-3000	117	18.20	2.75
Toplumsal	3000-4000	131	18.30	2.88
Davranış	4000-5000	116	18.42	2.66
	5000 ve üzeri	207	18.58	2.32
	TOPLAM	623	18.31	2.73
	2000 ve altı	52	10.96	3.27
Üst Düzey	2000-3000	117	11.60	2.70
Bilişsel	3000-4000	131	11.22	2.77
Davranış	4000-5000	116	11.49	2.68
	5000 ve üzeri	207	11.62	2.78
	TOPLAM	623	11.45	2.79
	2000 ve altı	52	43.46	9.00
	2000-3000	117	45.17	7.27
TOPLAM	3000-4000	131	45.19	7.22
	4000-5000	116	45.92	7.46
	5000 ve üzeri	207	46.16	6.85
	TOPLAM	623	45.50	7.33

4.10. Ortaokul Öğrencilerinin çevresel davranışları anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri ile anne eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda Tablo 24 te gösterilmiştir.

Tablo 24

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin anne eğitim durumu farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Doğal	Gruplar arası	368.29	4			

Dengeyi Koruyucu Davranış	Gruplar içi	33045.15	618	92.07	.916	.143
	TOPLAM	33413.45	622	53.47		
Toplumsal Davranış	Gruplar arası	140.54	4		35.13	1.478
	Gruplar içi	26264.60	618	42.49		.508
Üst Düzey Bilişsel Davranış	TOPLAM	26405.14	622			
	Gruplar arası	115.34	4		28.83	3.506
TOPLAM	Gruplar içi	7859.05	618	12.71		.061
	TOPLAM	7974.40	622			
TOPLAM	Gruplar arası	1396.99	4		349.24	1.393
	Gruplar içi	123212.65	618	199.37		.137
	TOPLAM	124609.65	622			

Tablo 24'e göre çevresel davranış testinden alınan puanlar ortaokul öğrencilerinin anne eğitim seviyesine göre anlamlı fark göstermemiştir [$F_{(4-618)} = 1.393$; $p > 0.05$]. Bu verilere göre ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri anne eğitim durumuna göre değişmediği söylenebilir.

Çevresel Davranışlar Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında ise alt boyutlar ortaokul öğrencilerinin anne eğitim seviyesine göre manidar farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır [$F_{(4-618)} = .916, 1.478$ ve 3.506 ; $p > 0.05$].

Tablo 25

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin anne eğitim durumu betimsel verileri

Boyutlar	Anne Eğitim Durumu			
		N	$\bar{X}$	S
Doğal Dengeyi	Okuryaz Değil	23	8.65	7.80
	Okuryaz-İlkokul	193	6.72	6.73
Koruyucu Davranış	Ortaokul	140	8.28	7.36
	Lise	199	8.46	7.67
Üniversite-Yüsekul	Üniversite-Yüsekul	68	7.52	7.54
	Toplam	623	7.78	7.32

		Okuryaz Değil	23	19.17	5.20
		Okuryaz-ilkokul	193	19.46	6.30
Toplumsal Davranış		Ortaokul	140	19.66	6.54
		Lise	199	20.40	6.66
		Üniversite-Yüsekokul	68	20.60	6.99
		Toplam	623	19.92	6.51
		Okuryaz Değil	23	5.65	3.21
Üst Düzey Bilişsel Davranış		Okuryaz-ilkokul	193	5.74	3.54
		Ortaokul	140	6.17	3.35
		Lise	199	6.77	3.77
		Üniversite-Yüsekokul	68	6.41	3.53
		Toplam	623	6.24	3.58
TOPLAM		Okuryaz Değil	23	33.47	12.63
		Okuryaz-ilkokul	193	31.92	13.04
		Ortaokul	140	34.12	13.57
		Lise	199	35.64	15.34
		Üniversite-Yüsekokul	68	34.54	14.86
		Toplam	623	33.95	14.15

4.11. Ortaokul Öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri ile annenin eğitim seviyesi arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğı yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda Tablo 26 da gösterilmiştir.

Tablo 26

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeğinin anne eğitim durumu farklılığı için tek yönlü varyans analizi Sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlı Farklılık
Çevresel	Gruplar arası	25.69	4				
Eyleme	Gruplar içi	7198.07	618	6.42	.551	.698	
İsteklilik	TOPLAM	7223.76	622	11.64			

Çevresel Duyarlılık	Gruplar arası	30.62	4	7.65	.981	.417
	Gruplar içi	4822.08	618	7.80		
	TOPLAM	4852.70	622			
TOPLAM	Gruplar arası	223.80	4	55.95	1.039	.386
	Gruplar içi	33267.94	618	53.83		
	TOPLAM	33491.74	622			

** $p < .05$

[Okuryazardeğil(1) , Okuryazar-İlkokul(2), Ortaokul(3), Lise(4), Üniversite-Yüksekokul(5)]

Tablo 26'ya göre çevreye yönelik duyuşsal eğilim testi sonuç puanları ortaokul öğrencilerinin anne eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermemiştir [$F_{(4-618)} = .386; p > 0.05$]. Bu verilere göre ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri anne eğitim durumuna göre değişmediği söylenebilir.

Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında; çevresel eyleme isteklilik, çevresel duyarlılık alt boyutlarının ortaokul öğrencilerinin annenin eğitim seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır [$F_{(4-618)} = .551, .981; p > 0.05$]. Çevresel tutum alt boyutu normallik değerlerini sağlamadığı için Kruskal-Wallis H testi yapılmış sonuçları Tablo 27 de gösterilmiştir.

Tablo 27

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevresel tutum alt boyutu anne eğitim durumu farklılığı için Kruskal Wallis testi sonuçları

Anne Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Okuryazar Değil	23	293.04			
Okuryazar-İlkokul	193	300.06			
Ortaokul	140	307.74	4	4.928	0.295

Lise	199	315.54
Üniversite-Yüksekokul	68	350.72

Tablo 27 incelendiğinde ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermemiştir [$\chi^2_{(4)}=4.928$; $p > 0.05$].

Tablo 28

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeğinin anne eğitim durumu betimsel verileri

Boyutlar	Anne Eğitim Durumu	N	$\bar{X}$	S
Çevresel Eyleme İsteklilik	Okuryaz Değil	23	16.17	3.57
	Okuryazar-İlkokul	193	15.62	3.16
	Ortaokul	140	15.47	3.49
	Lise	199	15.93	3.54
	Üniversite-Yüksekokul	68	15.83	3.48
Çevresel Tutum	TOPLAM	623	15.73	3.40
	Okuryaz Değil	23	17.21	4.02
	Okuryazar-İlkokul	193	18.32	2.52
	Ortaokul	140	17.97	3.39
	Lise	199	18.40	2.53
Çevresel Duyarlılık	Üniversite-Yüksekokul	68	19.07	1.39
	TOPLAM	623	18.31	2.73
	Okuryaz Değil	23	11.52	2.96
	Okuryazar-İlkokul	193	11.27	2.67
	Ortaokul	140	11.28	2.99
TOPLAM	Lise	199	11.77	2.74
	Üniversite-Yüksekokul	68	11.38	2.76
	TOPLAM	623	11.45	2.79
	Okuryaz Değil	23	44.91	9.40
	Okuryazar-İlkokul	193	45.22	6.57
TOPLAM	Ortaokul	140	44.72	8.22
	Lise	199	46.11	7.44
	Üniversite-Yüksekokul	68	46.29	6.30
	TOPLAM	623	45.50	7.33

4.12. Ortaokul Öğrencilerinin çevresel davranışları baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri ile baba eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda Tablo 29 da gösterilmiştir.

Tablo 29

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğini baba eğitim durumu farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlı Farklılık
Doğal Dengeyi Koruyucu Davranış	Gruplar arası	219.80	4	54.95	1.023	.395	
	Gruplar içi	33193.65	618	53.71			
	Toplam	33413.45	622				
Toplumsal Davranış	Gruplar arası	150.27	4	37.56	.884	.473	
	Gruplar içi	26254.87	618	42.48			
	Toplam	26405.14	622				
Üst Düzey Bilişsel Davranış	Gruplar arası	121.81	4	30.45	2.397	.049**	5>2
	Gruplar içi	7852.58	618	12.70			5>3
	Toplam	7974.40	622				
TOPLAM	Gruplar arası	790.51	4	197.62	.986	.414	
	Gruplar içi	123819.13	618	200.35			
	Toplam	124609.65	622				

** $p < 0.05$

[Okuryazardeğil(1) , Okuryazar-İlkokul(2), Ortaokul(3), Lise(4), Üniversite-Yüksekokul(5)]

Tablo 29'a göre çevresel davranış testinden alınan puanlar ortaokul öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir [$F_{(4-618)} = .986$; $p > 0.05$]. Bu verilere göre ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri baba eğitim durumuna göre değişmediği söylenebilir.

Çevresel Davranışlar Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında; üst düzey bilişsel davranış alt boyutunun baba eğitim seviyesi yüksek olanlar lehine anlamlı farklılık gösterdiği [$F_{(4-618)} = 2.397$; $p < 0.05$], doğal dengeyi koruyucu davranış, toplumsal davranış, alt boyutlarının ise ortaokul öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır [$F_{(4-618)} = 1.023$, $.884$; $p > 0.05$].

Tablo 30

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin baba eğitim durumu betimsel verileri

Boyutlar	Baba Eğitim Durumu			
		N	$\bar{X}$	S
Doğal Dengeyi Koruyucu Davranış	Okuryaz Değil	17	8.82	6.74
	Okuryaz-İlkokul	159	7.10	7.28
	Ortaokul	143	8.62	7.55
	Lise	219	7.51	7.01
	Üniversite-Yüsekokul	85	8.16	7.90
Toplumsal Davranış	TOPLAM	623	7.78	7.32
	Okuryaz Değil	17	18.58	5.56
	Okuryaz-İlkokul	159	19.33	6.30
	Ortaokul	143	19.76	6.71
	Lise	219	20.36	6.51
Üst Düzey Bilişsel Davranış	Üniversite-Yüsekokul	85	20.40	6.75
	TOPLAM	623	19.92	6.51
	Okuryaz Değil	17	5.58	2.73
	Okuryaz-İlkokul	159	5.77	3.63
	Ortaokul	143	5.97	3.53
	Lise	219	6.47	3.51
	Üniversite-Yüsekokul	85	7.07	3.73
	TOPLAM	623	6.24	3.58
	Okuryaz Değil	17	33.00	10.20
	Okuryaz-İlkokul	159	32.22	13.57

TOPLAM	Ortaokul	143	34.36	14.71
	Lise	219	34.36	13.90
	Üniversite-Yüsekokul	85	35.63	15.47
	Toplam	623	33.95	14.15

4.13. Ortaokul Öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri ile babanın eğitim seviyesi arasında manidar bir farklılık gösterip göstermediği yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda Tablo 31’de gösterilmiştir.

Tablo 31

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeğinin baba eğitim durumu farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlı Farklılık
Çevresel Eyleme İsteklilik	Gruplar arası	28.71	4	7.17	.617	.651	
	Gruplar içi	7195.05	618	11.64			
	Toplam	7223.76	622				
Çevresel Duyarlılık	Gruplar arası	12.70	4	3.17	.406	.805	
	Gruplar içi	4840.00	618	7.83			
	Toplam	4852.70	622				
TOPLAM	Gruplar arası	272.23	4	68.05	1.266	.282	
	Gruplar içi	33219.50	618	53.75			
	Toplam	33491.74	622				

** $p < .05$

[Okuryazardeğil(1) , okuryazar-ilkokul(2), ortaokul(3), lise(4), üniversite-yüksekokul(5)]

Tablo 31'e göre çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeğinden elde edilen puanlar ortaokul öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir [$F_{(4-618)} = 1.266$; $p > 0.05$]. Bu verilere göre ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri baba eğitim durumuna göre değişmediği söylenebilir.

Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında; çevresel eyleme isteklilik, çevresel duyarlılık alt boyutlarının ortaokul öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır [$F_{(4-618)} = .617$, $.406$; $p > 0.05$]. Çevresel tutum alt boyutu normallik değerlerini sağlamadığı için Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Test sonuçları tablo 32 de gösterilmiştir.

Tablo 32

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevresel tutum alt boyutu baba eğitim durumu farklılığı için Kruskal Wallis testi sonuçları

Baba Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	<i>p</i>
Okuryazar Değil	17	301.97			
Okuryazar-İlkokul	159	295.68			
Ortaokul	143	282.00	4	13.959	0.007**
Lise	219	325.90			
Üniversite-Yüksek okul	85	359.19			

** $P < 0.05$

Tablo 32 incelendiğinde ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeği çevresel tutum alt boyutu baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermiştir [$\chi^2_{(4)} = 13.959$; $p < 0.05$]. Farklılığın hangi ikili arasında olduğunu anlamak için Mann-Whitney U analizi yapılmış sonuçları Tablo 33 te gösterilmiştir.

Tablo 33

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu baba eğitim durumu farklılığı için Mann-Whitney U analizi

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	<i>p</i>
------	---	-----------------	--------------	---	----------

2-5	159	114.03	18130.50	5410.50	.006**
	85	138.35	11759.50		
3-4	143	165.63	23685.50	13389.50	.014**
	219	191.86	42017.50		
3-5	143	103.77	14839.50	4543.50	.001**
	85	132.55	11266.50		

** $P < 0.05$

(1= Okuryazar Değil, 2=Okuryazar-İlkokul, 3=Ortaokul, 4=Lise, 5=Üniversite-Yüksekokul)

Tablo 33'e göre çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu baba eğitim durumu, Okuryazar-ilkokul ile Üniversite-Yüksekokul arasında anlamlı farklılık bulunmuştur [$U=5410.50$; $p < 0.05$]. Baba eğitim durumu Üniversite-Yüksekokul olan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumları, baba eğitim durumu Okuryazar-İlkokul olan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumlarından daha yüksektir.

Yine çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu baba eğitim durumu, Ortaokul ile Lise arasında anlamlı farklılık bulunmuştur [$U=13389.50$; $p < 0.05$]. Babasının eğitim durumu Lise olan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumları, babasının eğitim durumu ortaokul olan öğrencilerin çevresel tutumlarından daha yüksektir.

Yine çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutun alt boyutu baba eğitim durumu Ortaokul ile Üniversite-Yüksekokul arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur [$U=4543.50$; $p < 0.05$]. Baba eğitim durumu Üniversite-Yüksekokul olan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumları, babasının eğitim durumu ortaokul olan öğrencilerin çevresel tutumlarından daha yüksektir.

Tablo 34

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeğinin baba eğitim durumu betimsel verileri

Boyutlar	Anne Eğitim Durumu	N	$\bar{X}$	S
Çevresel Eyleme	Okuryaz Değil	17	15.52	3.72
	Okuryaz-İlkokul	159	15.59	3.48
	Ortaokul	143	15.45	3.52
	Lise	219	15.94	3.34
	Üniversite-Yüsekokul	85	15.96	3.20
İsteklilik	TOPLAM	623	15.73	3.40
	Okuryaz Değil	17	16.82	4.95
	Okuryaz-İlkokul	159	18.13	2.76
	Ortaokul	143	18.06	2.73
	Lise	219	18.50	2.59
Çevresel Tutum	Üniversite-Yüsekokul	85	18.85	2.32
	TOPLAM	623	18.31	2.73
	Okuryaz Değil	17	11.58	2.45
	Okuryaz-İlkokul	159	11.38	2.86
	Ortaokul	143	11.30	2.83
Çevresel Duyarlılık	Lise	219	11.48	2.84
	Üniversite-Yüsekokul	85	11.76	2.56
	TOPLAM	623	11.45	2.79
	Okuryaz Değil	17	43.94	10.12
	Okuryaz-İlkokul	159	45.11	7.39
TOPLAM	Ortaokul	143	44.81	7.69
	Lise	219	45.93	7.03
	Üniversite-Yüsekokul	85	46.58	6.68
	TOPLAM	623	45.50	7.33

4.14. Ortaokul Öğrencilerinin çevresel davranışları anne meslek durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranışdüzeyleri ile anne mesleğiarasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda Tablo 35 de gösterilmiştir.

Tablo 35

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin anne meslek durumu farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Doğal Dengeyi Koruyucu Davranış	Gruplar arası	435.98	4			
	Gruplar içi	32977.46	618	108.99	2.043	.087
	Toplam	33413.45	622	53.36		
Toplumsal Davranış	Gruplar arası	239.55	4			
	Gruplar içi	26165.58	618	59.89	1.415	.228
	Toplam	26405.14	622	42.33		
Üst Düzey Bilişsel Davranış	Gruplar arası	19.704	4			
	Gruplar içi	7954.69	618	4.92	.383	.821
	Toplam	7974.40	622	12.87		
TOPLAM	Gruplar arası	1607.60	4			
	Gruplar içi	123002.04	618	401.90	2.019	.090
	Toplam	124609.65	622	199.03		

Tablo 35'e göre çevresel davranış testi sonuç puanları ortaokul öğrencilerinin anne meslek durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir [$F_{(4-618)} = 2.019$; $p > 0.05$]. Bu verilere göre öğrencilerin çevresel davranış düzeyleri anne meslek durumuna göre değişmediği söylenebilir.

Çevresel Davranışlar Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında ise alt boyutlarda ortaokul öğrencilerinin anne meslek durumu anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(4-618)} = 2.043$, 1.415 ve .383; $p > 0.05$].

Tablo 36

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinde anne mesleği betimsel verileri

Boyutlar	Anne Meslek			
	Durumu	N	$\bar{X}$	S
Doğal Dengeyi Koruyucu Davranış	Ev Hanımı	454	7.58	7.25
	İşçi	110	9.09	7.62
	Esnaf	23	5.17	5.71
	Memur-Subay	23	7.00	7.09
	Serbest Meslek	13	9.92	8.95
	TOPLAM	623	7.78	7.32
Toplumsal Davranış	Ev Hanımı	454	19.72	6.53
	İşçi	110	21.09	6.05
	Esnaf	23	18.34	7.02
	Memur-Subay	23	19.39	7.67
	Serbest Meslek	13	20.69	6.19
	TOPLAM	623	19.92	6.51
Üst Düzey Bilişsel Davranış	Ev Hanımı	454	6.22	3.62
	İşçi	110	6.41	3.46
	Esnaf	23	5.56	2.76
	Memur-Subay	23	6.04	3.78
	Serbest Meslek	13	6.84	4.12
	TOPLAM	623	6.24	3.58
TOPLAM	Ev Hanımı	454	33.53	14.04
	İşçi	110	36.60	14.16
	Esnaf	23	29.08	12.10
	Memur-Subay	23	32.43	15.26
	Serbest Meslek	13	37.46	16.85
	TOPLAM	623	33.95	14.15

4.15. Ortaokul Öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri anne meslek durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri ile anne meslek durumularında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda Tablo 37 de gösterilmiştir.

Tablo 37

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeğinin anne meslek durumu farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Çevresel Eyleme İsteklilik	Gruplar arası	82.93	4			
	Gruplar içi	7140.83	618	20.73	1.794	.128
	Toplam	7223.76	622	11.55		
Çevresel Duyarlılık	Gruplar arası	29.60	4	7.40	.948	.435
	Gruplar içi	4823.09	618	7.80		
	Toplam	4852.70	622			
TOPLAM	Gruplar arası	332.97	4	83.24	1.551	.186
	Gruplar içi	33158.76	618	53.65		
	Toplam	33491.74	622			

Tablo 37'ye göre çevreye yönelik duyuşsal eğilim testi puanları öğrencilerin anne meslek durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir [$F_{(4-618)} = 1.551$; $p > 0.05$]. Bu verilere göre ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri anne meslek durumuna göre değişmediği söylenebilir.

Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında; çevresel eyleme isteklilik, çevresel duyarlılık alt boyutlarının ortaokul öğrencilerinin anne meslek durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır [$F_{(4-618)} = 1.794$ ve $.948$; $p > 0.05$]. Çevresel tutum alt boyutu normallik değerlerini sağlamadığı için Kruskal-Wallis H analizi yapılmış ve sonuçları Tablo 38 de gösterilmiştir.

Tablo 38

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevresel tutum alt boyutu anne meslek durumu farklılığı için Kruskal Wallis H analizi

Anne Meslek Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Ev Hanımı	454	307.68			
İşçi	110	320.19			
Esnaf	23	320.74	4	3.251	0.517
Memur-Subay	23	365.57			
Serbest Meslek	13	283.50			

Tablo 38 incelendiğinde ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeği çevresel tutum alt boyutu annenin mesleğine göre anlamlı fark göstermemiştir [$\chi^2_{(4)}=3.251$; $p > 0.05$].

Tablo 39

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeğinin anne meslek durumu betimsel verileri

Boyutlar	Anne Meslek		N	$\bar{X}$	S
	Durumu				
Çevresel Eyleme İsteklilik	Ev Hanımı		454	15.59	3.41
	İşçi		110	16.44	3.36
	Esnaf		23	15.60	2.58
	Memur-Subay		23	15.78	3.42
	Serbest Meslek		13	14.53	4.38
	TOPLAM		623	15.73	3.40
Çevresel Tutum	Ev Hanımı		454	18.20	2.90
	İşçi		110	18.56	2.34
	Esnaf		23	18.52	2.19
	Memur-Subay		23	19.13	1.57
	Serbest Meslek		13	18.15	2.26
	TOPLAM		623	18.31	2.73
Çevresel	Ev Hanımı		454	11.37	2.79
	İşçi		110	11.90	2.87
	Esnaf		23	11.26	2.32

Duyarlılık	Memur-Subay	23	11.52	2.33
	Serbest Meslek	13	11.00	3.34
	TOPLAM	623	11.45	2.79
TOPLAM	Ev Hanımı	454	45.17	7.51
	İşçi	110	46.91	6.95
	Esnaf	23	45.39	5.91
	Memur-Subay	23	46.43	5.65
	Serbest Meslek	13	43.69	8.41
	TOPLAM	623	45.50	7.33

4.16. Ortaokul Öğrencilerinin çevresel davranışları baba meslek durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri ile baba mesleği arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda Tablo 40 da gösterilmiştir.

Tablo 40

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğini baba meslek durumu farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Doğal Dengeyi Koruyucu Davranış	Gruplar arası	256.56	4	64.14	1.195	.312
	Gruplar içi	33156.89	618	53.65		
	Toplam	33413.45	622			
Toplumsal Davranış	Gruplar arası	218.93	4	54.73	1.292	.272
	Gruplar içi	26186.21	618	42.37		
	Toplam	26405.14	622			
Üst Düzey Bilişsel Davranış	Gruplar arası	98.71	4	24.67	1.936	.103
	Gruplar içi	7875.69	618	12.74		
	Toplam	7974.40	622			
TOPLAM	Gruplar arası	1046.97	4	261.74	1.309	.265
	Gruplar içi	123562.67	618	199.94		
	Toplam	124609.65	622			

Tablo 40'a göre çevresel davranış testinden alınan puanlar ortaokul öğrencilerinin baba meslek durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir [$F_{(4-618)} = .265$; $p > 0.05$]. Bu verilere göre ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri baba meslek durumuna göre değişmediği söylenebilir.

Çevresel Davranışlar Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında ise tüm alt boyutların öğrencilerin baba mesleğine göre anlamlı bir fark göstermediği sonucuna varılmıştır [$F_{(4-618)} = 1.195, 1.292$ ve 1.936 ; $p > 0.05$].

Tablo 41

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin baba meslek durumu betimsel verileri

Boyutlar	Baba Meslek		N	$\bar{X}$	S
	Durumu				
Doğal Dengeyi Koruyucu Davranış	İşçi		229	8.58	7.47
	Çiftçi		138	7.21	7.06
	Esnaf		114	7.06	6.91
	Memur-Subay		63	7.74	7.75
	Serbest Meslek		79	7.55	7.55
	TOPLAM		623	7.78	7.32
Toplumsal Davranış	İşçi		229	20.56	6.27
	Çiftçi		138	19.06	6.36
	Esnaf		114	20.10	6.71
	Memur-Subay		63	19.58	6.48
	Serbest Meslek		79	19.54	7.11
	TOPLAM		623	19.92	6.51
Üst Düzey Bilişsel Davranış	İşçi		229	6.27	3.55
	Çiftçi		138	5.81	3.63
	Esnaf		114	6.86	3.47
	Memur-Subay		63	5.63	3.69
	Serbest Meslek		79	6.49	3.50
	TOPLAM		623	6.24	3.58
TOPLAM	İşçi		229	35.42	14.17
	Çiftçi		138	32.09	13.72
	Esnaf		114	34.03	13.78
	Memur-Subay		63	32.96	14.61
	Serbest Meslek		79	33.59	14.86

TOPLAM	623	33.95	14.15
--------	-----	-------	-------

4.17. Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri baba meslek durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri ile baba meslek durumu arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğı yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda Tablo 42 de gösterilmiştir.

Tablo 42

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeğinin baba meslek durumu farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Çevresel Eyleme İsteklilik	Gruplar arası	86.72	4	21.68	1.877	.113
	Gruplar içi	7137.04	618	11.54		
	Toplam	7223.76	622			
Çevresel Duyarlılık	Gruplar arası	48.48	4	12.12	1.559	.184
	Gruplar içi	4804.22	618	7.77		
	Toplam	4852.70	622			
TOPLAM	Gruplar arası	413.60	4	103.40	1.932	.104
	Gruplar içi	33078.13	618	53.52		
	Toplam	33491.74	622			

Tablo 42'ye göre çevreye yönelik duyuşsal eğilim testi sonuç puanları ortaokul öğrencilerinin baba meslek durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir [$F_{(4-618)} = 1.932$; $p > 0.05$]. Bu verilere göre ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri baba meslek durumuna göre değışmediğı söylenebilir.

Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında; çevresel eyleme isteklilik, çevresel duyarlılık alt boyutları öğrencilerinin baba meslek durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır [$F_{(4-618)} = 1.877$ ve 1.559 ; $p > 0.05$]. Çevresel tutum alt boyutu normallik değerlerini sağlamadığından Kruskal-Wallis H analizi yapılmış ve sonuçları Tablo 43 te gösterilmiştir.

Tablo 43

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevresel tutum alt boyutu baba meslek durumu farklılığı için Kruskal Wallis H analizi

Baba Meslek Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	<i>p</i>
İşçi	229	320.50	4	10.621	0.03**
Çiftçi	138	281.21			
Esnaf	114	306.07			
Memur-Subay	63	361.77			
Serbest Meslek	79	310.01			

** $P < 0.05$

Tablo 43 incelendiğinde ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu baba meslek durumuna göre anlamlı fark göstermiştir [$\chi^2_{(4)} = 10.621$; $p < 0.05$]. Anlamlılığın hangi meslekler arası olduğunu anlamak için Mann Whitney U testi yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 44’te verilmiştir.

Tablo 44

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu baba mesleği farklılığı Mann-Whitney U analizi

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	<i>p</i>
1-2	229	192.52	44087.00	13850	.037**
	138	169.86	23441.00		
2-4	138	92.90	12820.00	3229	.002**

	63	118.75	7481.00		
3-4	114	83.32	9499.00	2944	.033**
	63	99.27	6254.00		

** $P < 0.05$

(1=İşçi, 2=Çiftçi, 3=Esnaf, 4=Memur-Subay, 5=Serbest Meslek)

Tablo 44'e göre çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu baba meslek durumu İşçi ile Çiftçi arasında anlamlı farklılık bulunmuştur [$U=13850$; $p < 0.05$]. Baba mesleği işçi olan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumları, baba mesleği çiftçi olan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumlarından daha yüksektir.

Yine çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği alt boyutu baba meslek durumu Çiftçi ile Memur-Subay arasında anlamlı farklılık bulunmuştur [$U=3229$; $p < 0.05$]. Baba mesleği Memur-Subay olan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumları, baba mesleği çiftçi olan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumlarından yüksektir.

Yine çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu baba meslek durumu Esnaf ile Memur-Subay arasında anlamlı farklılık bulunmuştur [$U=2944$; $p < 0.05$]. Baba mesleği Memur-Subay olan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumları, baba mesleği Esnaf olan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumlarından yüksektir.

Tablo 45

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin baba meslek durumu betimsel verileri

Boyutlar	Baba Meslek		$\bar{X}$	S
	Durumu	N		
	İşçi	229	15.91	3.26
	Çiftçi	138	15.10	3.55

Çevresel	Esnaf	114	15.78	3.59
Eyleme	Memur-Subay	63	16.36	3.14
İsteklilik	Serbest Meslek	79	15.72	3.37
	TOPLAM	623	15.73	3.40
	İşçi	229	18.31	2.84
	Çiftçi	138	18.06	2.63
Çevresel Tutum	Esnaf	114	18.07	3.19
	Memur-Subay	63	18.90	2.29
	Serbest Meslek	79	18.58	2.09
	TOPLAM	623	18.31	2.73
	İşçi	229	11.64	2.84
Çevresel	Çiftçi	138	10.98	2.95
Duyarlılık	Esnaf	114	11.65	2.54
	Memur-Subay	63	11.68	2.78
	Serbest Meslek	79	11.29	2.65
	TOPLAM	623	11.45	2.79
	İşçi	229	45.87	7.21
	Çiftçi	138	44.15	7.57
TOPLAM	Esnaf	114	45.52	7.83
	Memur-Subay	63	46.95	6.74
	Serbest Meslek	79	45.59	6.80
	TOPLAM	623	45.50	7.33

4.18. Ortaokul Öğrencilerinin çevresel davranışları doğal alanlarda bulunma sıklığına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri ile doğal alanlarda bulunma sıklığı arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda Tablo 46 da gösterilmiştir.

Tablo 46

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin doğal alanlarda bulunma farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlı Farklılık
Doğal Dengeyi Koruyucu Davranış	Gruplar arası	471.38	3				3>2
	Gruplar içi	32942.06	619	157.12	2.953	.03**	4>2
Toplumsal Davranış	Toplam	33413.45	622	53.21			
	Gruplar arası	1573.29	3				3>1
Üst Düzey Bilişsel Davranış	Gruplar içi	24831.85	619	524.43	13.073	.00**	3>2
	Toplam	26405.14	622	40.11			4>1
TOPLAM	Gruplar arası	346.01	3				4>1
	Gruplar içi	7628.39	619	115.33	9.359	.00**	4>2
TOPLAM	Toplam	7974.40	622	12.32			4>3
	Gruplar arası	6033.31	3				
TOPLAM	Gruplar içi	118576.33	619	2011.10	10.499	.00**	
	Toplam	124609.65	622	191.56			

** $p < .05$

[hiç bulunmadım(1), nadiren bulundum(2), bazen bulundum(3), çok sık bulundum(4)]

Tablo 46'ya göre çevresel davranış testinden alınan puanlar ortaokul öğrencilerinin doğal alanlarda ne sıklıkla bulduklarına göre anlamlı farklılık göstermiştir [$F_{(3-619)} = 10.499$; $p < 0.05$]. Bu verilere göre ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri doğal alanlarda bulunma sıklığına göre değiştiği söylenebilir.

Çevresel Davranışlar Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında ise tüm alt boyutların öğrencilerin doğal alanlarda ne sıklıkta bulunup bulunmadıklarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır [$F_{(4-618)} = 2.953, 13.073$ ve 9.359 ; $p < 0.05$].

Tablo 47

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin doğal alanlarda bulunma sıklığı betimsel verileri

Boyutlar	Doğal Alanlarda			
	Bulunma	N	$\bar{X}$	S
Doğal Dengeyi Koruyucu Davranış	Hiç Bulunmadım	43	7.55	7.52
	Nadiren Bulundum	105	6.10	6.74
	Bazen Bulundum	312	7.85	7.42
	Çok Sık bulundum	163	8.80	7.32
	TOPLAM	623	7.78	7.32
Toplumsal Davranış	Hiç Bulunmadım	43	17.23	6.40
	Nadiren Bulundum	105	18.14	6.15
	Bazen Bulundum	312	19.65	6.68
	Çok Sık bulundum	163	22.28	5.69
	TOPLAM	623	19.92	6.51
Üst Düzey Bilişsel Davranış	Hiç Bulunmadım	43	5.09	3.62
	Nadiren Bulundum	105	5.13	3.37
	Bazen Bulundum	312	6.25	3.49
	Çok Sık bulundum	163	7.23	3.60
	TOPLAM	623	6.24	3.58
TOPLAM	Hiç Bulunmadım	43	29.88	13.87
	Nadiren Bulundum	105	29.38	13.47
	Bazen Bulundum	312	33.76	14.19
	Çok Sık bulundum	163	38.32	13.36
	TOPLAM	623	33.95	14.15

4.19. Ortaokul Öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri doğal alanlarda bulunma sıklığına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri ile doğal alanlarda bulunma sıklığı arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda Tablo 48 de gösterilmiştir.

Tablo 48

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeğinin doğal alanlarda bulunma farklılığı için tek yönlü varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlı Farklılık
Çevresel Eyleme İsteklilik	Gruplar arası	177.49	3	59.164	5.197	.001**	4>2
	Gruplar içi	7046.27	619	11.383			3>2
Çevresel Duyarlılık	Toplam	7223.76	622		3.969	.008**	4>3
	Gruplar arası	91.58	3	30.529			4>1
TOPLAM	Gruplar içi	4761.11	619	7.692	5.551	.001**	4>2
	Toplam	4852.70	622				4>3
	Gruplar arası	877.44	3	292.481	5.551	.001**	
	Gruplar içi	32614.29	619	52.689			
	Toplam	33491.74	622				

** $p < .05$

[hiç bulunmadım(1), nadiren bulundum(2), bazen bulundum(3), çok sık bulundum(4)]

Tablo 48'e göre çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinden elde edilen puanlar ortaokul öğrencilerinin doğal alanlarda bulunma sıklığına göre manidar farklılık göstermiştir [$F_{(3-619)} = 5.551$; $p < 0.05$]. Bu verilere göre ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri doğal alanlarda bulunma sıklığına göre değıştiğı söylenebilir.

Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğı alt boyutlarına bakıldığında; çevresel eyleme isteklilik, çevresel duyarlılık alt boyutlarının ortaokul öğrencilerinin doğal alanlarda bulunma sıklıklarına göre manidar bir farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır [$F_{(4-618)} = 5.197$ ve 3.969 ; $p < 0.05$]. Çevresel tutum alt boyutu normallik değerlerini sağlamadığından Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır ve elde edilen sonuçlar Tablo 49 da gösterilmiştir.

Tablo 49

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevresel tutum alt boyutu doğal alanlarda bulunma farklılığı için Kruskal Wallis H analizi

Doğal Alanlarda Bulunma Sıklığı	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	<i>p</i>
Hiç Bulunmadım	43	244.43			
Nadiren Bulundum	105	281.76	3	17.684	0.001**
Bazen Bulundum	312	312.30			
Çok Sık Bulundum	163	348.74			

**P<0.05

Tablo 49 a göre ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu doğal alanlarda bulunma sıklığına göre anlamlı farklılık göstermiştir [$\chi^2_{(3)}=17.684$; *p*<0.05]. Anlamlı farklılığın hangi değerler arasında olduğunu saptamak için Mann-Whitney U testi uygulanmış ve sonuçları Tablo 50 de gösterilmiştir.

Tablo 50

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu doğal alanlarda bulunma farklılığı için Mann-Whitney U analizi

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	<i>p</i>
1-2	43	143.79	6183.00	5237	.014**
	312	182.71	57007.00		
1-4	43	77.85	3347.50	2401.50	.001**
	163	110.27	17973.50		
3-4	105	116.68	12251.00	6686	.001**
	163	145.98	23795.00		

	312	228.34	71242.50		
2-4	163	256.49	41807.50	22414.50	.023**

** $p < 0.05$

[Hiç Bulunmadım(1), Bazen Bulundum(2), Nadiren Bulundum(3), Çok Sık Bulundum(4)]

Tablo 50'ye göre çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu doğal alanlarda bulunma sıklığı Hiç Bulunmadım ile Bazen Bulundum arasında anlamlı farklılık bulunmuştur [U=5237; $p < 0.05$]. Doğal alanlarda bazen bulunan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumları, doğal alanlarda hiç bulunmayan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumlarından daha yüksektir.

Yine çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu doğal alanlarda bulunma sıklığı Hiç Bulunmadım ile Çok Sık Bulundum arasında anlamlı farklılık bulunmuştur [U=2401.50; $p < 0.05$]. Doğal alanlarda çok sık bulunan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumları, doğal alanlarda hiç bulunmayan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumlarından daha yüksektir.

Yine çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu doğal alanlarda bulunma sıklığı Nadiren Bulundum ile Çok Sık Bulundum arasında anlamlı farklılık bulunmuştur [U=6686; $p < 0.05$]. Doğal alanlarda çok sık bulunan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumları, doğal alanlarda nadiren bulunan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumlarından daha yüksektir.

Yine çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu doğal alanlarda bulunma sıklığı Bazen Bulundum ile Çok Sık Bulundum arasında anlamlı farklılık bulunmuştur [U=22414.50; $p < 0.05$]. Doğal alanlarda çok sık bulunan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumları, doğal alanlarda bazen bulunan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumlarından daha yüksektir.

Tablo 51

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin doğal alanlarda bulunma sıklığı betimsel verileri

Boyutlar	Doğal Alanlarda			
	Bulunma	N	$\bar{X}$	S
Çevresel Eyleme İsteklilik	Hiç Bulunmadım	43	15.53	3.89
	Nadiren Bulundum	105	14.85	3.67
	Bazen Bulundum	312	15.66	3.34
	Çok Sık Bulundum	163	16.49	3.05
	TOPLAM	623	15.73	3.40
Çevresel Tutum	Hiç Bulunmadım	43	17.13	3.39
	Nadiren Bulundum	105	18.20	2.41
	Bazen Bulundum	312	18.29	2.86
	Çok Sık Bulundum	163	18.72	2.40
	TOPLAM	623	18.31	2.73
Çevresel Duyarlılık	Hiç Bulunmadım	43	11.09	3.06
	Nadiren Bulundum	105	10.97	2.80
	Bazen Bulundum	312	11.36	2.82
	Çok Sık Bulundum	163	12.05	2.57
	TOPLAM	623	11.45	2.79
TOPLAM	Hiç Bulunmadım	43	43.76	8.66
	Nadiren Bulundum	105	44.02	7.29
	Bazen Bulundum	312	45.31	7.42
	Çok Sık Bulundum	163	47.26	6.47
	TOPLAM	623	45.50	7.33

4.20. Ortaokul Öğrencilerinin çevresel davranışları çevreye karşı duyulan merak düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri ile çevreye karşı duyulan merak düzeyi arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda Tablo 52 de gösterilmiştir.

Tablo 52

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin çevreye karşı duyulan merak düzeyi farklılığı için tek yönlü anova analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlı Farklılık
Doğal Dengeyi Koruyucu Davranış	Gruplar arası	2174.058	3				4>1
	Gruplar içi	31239.397	619	724,686	14.359	.00**	4>2
	Toplam	33413.454	622	50,468			4>3
Toplumsal Davranış	Gruplar arası	4690.023	3				3>1
	Gruplar içi	21715.123	619	1563.341	44.564	.00**	4>1
	Toplam	26405.146	622	35.081			4>2
Üst Düzey Bilişsel Davranış	Gruplar arası	848.150	3				4>3
	Gruplar içi	7126.251	619	282.717	24.557	.00**	4>1
	Toplam	7974.401	622	11.513			4>2
TOPLAM	Gruplar arası	20657.638	3				3>1
	Gruplar içi	103952.012	619	6885.879	41.003	.00**	4>1
	Toplam	124609.650	622	167.935			4>2

** $p < 0.05$

Tablo 52'ye göre çevresel davranışlar testinden alınan puanların ortaokul öğrencilerinin çevreye karşı duyduğu merak düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur [$F_{(3-619)} = 41.003$; $p < 0.05$]. Bu verilere göre ortaokula devam eden öğrencilerin çevresel davranış düzeyleri çevreye karşı duyulan merak düzeyine göre değiştiği söylenebilir.

Çevresel Davranışlar Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında ise tüm alt boyutlarda ortaokul öğrencilerinin çevreye karşı duyulan merak düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur [$F_{(4-618)} = 14.359, 44.564$ ve 24.557 ; $p < 0.05$].

Tablo 53

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinin çevreye karşı duyulan merak düzeyine göre betimsel verileri

Boyutlar	Çevreye Karşı Merak	N	$\bar{X}$	S
Doğal Dengeyi Koruyucu Davranış	Hiç Merak Etmiyorum	42	5.00	6.93
	Çok Az Merak Ediyorum	118	5.15	5.93
	Orta Düzeyde merak	319	7.93	7.10
	cokmerak	144	10.45	7.97
	Toplam	623	7.78	7.32
Toplumsal Davranış	hicmeraketmiyorum	42	15.90	6.00
	cokazmerak	118	15.61	6.06
	ortamerak	319	20.48	6.03
	cokmerak	144	23.37	5.52
	Toplam	623	19.92	6.51
Üst Düzey Bilişsel Davranış	hicmeraketmiyorum	42	3.97	2.99
	cokazmerak	118	4.64	2.99
	ortamerak	319	6.46	3.50
	cokmerak	144	7.72	3.54
	Toplam	623	6.24	3.58
TOPLAM	hicmeraketmiyorum	42	24.88	12.28
	cokazmerak	118	25.40	11.88
	ortamerak	319	34.88	13.24
	cokmerak	144	41.54	13.34
	Toplam	623	33.95	14.15

4.21. Ortaokul Öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri çevreye karşı duyulan merak düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri ile çevreye karşı duyulan merak düzeyi arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda Tablo 54'te gösterilmiştir.

Tablo 54

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeğinin çevreye karşı duyulan merak düzeyi farklılığı için tek yönlü anova analizi

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlı Farklılık
Çevresel Eyleme İsteklilik	Gruplar arası	806.44	3				4>1
	Gruplar içi	6417.32	619	268.81	25.929	.00**	4>2
	Toplam	7223.76	622	10.36			4>3
Çevresel Duyarlılık	Gruplar arası	673.46	3				4>1
	Gruplar içi	4179.24	619	224.48	33.250	.00**	4>2
	Toplam	4852.70	622	6.75			4>3
TOPLAM	Gruplar arası	4747.53	3				3>1
	Gruplar içi	28744.20	619	1582.51	34.079	.00**	4>1
	Toplam	33491.74	622	46.43			4>2

** $p < 0.05$

[Hiç Merak etmiyorum=1, Çok Az Merak Ediyorum=2, Orta Düzeyde Merak Ediyorum=3, Çok Merak Ediyorum=4]

Tablo 54'e göre çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinden elde edilen puanlar ile ortaokul öğrencilerinin çevreye karşı duyduğu merak düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$F_{(3-619)} = 34.079$; $p < 0.05$]. Buna göre öğrencilerin çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri çevreye karşı duyulan merak düzeyine göre değiştiği söylenebilir.

Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında; çevresel eyleme isteklilik, çevresel duyarlılık alt boyutlarının ortaokul öğrencilerinin çevreye karşı duymuş olduğu merak düzeyine göre manidar bir farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır [$F_{(3-619)} = 25.929$ ve 33.250 ; $p < 0.05$]. Çevresel tutum alt boyutu normallik değerlerini sağlamadığından bu alt boyuta Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır ve sonuçları tablo 55 te verilmiştir.

Tablo 55

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevresel tutum alt boyutu çevreye duyulan merak düzeyi farklılığı için Kruskal Wallis testi sonuçları

Çevre Merak Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	<i>p</i>
Hiç Merak Etmiyorum	42	215.98			
Çok Az Merak Ediyorum	118	256.25	3	37.967	0.00**
Orta Düzey Merak Ediyorum	319	324.92			
Çok Merak Ediyorum	144	357.08			

**p<0.05

Tablo 55'e göre ortaokul öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu çevreye duyulan merak düzeyine göre anlamlı farklılık göstermiştir [$\chi^2_{(3)}=37.967$; *p*< 0.05]. Anlamlı farklılığın hangi ikili arasında olduğunu anlamak için Mann-Whitney U testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 56 da gösterilmiştir.

Tablo 56

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu çevreye duyulan merak düzeyi farklılığı Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	<i>p</i>
1-3	42	125.92	5288.50	4385.50	.00**
	319	188.25	60052.50		
1-4	42	62.75	2635.50	1732.50	.00**
	144	102.47	14755.50		
2-3	118	183.38	21638.50	14617.50	.00**
	319	232.18	74064.50		

	118	107.74	12713.50		
2-4	144	150.97	21739.50	5692.50	.00**

** $p < 0.05$

[Hiç Merak etmiyorum=1, Çok Az Merak Ediyorum=2, Orta Düzeyde Merak Ediyorum=3, Çok Merak Ediyorum=4]

Tablo 56'ya göre çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu çevreye karşı duyulan merak düzeyi Hiç Merak Etmiyorum ile Orta Düzey Merak Ediyorum arasında anlamlı farklılık bulunmuştur [$U=4385.50$; $p < 0.05$]. Çevreye karşı orta düzeyde merak duyan öğrencilerin çevresel tutumları, çevreye karşı hiç merak duymayan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumlarından daha yüksektir.

Yine çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu çevreye karşı duyulan merak düzeyi, Hiç Merak Etmiyorum ile Çok Merak Etmiyorum arasında anlamlı farklılık bulunmuştur [$U=1732.50$; $p < 0.05$]. Çevreye karşı çok fazla merak duyan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumları, çevreye karşı hiç merak duymayan öğrencilerin çevresel tutumlarından daha yüksektir.

Yine çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu çevreye karşı duyulan merak düzeyi Çok az Merak Ediyorum ile Orta Düzeyde Merak Ediyorum arasında anlamlı farklılık bulunmuştur [$U=14617.50$; $p < 0.05$]. Çevreye karşı orta düzeyde merak duyan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumları, çevreye karşı çok az merak duyan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumlarından daha yüksektir.

Yine çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği çevresel tutum alt boyutu çevreye karşı duyulan merak düzeyi, Çok Az Merak Ediyorum ile Çok Merak Ediyorum arasında anlamlı farklılık bulunmuştur [$U=5692.50$; $p < 0.05$]. Çevreye karşı çok fazla merak duyan

ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumları, çevreye karşı çok az merak duyan ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumlarından daha yüksektir.

Tablo 57

Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinin çevreye karşı duyulan merak düzeyi betimsel verileri

		Çevreye karşı Merak		
Boyutlar		N	$\bar{X}$	S
Çevresel Eyleme İsteklilik	Hiç Merak Etmiyorum	42	1.33	3.86
	Çok Az Merak Ediyorum	118	14.34	3.39
	Orta Düzey Merak Ediyorum	319	15.87	3.25
	Çok Merak Ediyorum	144	17.25	2.75
	TOPLAM	623	15.73	3.40
Çevresel Tutum	Hiç Merak Etmiyorum	42	16.38	4.17
	Çok Az Merak Ediyorum	118	17.88	2.42
	Orta Düzey Merak Ediyorum	319	18.43	2.77
	Çok Merak Ediyorum	144	18.93	2.01
	TOPLAM	623	18.31	2.73
Çevresel Duyarlılık	Hiç Merak Etmiyorum	42	9.19	3.03
	Çok Az Merak Ediyorum	118	10.33	2.82
	Orta Düzey Merak Ediyorum	319	11.51	2.57
	Çok Merak Ediyorum	144	12.91	2.31
	TOPLAM	623	11.45	2.79
TOPLAM	Hiç Merak Etmiyorum	42	38.90	8.38
	Çok Az Merak Ediyorum	118	42.56	6.80
	Orta Düzey Merak Ediyorum	319	45.83	7.06
	Çok Merak Ediyorum	144	49.10	5.65
	TOPLAM	623	38.90	7.33

4.22. Çevresel Davranış ile Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilim Arasındaki İlişkiler

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranışları ve çevreye yönelik duyuşsal eğilim puanları arasındaki ilişki pearson korelasyon analizi ile incelenmiş ve elde edilen sonuçlar tablo 58 de verilmiştir.

Tablo 58

Çevresel davranış ile çevreye yönelik duyuşsal eğilim puanları arasındaki ilişkiler

(N=623)

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8
1	1.000							
2	.488**	1.000						
3	.355**	.559**	1.000					
4	.832**	.854**	.694**	1.000				
5	.304**	.413**	.309**	.426**	1.000			
6	-.023	.245**	.165**	.143**	.478**	1.000		
7	.312**	.477**	.346**	.469**	.615**	.412**	1.000	
8	.251**	.465**	.337**	.429**	.877**	.752**	.820**	1.000

** $P < 0.01$

(1.Doğal Dengeyi Koruyucu Davranış; 2.Toplumsal davranış; 3.Üst Düzey Bilişsel Davranış; 4.Çevresel Davranış Toplam Puanı; 5.Çevresel Eyleme İsteklilik; 6.Çevresel Tutum; 7.Çevresel Duyarlılık; 8.Duyuşsal Eğilim Toplam Puanı)

Tablo 58 de çevresel davranış ile çevreye yönelik duyuşsal eğilim toplam puanları ve alt boyutları arasındaki ilişkiler verilmiştir. Tabloya göre çevresel davranış toplam puanı ile duyuşsal eğilim toplam puanı arasında orta düzeyde manidar bir farklılık görülmektedir ($r=.429$). Elde edilen sonuçlar arasında en yüksek ilişki pozitif yönde çevresel eyleme isteklilik ile duyuşsal eğilim toplam puanı arasında görülürken ($r=.877$); en düşük ilişki negatif yönde doğal dengeyi koruyucu davranış ile çevresel tutum arasında olduğu belirlenmiştir ($r=-.023$).

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde bulgulardan yola çıkarak elde edilen sonuçlara ve sonuçlar ışığında gerekli olan önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik davranış ve duyuşsal eğilim düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik davranış ve duyuşsal eğilim düzeyleri yaş, sınıf, aile gelir durumu, baba ve annenin meslekleri, baba ve annenin eğitim seviyesi, çevre ile ilişkili herhangi bir gruba üyeliği, doğal alanlarda bulunma sıklığı ve çevreye karşı duyulan merak düzeyine göre değişip değişmediği tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlara ve sonuçlardan yola çıkarak belirlenen önerilere değinilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri orta seviye iken, çevreye yönelik duyuşsal eğilim düzeyleri yüksek düzeyde çıkmıştır. Yapılan analiz sonuçları neticesinde çevresel davranışları ile duyuşsal eğilimleri arasında orta düzeyde manidar farklılık olduğu sonucuna varılmıştır.

Yapılan araştırmadan elde edilen bulgular ışığında ortaokul öğrencilerinin çevresel davranışlar ölçeğinden elde edilen puanları çevre ile ilgili bir topluluğa üye olma değişkenine göre anlamlı fark göstermediği belirlenmiştir. Literatürde çevre ile ilgili topluluğa üyelik değişkenine göre pek fazla çalışmaya rastlanmamaktadır. Çevresel davranış testi alt boyutları olan; doğal dengeyi koruma davranışı, toplumsal davranış ve üst düzey bilişsel davranışlarda anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeğinden elde edilen puanlar çevre ile ilgili bir topluluğa üyelik durumuna göre istatistiksel olarak manidar bir fark göstermemiştir. Çevreye yönelik

duyuşsal eğilimler ölçeği alt boyutları; çevresel eyleme isteklilik, çevresel tutum ve çevresel duyarlılık alt boyutlarında da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenememiştir.

Çevresel davranış testinden elde edilen puan sonuçlarına göre ortaokula devam etmekte olan öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Benzer bir çalışma olan Ağtaş, Bektaş, Güneri (2019) yapmış oldukları çalışmada sınıf değişkenine göre anlamlı bir ilişki bulunamadığını ifade etmişlerdir. Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimler testinden aldığı puanlar da sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Şahin (2015) ise yine bu alanda yaptığı çalışmasında ortaokul öğrencilerinin sınıf değişkenine göre çevresel davranış ve çevresel tutumlarında anlamlı bir ilişki olmadığını ifade ederek yapmış olduğumuz çalışmaya destekler nitelikte sonuç elde etmiştir. Tersine bir durum olarak ta Özgün (2019) ortaokul öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmasında sınıf değişkenine göre anlamlı bir ilişki tespit etmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ve duyuşsal eğilim ölçeklerinden aldıkları puanlar öğrencilerin yaş seviyelerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir. Çevresel davranış testi alt boyutları; doğal dengeyi koruma davranışı, toplumsal ve üst düzey bilişsel davranış boyutları da yine yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği alt boyutları; çevresel eyleme isteklilik, çevresel tutum, çevresel duyarlılık ta yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Ağtaş, vd. (2019) yapmış olduğu çalışmasında ortaokul öğrencilerinin yaş seviyelerine göre anlamlı bir farklılık bulamadığını ifade etmiştir.

Aile gelir durumu ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ve duyuşsal eğilim düzeyi puanlarına göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Çevresel davranış testi alt boyutları da aile durumuna göre anlamlı bir ilişki göstermemiştir. Çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği alt boyutları; çevresel eyleme isteklilik, çevresel tutum, çevresel duyarlılık ta aile gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu alanda yapılan benzer bir çalışma olan Ağtaş vd. (2019) araştırmalarından elde etmiş oldukları

verilere göre aile gelir düzeyi değişkenine göre çevresel tutumlarında anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir.

Yapılan araştırmada ortaokul öğrencilerinin çevresel davranışlar testinden alınan sonuç puanları anne eğitim durumuna göre anlamlı bir ilişki göstermemişken, çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği alt boyutu olan çevresel tutum, anne eğitim durumuna göre anlamlı bir ilişki göstermiştir. Şahin (2015) yapmış olduğu çalışmasında çevre okuryazarlık düzeyinin anne eğitim durumuna göre farklılaşmadığını gözlemiştir. Ortaya çıkan bu farklılık, çocukların anne babalarının eğitimli kişiler oluşu çocuklarının çevreye karşı geliştirmiş oldukları tutumu da etkilediği sonucuna ulaştırabilir.

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış testinden alınan puan sonuçları baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Fakat çevresel davranışlar ölçeği alt boyutu olan üst düzey bilişsel davranış baba eğitim durumuna göre anlamlı bir ilişki göstermiştir. Aynı şekilde Şahin (2019) da baba eğitim durumuna göre çevre okuryazarlık düzeyinde anlamlı ilişki tespit etmiştir. Bu farklılığın çocukların rol model olarak babalarını daha fazla örnek aldığıyla açıklanabilir. Çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği puanları ortaokul öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermezken, çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği alt boyutu olan çevresel tutum, baba eğitim durumuna göre anlamlı bir ilişki göstermiştir. Ağtaş vd. (2019) da yapmış olduğu benzer çalışmasında baba eğitim durumuna göre tutum boyutunda anlamlı bir ilişki gözlemlendiğini ifade etmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinden ve duyuşsal eğilimler ölçeğinden elde edilen puanlar öğrencilerin anne meslek durumlarına göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Aynı şekilde çevresel davranışlar alt boyutları ve çevreye yönelik duyuşsal eğilimler alt boyutları da anne meslek durumuna göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Ağtaş vd. (2019) yapmış oldukları çalışmasında anne mesleğinin tutuma göre farklılaşmadığını dile getirmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış ölçeğinden aldığı puanlar babanın mesleğine göre manidar bir farklılık göstermemiştir. Çevresel davranışlar testi alt boyutlarının tamamında da babanın mesleğine göre anlamlı bir fark görülmemiştir. Aynı şekilde çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeğinden alınan puanlar ve alt boyutlarından alınan puanlar da ortaokul öğrencilerinin baba mesleğine göre anlamlı bir ilişki göstermemiştir. Literatürde baba mesleği değişkenine göre pek fazla çalışma olmamasına rağmen, Negiz ve Hayta, (2021) anne baba mesleğinin çevresel davranış eğilimine göre anlamlı hale gelmediği sonucuna ulaşmıştır.

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranışları ve duyuşsal eğilimleri öğrencilerin doğal alanlarda bulunma sıklığına göre incelendiğinde ise elde edilen bulguların ortaokul öğrencilerinin çevresel davranışlarının doğal alanlarda bulunma sıklıklarına göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Görülen bu farklılığın nedeni olarak öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenme modelinde olduğu gibi doğada aktif olarak bulunmaları onların çevresel davranışlarını da etkilediği sonucuna varılabilir. Aynı zamanda çevre davranış testi alt boyutlarında da öğrencilerin doğal alanlarda bulunma sıklıklarına göre anlamlı fark bulunmuştur. Aksoy (2014) te yapmış olduğu çalışmasının sonuçları, yapmış olduğumuz bu çalışmayı destekler nitelikte olduğunu göstermiştir. Aynı şekilde Şahin (2015) te yaptığı çalışmada doğal alanlarda bulunma sıklığı değişkeninde anlamlı ilişki bulunduğunu ifade etmiştir. Çevreye yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği alt boyutları; çevresel eyleme isteklilik, çevresel tutum, çevresel duyarlılık doğal alanlarda bulunma değişkenine göre anlamlı farklılık göstermiştir. Doğada çok fazla zaman geçiren çocukların doğa ve çevreye karşı ilgi, alaka ve sevgilerinin arttığı, olumlu tutumlar geliştirdiklerini söyleyebiliriz. Krepelkova, vd. (2020) de yapmış olduğu çalışmasının sonuçları da yine yapılan bu çalışmayı destekler sonuçlar ortaya çıkarmıştır.

Elde edilen bulgulardan hareketle ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış testinden elde edilen puanlarında, öğrencilerin çevreye duyduğu merak düzeyine göre manidar farklılık bulunmuştur. Çevresel davranış testi alt boyutları ve çevreye yönelik duyuşsal eğilim ölçeği alt boyutlarında da çevreye olan merak düzeyine göre istatistiksel

olarak anlamlı farklılık görülmüştür. Aksoy (2014) yaptığı çalışmadan elde ettiği verilerde benzer sonuçlar bularak çalışmamızı destekler nitelikte olduğunu bizlere göstermiştir.

5.2. Öneriler

Elde edilen sonuçlardan yola çıkarak bu bölümde bazı önerilere yer verilecektir. Araştırma sonuçları gösteriyor ki öğrencilerin çevresel davranışları ve çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri daha çok doğal alanlarda bulunma sıklığı, çevreye olan merak düzeyleri ve baba eğitim durumlarına göre anlamlı hale gelmiştir. Buradan hareketle;

- Okullarda eskiden olduğu gibi öğrencilere uygulanmakta olan doğa gezileri, çevre gezileri, kamp ve izcilik eğitimleri gibi faaliyetler etkin hale getirilebilir.
- Öğrencilerin çevre ile ilgili bilgi aldıkları Fen Bilgisi dersleri dışında herhangi bir ders bulunmamaktadır. Onları doğaya bağlayacak olumlu duyuş ve davranış geliştirebilecekleri ders içerikleri oluşturulabilir.
- Okul öncesi ve ilkokuldan başlamak üzere her kademedede öğrencilerin doğayı tanıyabileceği ve doğada zaman geçirebileceği etkinliklerin sayısı artırılabilir.
- Çevre eğitimi ilk olarak ailede başladığından ailelere yönelik te yaygın eğitim kurumlarında veya sivil toplum örgütlerince çevre bilgisi verilebilir.
- Ailelerin bilinçli ve eğitilmiş olması öğrencileri de etkilediği için ailelere yönelik okullarda çevre bilgisi ve örnek çevreci davranış sergileme toplantıları yapılabilir.
- Çevre eğitimi sadece Fen Bilgisi dersleri ile sınırlı kalmayıp diğer derslere de entegre edilebilir.
- Ortaokul öğrencilerinin merak düzeyi arttıkça çevresel davranış ve duyuşsal eğilimi de arttığından okullarda çevreye karşı merak düzeyini artırıcı film, belgesel türü yayınlar izletilebilir.
- Sosyal medyada veya televizyonda çevre ve doğa ile ilgili kamu spotu ve reklam sayısı artırılarak dikkat çekilebilir.

Aksi takdirde bilgiden öteye gitmeyen çevre eğitimi, tutum ve duyuşsal boyutlarda sağlam temellere oturmadıkça davranışlarda kalıcı bir değişiklik gözlemlenemez.

KAYNAKÇA

- Acungil, Y. (2020). “*Üniversitede çevre tutum ve davranış düzeylerini belirlemeye yönelik bir çalışma: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi örneği*”. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 1-36.(<https://doi.org/10.33630/ausbf.780600>)
- Ağtaş, B., Bektaş, O. ve Güneri E. (2019). “ *Ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik tutum düzeylerinin belirlenmesi*”. 20. Online Fen Eğitimi Dergisi, 4(1), 66-85.
- Akıllı, M., ve Genç, M. (2015). “*Ortaokul öğrencilerinin çevre okuryazarlığı alt boyutlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*”. Sakarya University Journal of Education, 5(2), 81.(<https://doi.org/10.19126/suje.87773>)
- Aksoy, B. (2014). “*Endüstri bölgesinde yaşayan ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri(Dilovası Örneği)*. Journal of World of Turks, 6(1), 111-122.
- Aksoy, B. Ve Karatekin, K. (2011). “*Farklı programlardaki lisans öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri*”. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi,15(3), 23-36
- Bay, S. K. Ve Gökçe, A. F (2020). “*Çevre Yönetimi Uygulamalarının Çevre Politikaları Doğrultusunda İncelenmesi: Adana Büyükşehir Belediyesi Örneği*”. Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi, 1(1), 28-48.
- Baysal, T. (2018). “*Çevrecilik Hareketlerinin Sınıfsal Boyutu ve Kamu Yönetimini Etkileme Potansiyeli*”. Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 8(16), 257-276
- Benzer ve Şahin. (2012). “*Fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre okuryazarlığının proje tabanlı öğrenme süresince örnek olaylarda değerlendirilmesi*”. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 0(35), 55-83.

- Can, A. (2018). “*SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*”. Pegem Akademi Yayınları: Ankara.
- Cömert, H. (2011). “*Çevre sorunları ve etkileri konusundaki işbirlikli öğrenme etkinliklerinin öğrencilerin bilgi, tutum ve davranışlarına etkisi*”. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çalış, D. (2019). “*Tahmin gözlem açıklama destekli proje tabanlı çevre eğitiminin ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutum, davranış ve başarısına etkisi*”. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelikbaş, A. (2016). “*Sürdürülebilirliği temel alan çevre eğitiminin ortaokul öğrencilerinin çevresel davranışlarına ve sürdürülebilir çevre tutumlarına etkisi*”. Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Derman, A., Hacıeminoğlu, E. (2017). “*Sürdürülebilir gelişme eğitim bağlamında sınıf öğretmenlerinin çevre okuryazarlığı düzeylerinin belirlenmesi*”. Omü Eğitim Fakültesi Dergisi , 36(2), 81-103.
- Disinger, J. F. ve Roth, C. E. (1992). “*Environmental literacy*”. ERİC/CSMEE Digest, 00-11.
- Doğan, F. ve Keleş, Y. (2020). “*Ortaokul ve lise öğrencilerinde çevre farkındalığı ve çevre davranışı*”. Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(1), 81-90.
- Doğuç, E. Ve Arıkan, G. (2018). “*Sağlık yönetimi öğrencilerinin çevresel tutum ve davranışlarının incelenmesi :Gazi Üniversitesi örneği*”. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi,17, 293-306.

- Eilam, E. ve Trop, T. (2012). “*Environmental attitudes and environmental behavior: Which is horse and which is the cart?*”. *Journal of Sustainability*, 4(9), 2210-2246
- Erten, S. (2004). “*Çevre eğitimi ve çevre bilinci nedir, çevre eğitimi nasıl olmalıdır?*”. *Çevre ve İnsan Dergisi*, 65(66).
- Erdoğan, M. (2009). “*Fifth grade students’ environmental literacy and the factors affecting students’ environmentally responsible behaviors*”. Unpublished Doctoral Dissertation, The Graduate School of Social Sciences Middle East Technical University, Ankara.
- Erdoğan, M. (2015). “*Development and validation of children’s environmental affect (attitude, sensitivity and willingness to take action) scale*”. *Euroasia Journal of Mathematics, Science Technology Education*, 11(3), 577-588.
- Fujii, S. (2006). “*Environmental concern, attitude toward frugality, and ease of behavior as determinants of pro-environmental behavior intentions*”. *Journal of Environmental Psychology*, 26(4), 262-268.
- Gould, R. K., Krymkowski, D. H., Ardoin, N. M. (2018). “*The importance of culture in predicting environmental behavior of middle school students on the Island of Hawaii*”. *Journal of Plos One*, 13(11). (<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0207087>)
- Gömleksiz, N. M. Ve Kan, A. Ü.(2012).” *Affective dimension in education and affective learning*”. *Journal of Turkish Studies*, 1(7), 1159-1177. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.3127>

- Güngör, E. (2021).“Okul öncesi öğretmen adaylarının çevre etik tutumları ile sorumlu çevresel davranışları arasındaki ilişki”. Social Sciences Studies Journal, 7(81), 1649-1660.(<https://doi.org/10.26449/sss.3135>)
- Gürten, E. Ve Köseoğlu, P. (2019). “Üniversite öğrencilerinin toprak ve toprak kirliliği kavramlarına ilişkin alguların metafor ile analizi”. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19(1), 243-256. (<https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.43815-507204>)
- Kartal, H. B. ve Kartal, A. N. (2020). “İnsan ve doğa ilişkisi üzerine bir deneme:1960 ve 1970’lerde çevrecilik yaklaşımları”. Kent Akademisi Dergisi, 13(4), 761-770. (<https://doi.org/10.35674/kent.795143>)
- Kayaer, M. (2013). “Çevre ve etik yaklaşımlar”. Siyaset Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 1(2), 63-76.
- Kayalı, H. (2018). “Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmen adaylarının çevre okuryazarlığı üzerine bir araştırma”. Marmara Coğrafya Dergisi, 63-69. (<https://doi.org/10.14781/mcd.386113>)
- Koç, H. ve Karatekin, K. (2013). “Coğrafya öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi”. Marmara Coğrafya Dergisi,1(28), 139-174.
- Krepelkova, S. D., Krajhanzl, J. ve Kroufek, R. (2020). “The influence of interaction with nature in childhood on future pro environmental behavior”. Journal of Baltic Science Education, 19(4), 536-550. (<https://doi.org/10.33225/jbse/20.19.536>)

- Mercan, Y. ve Işık Mercan, S.(2020). “*Humanistic Perspective the relationship between environmental attitudes and behaviours, environmental sensivity and perceived environmental risks*”. Journal of international psychological counseling and guidance researches, 2(3), 231-251. (<https://doi.org/10.47793/hp.763272>)
- Mullenbach, L. E. Ve Green, G.T. (2018). “*Can environmental education increase student athletes environmental behaviors*”. Environmental Education Research, 24(3), 427-444. (<https://doi.org/10.1080/13504622.2016.1241218>)
- Negiz, N. Ve Hayta, Y. (2021). “*Çevresel davranış ve çevre eğitimi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma*”. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 30(1), 149-179.
- Onurlubaş, E. (2019). “*Sosyal etki. Çevresel duyarlılık ve çevresel bilincin yeşil ürün satın alma davranışı üzerindeki etkileri*”. Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji dergisi, 7(3), 447-457. (<https://doi.org/10.24925/turjaf.v7i3.447-467.2403>)
- Özdemir, M. ve Gökçe, N. (2019). “*6. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabının çevre eğitimi açısından incelenmesi*”. Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi, 3(1), 61-75.
- Roth, C. E. (1968). “*Curriculum overview for developing environmentally literate citizens*”.Liberty Council of Schools, Lincoln. 10-89
- Sezer, İ.Ç. (t.y). “*Hava kirliliği kasırgaların şiddetini artırabiliyor*”.
https://bilimteknik.tubitak.gov.tr/system/files/makale/hava_k.pdf
- Sontay, G. (2013). “*Üstün yetenekli öğrencilerle akranlarının çevre okuryazarlığı düzeylerinin karşılaştırmalı incelenmesi*”. Yüksek lisans tezi. Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.

- Sontay, G., Gökdere, M. ve Usta, E. (2015). “*Ortaokul seviyesinde çevre okuryazarlık bileşenleri ile ilgili ölçek geliştirme çalışması*”. Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi dergisi, 9(1), 49-80.
- Sousa, S., Correia, E., Leite, J. Viseu, C. (2020). “*Environmental knowledge, attitudes and behavior of higher education students: A case study in Portugal*”. Journal of Routledge, 30(4), 348-365.
- Şahin, M. (2015). “*Ortaokul öğrencilerinin çevre okuryazarlığı düzeylerinin incelenmesi*”. Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Tanık Önal, N. (2017). “*Davranış veya süreç: Nasıl bir çevre eğitimi?*”. Tarih Okulu Dergisi, 10(29), 467-477. (<https://dx.doi.org/10.14225/John1056>)
- Timur, B., Yılmaz, Ş. ve Timur, S. (2014). “*Çevre okuryazarlığı ile ilgili 1992-2012 yılları arasında yayımlanan çalışmalarda genel yönelimlerin belirlenmesi*”. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 3(5), 22-41.
- Işık, R. (2021). “*Üniversite öğrencilerinin sahip olduğu çevre bilinci ile çevresel etik davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*”. Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Tiryaki, O., Canhilal, R. (2010). “*Tarım ilaçları kullanımı ve riskleri*”. Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 26(2), 154-169
- Tuna, D. (2019). “*Ortaokul 6. Sınıflarda uygulamalı çevre eğitimi: Kuşlarda kuluçka ekolojisinin değerlendirilmesi*”. Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.

- Tuncel, G. (2013). “*Türkiye de hava kirliliği çalışmaları*”. Hava Kirliliği Araştırmaları Dergisi, 2(2013), 103-104.
- Türküm, A. S. (1998). “*Çağdaş toplumda çevre sorunları ve çevre bilinci*”. Çağdaş Yaşam Çağdaş İnsan. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İlköğretim Öğretmenliği Lisans tamamlama Programı. Eskişehir, 165-181.
- Uyanık, N. (2017). “*Uygulamalı çevre etkinliklerinin ortaokul öğrencilerinin çevresel tutum, çevresel davranış ve çevre sorunlarına ilişkin görüşlerine etkisi*”. Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Uyar, A. (2016). “*Bilgisayar destekli çevre eğitiminin bilgisayar teknolojileri programı öğrencilerinin çevre okuryazarlığına etkisinin incelenmesi*”. Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Ünal, S. ve Dımışki, E. (2013). “*Unesco uluslararası çevre eğitim programına(IEEP) göre ortaöğretim çevre eğitimi için öğretmenlerin yetiştirilmesi*”. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 10(10), 299-308
- Yavuz, M., Kıyıcı, B. ve Atabek Yiğit, E. (2014). “*İlköğretim 2. Kademe öğrencileri için çevre okuryazarlığı ölçeği: Ölçek geliştirme ve güvenilirlik çalışması*”. Sakarya Üniversitesi Journal of Education, 4(3), 40-53.
- Yenice, N. ve Alpak Tunç, G. (2018). “*Fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile yenilebilir enerji kaynaklarına yönelik tutumlarının incelenmesi*”. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 31(1), 207-222.
- Yücel, E. ve Özkan, M. (2014). “*Ortaokul öğrencilerine yönelik çevresel tutum ölçeği geliştirilmesi*”. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27(1), 27-48

Zelezny, L. C. ve Schultz, P.W. (2000). “*Psychology of promoting environmentalism: Promoting environmentalism*”. *Journal of Social Issues*, 56(3), 365-371.
(<https://doi.org/10.1111/0022-4537.00172>)

Worsley, A. ve Skrzypiec, G. (1998). “*Environmental attitudes of senior secondary school students in South Australia*”. *Global Environmental Change*, 8(3), 209-225.

EKLER

EK 1

ÇEVREYE YÖNELİK DUYUŞSAL EĞİLİMLER ÖLÇEĞİ KULLANIM İZİNİ

ÖLÇEK KULLANIM İZİNİ

Gelen kutusu

Sayın Prof. Dr.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Yapacak olduğum tez çalışmamda danışman hocam Prof. Dr. Serkan TİMUR ile birlikte sizin geliştirmiş olduğunuz "Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeği" ni kullanmak istiyoruz. Bu konu hakkında izniniz olursa ve geri dönüş yapabilirseniz çok memnun olurum.

Elbette kullanabilirsiniz. Çalışmalarınızda kolaylıklar.

EK 2

ÇEVREYE YÖNELİK DUYUŞSAL EĞİLİMLER ÖLÇEĞİ

ÇEVREYE YÖNELİK DUYUŞSAL EĞİLİMLER ÖLÇEĞİ				
Aşağıda, sizlerin çevreye yönelik duygu ve düşünceleriniz ile ilgili 14 farklı cümle yer almaktadır. Lütfen, her bir cümleyi dikkatlice okuyup size en uygun olan kutucuğun içine (X) işaretini koyunuz.	Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum
1. İnsanlar çevreye önem vermelidir.				
2. Kendimi çevreye çok duyarlı olarak görüyorum. (Duyarlılık, çevreye yönelik olumlu duygular beslemek anlamına gelmektedir)				
3. Sık sık çevre ve doğa ile ilgili yazılar (<i>kitap, dergi..vb.</i>) okurum.				
4. Televizyonda ne zaman bir doğa ve çevre ile ilgili bir program olsa izlerim.				
5. Doğal kaynaklar dikkatli kullanılmalıdır.				
6. Toprak kaymasını ve erozyonu önlemek için daha çok ağaç dikilmelidir.				
7. Yılan, kartal gibi yırtıcı ve vahşi hayvanlar öldürülmemelidir, çünkü onların da yaşama hakkı vardır.				
8. Çevre problemlerinin çözümü için bu konuda çalışan insanlara yardım edebilirim.				
9. Canlıların doğal yaşam alanlarının korunmasına yönelik benim de yapacak olduğum bir şeyler olduğunu düşünüyorum				
10. Çevre kirliliğinin önlenmesinde, kişisel sorumluluk çok önemlidir.				
11. Doğal kaynakları korumak için, yaşam tarzımda değişiklik yapabilirim				
12. Çevre sorunlarını önlemek için tedbirler (geri-dönüşümlü ürünleri kullanmak, yerlere çöp atmamak... vb.) almak isterim.				
13. Çevreyi korumaları için insanları bir şeyler yapmaları konusunda teşvik etmek isterim				
14. Çevrenin korunması için devlet yetkilileri ile konuşmak isterim.				

EK 3

ÇEVRESEL DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ KULLANIM İZİNİ

Serkan bey ilgili ölçeği kullanabilirsiniz.
başarılar diliyorum.

Konu: ÖLÇEK KULLANIM İZİNİ

...

Sayın Prof. Dr.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Yapacak olduğum tez çalışmamda danışman hocam Prof.Dr. Serkan TİMUR ile birlikte sizin geliştirmiş olduğunuz "Çevresel Davranışlar Testi" ni kullanmak istiyoruz. Bu konu hakkında izniniz olursa ve geri dönüş yapabilirseniz çok memnun olurum.

ÖLÇEK KULLANIM İZNI

Gelen kutusu

Sayın

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Yapacak olduğum tez çalışmamda danışman hocam Prof.Dr. Serkan TİMUR ile birlikte sizin geliştirmiş olduğunuz "Çevresel Davranışlar Testi" ni kullanmak istiyoruz. Bu konu hakkında izniniz olursa ve geri dönüş yapabilirsiniz çok memnun olurum.

Merhabalar hocam, tabiki kullanabilirsiniz. Serkan hocamıza da selamlar. İyi çalışmalar dilerim.

EK 4

ÇEVRESEL DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ

Soru No	Çevreye Yönelik Davranışlar	Hiç	1	2	3	4	5	5'ten fazla
01	Yakın çevremdeki insanlardan, çevreye zarar verebilecek davranışlarda bulunanları uyardım.	Hiç	1	2	3	4	5	>5
02	Üzerinde organik ürün olduğunu belirten amblem bulunan yiyeceklerden satın aldım.	Hiç	1	2	3	4	5	>5
03	Çevreyi korumak amacıyla ağaç, çiçek veya diğer çeşitli bitkilerden diktim.	Hiç	1	2	3	4	5	>5
04	Yaşadığım çevrede üzerinde geri dönüşüm logosu bulunan (♻️) ürünlerden satın aldım.	Hiç	1	2	3	4	5	>5
05	Çevreyi korumak amacı ile bazı faaliyetlere gönüllü olarak katıldım. (Örneğin; Tema vakfına üye olmak, Çevre ile ilgili okul kulüplerine katılmak vb. gibi)	Hiç	1	2	3	4	5	>5
06	Dünyamızı tehdit eden çevre sorunlarından bir tanesi hakkında araştırma yapıp, bilgilerimi diğer insanlarla paylaştım.	Hiç	1	2	3	4	5	>5
07	Kurallara ve yasalara göre doğal anıtlara zarar veren kişilere karşı yetkililerle iş birliği içinde bulundum.	Hiç	1	2	3	4	5	>5
08	Çevreyi kirletebilecek atıkları çöp tenekesine attım.	Hiç	1	2	3	4	5	>5
09	Kâğıt, cam, plastik gibi geri dönüşümü mümkün olan atıkları geri dönüşüm kutusuna attım.	Hiç	1	2	3	4	5	>5
10	Çevreyi temizlemeye yönelik pratik ve kullanışlı basit yöntemler geliştirdim.	Hiç	1	2	3	4	5	>5
11	Nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan canlıların korunması için ilgili yetkililere veya öğretmenime bazı öneriler sundum.	Hiç	1	2	3	4	5	>5
12	Çevremde bulunan canlıları korumak için önlemler aldım.	Hiç	1	2	3	4	5	>5

EK 5

ETİK KURUL UYGUNLUK YAZISI

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Bilimsel Araştırma Etik Kurulu

Sayı : E-84026528-050.01.04-2200006247
Konu : Başvuru İncelenmesi

10.01.2022

Sayın Serkan ARSLAN

Yürütücülüğünüzü yapmış olduğunuz 2021-YÖNP-0998 nolu projeniz ile ilgili Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun almış olduğu 06.01.2022 tarih ve 01/16 sayılı kararı aşağıdadır.

Bilgilerinize rica ederim.

KARAR:16-Serkan ARSLAN'ın sorumlu yürütücülüğünü yaptığı "Ortaokul Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Davranışlarının ve Duyuşsal Eğilimlerinin Belirlenmesi" başlıklı araştırmasının, Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul ilkelerine **uygun** olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

